

**CAHİT KOYTAK'IN ŞİİRLERİNDE
YÜCELTİLMİŞ İNSANA ÖZGÜ DEĞERLER**

Ferhat ÇİFTÇİ

**Yüksek Lisans Tezi
Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı
Yrd. Doç. Dr. Tacettin ŞİMŞEK
2014**

(Her Hakkı Saklıdır)

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

**CAHİT KOYTAK'IN ŞİİRLERİNDE YÜCELTİLMİŞ İNSANA ÖZGÜ
DEĞERLER**

(The Specific Values Belonging to the Glorified Man in Cahit Koytak's Poems)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ferhat ÇİFTÇİ

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Tacettin ŞİMŞEK

ERZURUM

Aralık, 2014

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Yrd. Doç. Dr. Tacettin Şimşek danışmanlığında, Ferhat Çiftçi tarafından hazırlanan “Cahit Koytak’ın Şiirlerinde Yüceltilmiş İnsana Özgü Değerler” başlıklı çalışma 15/12/2014 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından. Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Osman GÜNDÜZ

İmza:

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Rıfat KÜTÜK

İmza:

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Tacettin ŞİMŞEK

İmza:

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.. / .. / ..

15 Aralık 2014

Prof. Dr. H. Ahmet KIRKKILIÇ

Enstitü Müdürü

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “CAHİT KOYTAK’IN ŞİİRLERİNDE YÜCELTMİŞ İNSANA ÖZGÜ DEĞERLER” başlıklı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden olduğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla doğrularım.

Tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- ☒ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

16. / 12. / 2014

(İmza)

Ferhat ÇİFTÇİ

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

CAHİT KOYTAK'IN ŞİİRLERİNDE YÜCELTİLMİŞ İNSANA ÖZGÜ DEĞERLER

Ferhat ÇİFTÇİ

2014, 143 sayfa

İnsan yaşamında önemli bazı hususlar vardır. Bu hususlardan birini “değer” kavramı oluşturmaktadır. Değer, yaşamın anlamını bulmamızda bize ışık tutacak özsel bir karşılığa sahiptir. Bu karşılığı, farklı boyutlarıyla bireysel ve toplumsal hayatın birçok alanında görmek mümkündür. Bu bakımdan değerler, insanın önünde duran çoklu yapının toparlayıcısı konumundadır ve bizler için birçok meselede iyi ve kötünün temel belirleyicisi olmaktadır. Bu durumu edebiyat dünyası için düşündüğümüzde, bizleri karşılayacak olan değer nesnesinin edebî eser olacağı açıktır. Edebî esere ilişkin yapılacak bir değerlendirmede, bize estetik yargılarda bulunma fırsatı verecek olan belirleyenlerden önemli birini yine değer kavramı oluşturmaktadır. Bu açıdan edebî eserde değer, yazar ve okuyucuyu buluşturan, esere anlam yükleyen bir niteliğe sahiptir. Aynı zamanda değerlere, edebî eserin varlık bulmasını sağlayan önemli bir güç olarak da bakılabilmektedir. Bu belirlemeler doğrultusunda Cahit Koytak'ın şiirlerine baktığımızda, birbiriyle ilintili birçok değerın önemli bir paya sahip olduğu görülmektedir. Bunlardan vicdan, adalet, merhamet, şefkat, hikmet/bilgelik, insaniyet, yücelik, özgecilik ve tevazu ilk akla gelenlerdir. Koytak şiirinin tematik bütünlüğü içinde bu değerler, birbirini üreten ve birbirini çoğaltan bir anlam ağına sahiptir. Bu değerleri, şiirde idealize edişin bir karşılığı olarak yüceltilmiş insana ait özellikler olarak okumak mümkündür. Özellikle vicdan kavramının merkez değer olarak yer aldığı Koytak şiirinde, bu kavramla anlam kazanan bir değerler dizininin bizleri karşıladığı görülür. Bu çalışmada Cahit Koytak şiirlerinde söz konusu değerler dizinine odaklanılmış ve bu dizinin öznesi olan “yüceltilmiş insan”a ulaşılmaya çalışılmıştır. Ayrıca bu insan özelinde değer kavramının poetik çerçeve içinde nasıl bir anlama sahip olduğu da yoklanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Cahit Koytak, şiir, değer, değer aktarımı, yüceltilmiş insan, yüceltilmiş insana özgü değerler.

ABSTRACT

MASTER THESIS

THE SPECIFIC VALUES BELONGING TO THE GLORIFIED MAN IN CAHİT KOYTAK’S POEMS

Ferhat ÇİFTÇİ

2014, 143 pages

There are some important elements in human life, and the concept of ‘value’ is one of those elements. Value has an essential equivalent that will shed light on us during our search for the meaning of our lives. We can observe this equivalent in many areas of personal and social life with its various aspects. In this respect, values ‘tidy up’ the multilayered structure before us and act as the essential determiner of good and bad in many cases. When we consider this very concept in terms of literature, it is apparent that the equivalent of the value object will be a literary work. In an evaluation of a literary work, the concept of value again will be one of the most important determiners that will help us make aesthetic judgments. In this respect, value in a literary work has a role to bring the author and the reader together and to attribute a meaning to that certain literary work. We can also consider the values as a significant power that helps a certain literary work embody. When we have a look at Cahit Koytak’s poetry from this point of view, we see that many interrelated values have an important role in his poems. Among those, conscience, justice, mercy, compassion, wisdom/sagacity, the characteristic of being humane, exaltedness, altruism and modesty are the first to come to one’s mind. Within the thematic integrity of Cahit Koytak’s poetry, these values have a semantic network that begets and augments one another. It is possible to read these values as the characteristics of a human exalted for the sake of idealization in poetry. Conscience is the central value in Koytak’s poetry, thus we encounter an index of values that acquire a meaning through this very concept. In this study we have focused on this index of values in Cahit Koytak’s poetry and tried to reach that “exalted human”, the subject of this index. We have also examined the nature of the meaning of value within a poetical frame based on this exalted human.

Key Words: Cahit Koytak, poetry, value, value transfer, exalted human, values peculiar to exalted human.

ÖN SÖZ

Eğitim, insan yaşamında önemli bir yer tutmaktadır. İnsan, eğitim sayesinde kendine yönelik bir değerlendirmede bulunup istikametini belirleyecek bir imkân yakalamaktadır. Eğitimle paralel bir şekilde ele alınacak kavramlardan birini hiç şüphesiz değerler oluşturmaktadır. Değerler, insan yaşamının önemli unsurları olarak eğitimden bağımsız bir şekilde ele alınamaz. Bir süreç olarak düşünülebilecek eğitimin çerçevesini planlılık belirlerken muhatap kitlenin beklentilerini ve onlara aktarılabilecek olanı değerler oluşturmaktadır. Bu bakımdan değerlere eğitimin var edici unsurları olarak odaklanmak gerekmektedir. Tabii ki değerleri, farklı boyutlarıyla ele alıp sınıflandırmak, onları farklı disiplinlerin ışığında açıklamak mümkündür. Bu durum, bilim, sanat, felsefe gibi farklı disiplinlerin değer olarak tanımlanmasıyla daha geniş bir boyut kazanmaktadır. Dolayısıyla insan, değerlerle ilgili söz konusu edeceği bir meselenin çerçevesini ve öncüllerini iyi belirlemelidir. Konunun bağlamı içerisinde değerlerin işaret ettiği yargılar olan iyi, doğru, güzel olandan kopmadan düşüncenin sınırlarını zorlamalı ve tutarlı bir yaklaşım ortaya koymalıdır.

Eğitim ve değer kavramlarının içerisinde insanın kişisel ve toplumsal yaşamını düzenleyen birçok kurucu unsura rastlamak mümkündür. Vicdan, adalet, ahlak bunlara örnek olarak gösterilebilir. Bu değerlerle anılan birey toplum nezdinde önem kazanmaktadır. Böylece bu değerlere sahip bireylerin toplumsal hayata değer aktarma gayretleri de tutarlı hale gelmektedir.

Bireysel tecrübelerin topluma aktarılma biçimlerinden birini sanatsal faaliyetlerden edebiyat teşkil etmektedir. Bu açıdan değer ve tecrübe aktarımında edebiyatçıyı bir özne olarak anlamlandırmak önem arz etmektedir. Bunu edebiyatçıların yerine getirip getirmediği farklı bir meseledir, fakat değer odaklı bir yaklaşımda böyle bir ödevin edebiyatın varlık nedenlerinden olduğu tartışmasızdır. Bu bakımdan çalışmada edebî bir tür olan şiire odaklanılmış, insanın duygu ve anlam dünyasına seslenmenin bir imkânı olarak şiir ve değer kavramları yoklanmıştır. Çalışmanın amaçlarını ortaya koyacak inceleme nesnesi olarak da Cahit Koytak'ın şiirlerinin önemli karşılıklara sahip olduğu düşünülmüştür.

Çalışmada söz konusu şairin şiirleri “yüceltilmiş insana özgü değerler” bağlamında ele alınmıştır. Hiç şüphesiz belirlenen bu başlık, Cahit Koytak şiirini bütün

boyutlarıyla ortaya koymamaktadır. Bu açıdan şairin poetik bir çerçevede ele alınıp edebiyat dünyasındaki yerini sorgulayan farklı çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu yüksek lisans tezi, genel anlamda eğitim, edebiyat ve değer kavramlarının buluştuğu zeminde şiir türünün imkânlarına odaklanılarak hazırlanmıştır. Eğitim, değer, şiir ve Cahit Koytak şiirine bir katkı sunmayı amaçlayan bu çalışma elbette ki kusursuz değildir. Mümkün olduğunca amaçlarına ulaşabilme temennisini taşımaktadır.

Çalışmam boyunca beni önemseyerek fikirlerimi dinleyen; bana yol gösteren ve birtakım yönlendirmelerde bulunarak doğru saptamalara varmamı sağlayan çok değerli danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Tacettin Şimşek’e sonsuz teşekkürlerimi iletiyorum. Özellikle değer ve şiir ilişkisini kurmamda sağladığı düşünsel katkılardan dolayı kendilerine minnettarım. Bu doğrultuda yüksek lisans öğrenimim boyunca kendilerinden çok şey öğrendiğim değerli hocalarım Prof. Dr. Osman Gündüz, Prof. Dr. Muhsine Börekçi, Doç. Dr. Nesrin Feyzioğlu, Doç. Dr. Lokman Turan, Doç. Dr. Rıfat Kütük ve Yrd. Doç. Dr. Abdulkerim Dinç’e çok teşekkür ediyorum.

Çalışmamın vücut bulmasında önemli katkıları olan şair ve yazar Metin Önal Mengüşoğlu’na; değerli büyüğüm Ahmet Burtaşkıray’a; yardımını ve desteğini sürekli olarak gördüğüm Prof. Dr. Hasan Çiftçi ve Yrd. Doç. Dr. Ercan Çağlayan’a; bu çalışmanın oluşmasında katkı sunan Ramazan Aytunç’a çok teşekkür ediyorum.

Son olarak bu çalışmanın varlık bulmasında tetikleyici olan şiirlerin sahibi şair Cahit Koytak’a ne kadar teşekkür etsem azdır. Kendisiyle yaptığım görüşmelerimde bana büyük bir ilgi gösterdi. Çalışmam hakkında çıkarsamalara dair bir yönlendirmede bulunmayacağını, ama elinden gelen yardımı yapacağını büyük bir nezaketle ilettili. İlânihaye “Allah, seni de beni de mahcup etmesin.” diyerek büyük bir olgunluk gösteren şaire saygılarımı sunuyorum. Ayrıca bu süreçte beni yalnız bırakmayan ve bana her türlü desteği sağlayan eşime ve kızıma da çok teşekkür ediyorum.

Erzurum-2014

Ferhat ÇİFTÇİ

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI	i
TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ	v
KISALTMALAR DİZİNİ	x

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı	6
1.2. Araştırmanın Önemi ve Problem	6
1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları	8
1.4. Varsayımlar	8
1.5. Tanımlar	8

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	9
2.1. Cahit Koytak'ın Hayatı ve Eserleri	10
2.1.1. Cahit Koytak'ın Hayatı	10
2.1.2. Cahit Koytak'ın Eserleri	13
2.1.2.1. Cahit Koytak'ın şiir kitapları	13
2.1.2.1.1. İlk Atlas	14
2.1.2.1.2. Gazze Risalesi	14
2.1.2.1.3. Yoksulların ve Şairlerin Kitabı 1-2-3 (La Poetica Commedia)	15
2.1.2.1.4. Yeni Başlayanlar İçin Metafizik	16
2.1.2.1.5. Cazın Irmakları	16
2.1.2.1.6. Ölüme Çare ya da Şen Maneviyat	17
2.1.2.1.7. Dudakta Bekletilen Şarkılar (Zamanı Bekleten Şarkılar 1)	18
2.1.2.2. Cahit Koytak'ın Şiirlerinde tema ve içerik	19
2.1.2.3. Cahit Koytak'ın şiirlerinde dil ve üslup özellikleri	22
2.1.2.4. Cahit Koytak'ın şiir anlayışı	26

2.1.3. Cahit Koytak'ın Çevirileri	34
2.1.4. Cahit Koytak'ın Aldığı Ödüller	35
2.2. Değer ve Kavramsal Çerçeve	36
2.2.1. Değere İlişkin Felsefî Bir Temellendirme	38
2.2.2. Dini ve Ahlakî Açısından Değer	40
2.2.3. Değerin Estetik Karşılığı	42
2.2.4. Değer ve İnsan İlişkisi	44
2.2.5. Değer ve Toplum İlişkisi	45
2.2.6. Eğitsel Bir Unsur Olarak Değer.....	46
2.2.7. Değerlerin Değişimi ve Sınıflandırılması.....	49
2.3. Değer Aktarımında Sanat ve Edebiyatın Rolü.....	51
2.3.1. Değer Aktarımında Sanatın Rolü.....	51
2.3.2. Değer Aktarımında Edebiyatın Rolü	52
2.3.2.1. Değer aktarımında edebî türler	54
2.3.2.2. Değer aktarımında şiir türünün imkânları	55

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM.....	57
3.1. Araştırmanın Modeli	57
3.2. Evren ve Örneklem	57
3.3. Verilerin Toplanması	57
3.4. Verilerin Çözümü ve Yorumu.....	58

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUMLAR	59
4.1. Cahit Koytak'ın Şiirlerinde İnsan ve Değer.....	59
4.2. Cahit Koytak'ın Şiirlerinde Yüceltilmiş İnsan.....	59
4.2.1. Cahit Koytak'ın Şiirlerinde 'Yüceltilmiş İnsan'a Özgü Değerler	60
4.2.1.1. Vicdan.....	61
4.2.1.2. Adalet.....	71
4.2.1.3. Merhamet.....	74
4.2.1.4. Şefkat	78

4.2.1.5. Hikmet/Bilgelik	82
4.2.1.6. İnsaniyet.....	89
4.2.1.7. Yücelik.....	93
4.2.1.8. Özgecilik (Diğerkâmlık).....	98
4.2.1.9. Tevazu (Alçak Gönüllülük).....	101

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	105
5.1. Sonuç.....	105
5.2. Öneriler	106
KAYNAKÇA	107
EKLER.....	113
EK 1. Cahit Koytak’la Yapılan Görüşme	113
EK 2. Cahit Koytak’a Ait Bir Fotoğraf	118
EK 3. Cahit Koytak’ın Şiir Kitaplarının Kapağı	119
EK 4. Hasan Aycın’ın Cahit Koytak Çalışması.....	130
ÖZ GEÇMİŞ	131

KISALTMALAR DİZİNİ

bs.	: Baskı
c.	: Cilt
çev.	: Çeviren
haz.	: Hazırlayan
no.	: Numara
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve diğerleri
Y.	: Yıl

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

Hayatı anlamlı kılan birtakım değerler vardır. Bu değerlerin aşınmasıyla insanoğlunda huzursuzluk belirmekte ve geleceğe yönelik umutsuzluklar devreye girmektedir. Bu bakımdan insan, girmiş olduğu muhasebe sürecinde kendisi için iyi ve güzel olanın arayışında olmuştur hep. Genellikle insan arayışının odaklandığı şey ise, yüceltilen bir fikir, ideoloji, nesne ve kavram gibi yaşamı idealize ettiği bir değer olmaktadır.

Değer, sözlükte birçok anlama gelmekle beraber, bir şeyin sahip olduğu yüksek vasıf; kişiyi toplum içinde insan olarak yaşatan, toplulukla ve diğer insanlarla uyumunu sağlayan, paylaşılmış, yaygınlaşmış ve netice olarak çoğunlukça benimsenmiş tutum olarak tanımlanmaktadır (Doğan, 2011: 355). “Değer”, hedeflenen örnek bireyin sahip olacağı tutum ve davranışları içeren genel bir kavram olarak anlaşılmalıdır. Bu tutum ve davranışlara sahip olmak, birey ve toplum açısından yüceltilmiş ve bunun doğal bir sonucu olarak kişilerin eylemlerinde buna sahip olmaları önemsenmiştir. Değeri, bireylerin topluma uyumunu sağlayan standartlar olarak görmek (Elbir ve Bağcı, 2013: 1322) yerindedir. Dolayısıyla kişilerin yüce değerlere, güçlü inançlara ve belirlenmiş ideallere sahip oluşları, bir toplumda hangi davranış kalıplarının ölçülebileceğine ilişkin normları da belirlemiştir (Özensel, 2003: 233).

İnsan, değer yüklenmiş bir varlık olarak hayatta önemli bir yere sahiptir. Değer kavramının öznesi olmak, onun en önemli özelliklerinden biridir. Bu nedenle farkında olmak ve söz konusu değerliliği yitirmemek için bir çaba içerisinde olmalıdır. Eğitim, bu çabanın oluşmasında başat bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsan hayatında kurucu role sahip birçok değerın eğitim sayesinde yaşam bulduğu bir gerçektir. Aynı şekilde, değerlerden arındırılmış bir eğitimin düşünülmeceğı görölmektedir (Altun, 2003: 10). Bu bakımdan değerlerin konuşulması, ileri sürölmesi ve kavratılması çok önemlidir. Eğitim-öğretim süreçlerinde “değerler eğitimi” olarak programlanan ve planlanan çalışmaların temelinde bu vardır. Fakat bu temel, çıkılan yolda kişilerin planladığı her uygulamanın doğru olduğu anlamını taşımamalıdır. Yüceltilen bir unsur

olarak değerlerin yanında değer aktarımının da önemsenerek asli mecrasından uzaklaştırılmaması gerekir. Özellikle modernizmle baş gösteren ontolojik çatlak ve postmodernizmin etik kodların içini boşaltarak bu çatlağı onarmada çaresiz kalması, hakikatle bağı kurulmuş bir değerler teorisini zorunlu kılmaktadır (Çınar, 2006: 53). Bedia Akarsu: “Kültürü, uygarlığı yaratan, bilimde, teknikte, sanatta, felsefede bunca ilerlemeyi başaran insan, kendini de aynı ölçüde insan olma yolunda ilerletebilmiş mi?” (2002: 15) diye sorar. Seyfi Kenan’ın şu düşünceleri de, değerlere yönelik belirlemeler konusunda oldukça önem taşımaktadır:

“Pozitivizmden beslenen modern eğitim, bize insanların neyi tercih edip neyi doğru bulduklarını anlatabilmekte, ama neyi tercih etmeleri ya da neyi doğru ve iyi bulmaları gerektiği hususunda yol gösterememektedir. Bu da bizi şu önemli sorunla karşı karşıya bırakmaktadır; hayatı mümkün kılan ve toplum hayatını devam ettiren adalet, merhamet, cömertlik gibi temel ahlaki-toplumsal değerler nereden, hangi anlayıştan, hangi kaynaktan ve nasıl beslenecektir? Bu soru, üzerinde düşünülmesi gereken oldukça önemli bir nokta olarak sadece eğitimcilerin değil, gelecek neslin eğitim sorumluluğunu hisseden herkesin önünde durmaktadır” (2009: 263).

Değerleri, günümüzdeki karmaşık problemleri önleyecek ve giderecek bir çıkış noktası olarak belirledikten sonra karşımıza çıkacak olan kaynak sorununu “hakikat”i zikretmekle gideremeyiz. “Hakikat, kendisini kuşatmaya çalışan tüm bakış açılarını aşkındır ve öyle de kalmalıdır. Çünkü bir doğruluk kriteri olarak hakikat, bu aşkınlığıyla kendini haklı kılmakta, doğrulayıcı ve hatta yaratıcı bir mehaaz olarak varlığını ve hayatiyetini korumaktadır” (Aktaş, 2010: 10).

Peki, insanın bu noktada yapması gereken nedir? İşlerlik kazandırılmayan bir hakikatin somut, yaşama dokunur tarafları nasıl sağlanacaktır? Elbette bu soruların cevabı kolay değildir ve bunlara, birçok bakış açısıyla geniş bir zeminde cevap verilmesi gerekmektedir. Fakat bu durum, hakikatin mutlak bir kavram olarak karşımızda olmasından kaynaklanmaktadır ve onun tezahürü olan değerleri anlamaya ve anlamlandırmaya engel değildir. Bu açıdan değer olarak addedilen birçok unsurun sağlamasını yapmak ve hangi bağlamda ele alındığına bakmak gerekir.

Tarih, değerleri uğruna çatışan ve çabalayan insanlarla ve onların öyküleriyle doludur. Bu durum, kimileri için bir yanlışlık, kimileri içinse bir kahramanlık yolu

olarak anlam bulmaktadır. Bu anlamda dünyadaki yıkım ve çatışmalara karşı “barış teolojisi”ni öne süren Şevket Yavuz, değerleri bir medeniyetin devamlılık iksirini sağlayan ezeli bir memba olarak görür (2007: 107-109). Ona göre değerlerin soy kütüğü ve sınırları hakkındaki herhangi bir çaba; maddi-manevi zıtlıkta değil, aksine iyi, güzel, doğru, vb. yaklaşım, insanlığın şuuraltı heyetinde formatlanan evrensel ontolojik çerçeveye (fitrat), vahiy tecrübesiyle yeniden inşa edilen sürece ve sosyo-kültürel tezahürler olarak tarihteki açılımlara imkân veren bir anlayışla olmalıdır (2007: 91-92).

Atasoy Müftüoğlu, geçmişte olduğu gibi bugün de bütün insanlığı etkileyen evrensel değerler üretilbileceğini söyleyerek geçmişte var edilenin yeniden var edilebileceği üzerinde durur (2010: 38). Yine ona göre İslamî, insanî, ahlakî sorumluluklarımız, çağımızı ilahî değerler doğrultusunda dönüştürmek suretiyle yerine getirebilir (2010: 38). Bu bakış açısının değeri, üzerinde yeniden düşünerek yapıcı bir konumda ele aldığı ortadadır. Dolayısıyla değerleri dışlayan ya da onu kör bir bakış açısıyla savunan tarafların olduğu bir vasatta bu anlayışı yaygınlaştırmak gerekir.

Eğitimin amaçladığı birey ve toplum inşasında bireysel ve toplumsal iyileştirmeyi gerçekleştirecek kültürel ve sanatsal malzeme ve uygulamalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu, birçok alanda farklı yöntemler ve araçlarla, insanların ortak çabalarıyla vücut bulmuştur.

İnsan için “değer” kavramının söz konusu olduğu alanlardan biri de edebiyattır. Edebiyat, yazar ve şairlerin ortaya koydukları eserlerle “değer” kavramını yücelten bir imkân oluşturmuştur. Edebiyat sanatçısı, bu anlamda hak, hayır, sabır, adalet gibi dinamik kavramların önemli bir taşıyıcısıdır (Akkanat, 2010: 12). Bu nedenle yaşamın vazgeçilmez unsurları olan değerlerin, edebiyat eserinde de olmasının ve yaygınlaştırılmasının bir mantığı vardır. Bu edebiyat-değer ilişkisinde ontolojik bir bağ olarak düşünülmelidir.

Değer aktarımında ikircikli bir tutum takınarak eserlerinde değer odaklı bir bakış açısından uzak durmak isteyen yazar ve şairlere rastlamak mümkündür. Özellikle bu olumsuz durumun, sanatın değer aktarmasının ucuz kabul edilmesinden ileri geldiği söylenebilir. Cemal Şakar’ın bir edebiyat kuramcısı olan Eagleton’dan aktardığı “Aslında edebiyat kuramına siyaset sokmaya hiç gerek yoktur: Güney Afrika sporunda olduğu gibi edebiyat kuramında da en baştan beri siyaset çoktan beri vardır.” Sözü

(2011: 80), durumu açıklamaktadır. Bu ifade, edebiyat kuramları için söylenmesine rağmen, edebî ürün için de rahatlıkla kullanılabilir.

Sözel bir sanat olarak edebiyat, yazar ve okuyucu arasında gerçekleştiğinden edebiyatın anlam, aktarım ve iletişim gibi unsurlardan sıyrılması mümkün değildir. Dolayısıyla söz ve anlam üzere vücut bulmuş bir eserin yazar, metin ve okuyucu nezdinde karşılık bulduğu estetik yargılar, bizleri değer kavramına ulaştırmaktadır. Tarihçi ve ozan arasındaki farka değinen Aristoteles, tarihçinin olmuş, ozanın ise olabilecek şeyleri anlattığı görüşündedir (2010:40). Gerçi bu ifadeleri Aristoteles, sanatın taklidi bağlamında dile getirmektedir; fakat yine de bu ifade, değer ve şiir arasında bir ilişkiye kapı aralayacak bir boyut taşımaktadır. Yazarın “olabilecek şeyler” vurgusu, değerlerin işlenmesi ve idealize edilmesi açısından oldukça elverişli gözükmektedir. Bu bakımdan değerlerin yüceltilmesi ve aktarılması için poetik kurgunun önemli bir imkân barındırdığını söylemek mümkündür.

Edebiyatın, değerlerin aktarımında işlevsel bir sanat olması konusunda Hüseyin Su şunları söyler:

“Kavramları ve kavramların kapsam alanlarını kendi sınırları içinde ve işlevleri doğrultusunda düşündüğümüzde edebiyatın da ‘işlevsellik ve etkinlik’ anlamında bir gücünün olduğundan söz edilebilir elbette; söz edilmelidir. Hatta insani eylemler içinde en doğru ve en sahih güçlerden biri olduğunun da altı çizilebilir” (2005: 78).

Edebiyata güç atfeden bu değerlendirmenin, bu gücün sonuçlarının ne olduğu konusunda düşündürücü olduğu açıktır. Dolayısıyla edebiyatı “işlevsellik ve etkinlik”ten uzak düşünerek zeminsiz bırakmak doğru değildir.

Söz konusu düşünceler doğrultusunda, bir edebî eser olarak Cahit Koytak’ın şiirlerine baktığımızda, değer kavramıyla ilişkilendirebileceğimiz çok fazla unsura rastlamak mümkündür. Buna şairin kendisi, şiir bir fikre, sahici duyguya dayanmalıdır diyerek (İlbak, Acar ve İlhan, 2014: 31) olanak sunmaktadır. Şairin iletmek istediği fikir ve özdeşlik kurmamızı sağlayacağı duygu, okuyucuyu değer kavramıyla buluşturmaktadır. Resul Tamgüç, şair hakkında şunu söyler: “Şiirini tek mil insan portresi oluşturma çabasında bir külliyyat evsafında kurgulaması bence günümüzde bir postmodern mesnevi denemesidir” (2012: 5). Bu bakımdan Koytak şiirinde örnek

insana dair birçok değerin ön plana çıktığını söylemek mümkündür. Başta vicdan olmak üzere, bunun bir tezahürü olarak adalet, merhamet, şefkat, hikmet/bilgelik, insaniyet, yücelik, özgecilik, tevazu gibi birçok değer, Cahit Koytak'ın şiirlerinde önemli karşılıklara sahip görünmektedir. Bu anlamda Cahit Koytak'ın şiirleri, incelememiz için önemli bir metinsellik barındırmaktadır. İçerdiği temalar bakımından Cahit Koytak şiiri ve şairin potekası, hem toplumsal hem de bireysel anlamda “yüceltilmiş insana özgü değerler”in bilinmesine, kavranmasına ve içselleştirilmesine önemli olanaklar sunmaktadır.

İnsan hayatında karşılaşılan birçok problemin arkasında birey ve toplum nezdinde önemsizleşen değerler manzumesini görmek mümkündür. Bu değer yitiminin belli kavramlar eşliğinde ele alınması gerekir. Özellikle birçok kavramın yaşanması ve yaşatılması açısından kilit rol oynayan vicdan kavramı anlaşılmalı ve problemlerin giderilmesi için tartışılmalıdır. Zira vicdan, insanda potansiyel hâlde olan önemli bir kuvvettir (İmamoğlu, 2005: 128). Vicdan değerinden yoksun bir insanın ve toplumun anlamlı bir yaşam çerçevesi çizmesi mümkün değildir. Kapsamlı bir değer olarak vicdanın, eyleme dönüşen boyutuyla ortaya çıkan adalet, merhamet, şefkat, hikmet/bilgelik, insaniyet, yücelik, özgecilik, tevazu gibi değerlerle bir paralellik gösterdiği açıktır. Bunu ortaya koymak, tartışmak ve insanlara değerlerin eğiticiyi yönünü göstermek gerekmektedir. Söz konusu farkındalığa ulaşıldığında, amaç ve yöntem tutarlılığı belirecektir. Eğitsel herhangi bir durumda, amaç ve yöntem bilgisinin hedeflenen becerilerin öğrenilmesinde önemli bir etki gösterdiği açıktır. Dolayısıyla değer kavramı ve bileşenlerinin, Türkçe eğitimi alanının önemli bir göstereni olan edebî metinlerde nasıl olması gerektiği üzerinde durulmalı; buna dair doğru bilgiler elde edilerek nitelikli bir değer aktarımının peşinde olunmalıdır.

Araştırmamızda, yukarıda sıralanan değerlerin Cahit Koytak'ın şiirlerinde nasıl kullanıldığına ve hangi karşılıklara sahip olduğuna bakıldı. Bu değerlerle amaçlanan, sunulan ve kuruluna ilişkiler nedenleri bağlamında ortaya konulmaya çalışıldı. Bu doğrultuda “değer” kavramının bireysel ve toplumsal karşılığına ve yansımalarına odaklanıldı. Ayrıca Cahit Koytak şiirleri örneğinde, bir edebî tür olarak şiirin eğitimdeki yeri ve önemi söz konusu edildi. Disiplinler arası bir yaklaşımla, “değer” ve “şiir” arasında kurulacak bağ genişletilerek araştırmanın çerçevesi çizildi.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bir meselenin irdelendiği ana çerçeveyi ilgili alan oluşturmaktadır. “Her bilim dalının amacı kendi alanına giren konuları saptamak ve açıklamaktır.” (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2011: 6). Konuları saptama ve açıklama işinin bir amaçla şekillendiğini söylemek mümkündür. Bu açıdan, bilimsel araştırmalarda söz konusu saptama ve açıklamadan önce bir toparlayıcı ve sentezleyici olarak “amaç”ı belirlemek gerekmektedir. Zaten amaç da, çalışmanın hedeflerini ortaya koyan genel bir ifadedir (Büyüköztürk vd., 2011: 75). Çalışmamızın amacı, Cahit Koytak’ın şiirlerinde bazı değerlere sahip olmakla somutlaşma imkânı bulan yüceltilmiş insanı tanımak, tanıtmak ve şairin bu insan üzerinden okuyucuya aktarmak istediklerini ortaya koymaktır. Bu amaç kapsamında şairin şiir evreninde beliren şahsiyetin ortaya konulma biçimi ve değer temsili üzerinde durularak elde edilen bulgular yorumlanmıştır. Ayrıca bir inceleme nesnesi olarak Cahit Koytak’ın şiirleriyle, şiir türünün eğitselselliğine işaret edilmek istenmiş ve bu sayede disiplinler arası bir yaklaşımla araştırmanın amacı temellendirilmeye çalışılmıştır.

1.2. Araştırmanın Önemi ve Problem

Eğitimde değer kavramının gelişimine ve canlı tutulmasına katkı sağlayacak bir araştırmanın edebî bir tür olan şiir ekseninde yapılması oldukça önemlidir. Çünkü edebiyat uğraşının, her şeyden önce bir iletişim biçimi olduğu ve karşılıklı bir paylaşıma dayandığı aşikârdır. Şiirin öznel boyuttan çıkarak toplumsal bir uzama sahip olması bu şekilde gerçekleşmektedir. Birey ve toplum arasındaki bağda hayat bulan ve anlam kazanan başka bir unsur da “değer”dir. Bu nedenle “şiir” ve “değer” arasında karşılıklı bir etkileşimden ve toplumsal faydadan bahsetmek mümkündür. Şiir ve değer arasındaki bu ortaklık, bu kavramlara önem atfedişin zeminini hazırlamaktadır.

İnsanın gelişimi, büyük ölçüde sahip olduğu değerlerle mümkün olmaktadır. Eğitim, insan gelişimini amaçlayan önemli bir alan olarak değerleri önemsemiş ve bu anlamda bazı çalışmaların yürütülmesine zemin teşkil etmiştir. Bu çalışmaların eğitim ve sanat alanlarının ortak amaçları etrafında şekillendiği görülmektedir. Okullardaki Türkçe dersinde, öğretimin bir aracı olan metinlerde değer eğitiminin önemi yadsınamaz (Kaygana, Yapıcı ve Aytan, 2013: 658). Dolayısıyla bir sanat eseri olarak

edebî metne yönelmek ve okuyucuya aktarılan değerlere dair belirlemelerde bulunmak mümkündür. Bu durum, disiplinler arası bağı “değer” kavramıyla buluşturmakta ve insan için bu buluşmayı önemli kılmaktadır.

İnsan ve değer kavramları arasındaki barışık kurgu, doğru olanları yapma noktasında insana bir yücelik/değerlilik telkin etmektedir. Bu güçlü bağı sunma açısından Cahit Koytak’ın şiirleri tamamlayıcı bir unsur olarak düşünülmekte ve incelenmektedir. Cahit Koytak isminin yalın, derin ve nedenleri bağlamında insanlık olgusunu yüceltmeye dönük bir müktesebata karşılık gelmesinin önemli bir etki oluşturacağı düşünülmüştür. Çünkü tüm bunlar, söz konusu metinler eşliğinde Türkçeyle mümkün olmaktadır. Bu açıdan “Cahit Koytak’ın Şiirlerinde Yüceltilmiş İnsana Özgü Değerler” başlıklı bu tez, Türkçe eğitimi alanının amaçları doğrultusunda önemli bir çalışma olarak görülmüştür.

Araştırma problemi, gerçekleştirilecek bilimsel araştırma ile çözümü bulunmak istenen sorundur (Büyüköztürk vd., 2011: 37). Bu bağlamda, araştırmanın problemi aşağıdaki maddelerle belirlenmiştir:

1. Değer kavramının bireysel ve toplumsal karşılığı nedir?
2. Değer aktarımında genelde sanat ve edebiyatın, özelde şiir türünün imkânları nelerdir?
3. Şiir türünün değer aktarımında araç kılınmasının mantığı ve uzamı nedir?
4. Cahit Koytak kimdir ve şiirleri değer kavramı açısından nasıl bir metinsellik (okuma) sunmaktadır?
5. Cahit Koytak’ın şiirlerinde yüceltilmiş insana özgü değerler ve bunlarla aktarılmak istenenler nelerdir?
6. Cahit Koytak’ın şiirlerinde yüceltilen insanın, okur tarafından algılanma biçimi nasıldır?
7. Cahit Koytak’ın şiirlerinde yüceltilen insanın okuyucuya rol model teşkil etmesinin oluşturduğu etki nedir?
8. Cahit Koytak’ın şiirlerinde yüceltilmiş insanın gerçekliği ne düzeydedir ve bunun mahiyeti nedir?

1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmada, Cahit Koytak'ın 2014 yılına kadar yayımlanmış olan şiir kitapları incelenmiş ve “yüceltilmiş insana özgü değerler”in söz konusu olabileceği şiirler üzerinde durulmuştur. Çıkarımlar noktasında benzerlik oluşturan şiir, kıta ve dizelerin incelenmesinde tekrardan kaçınılmış ve söz konusu değeri en iyi şekilde yansıtacak örnekler tercih edilmiştir. Yapılan tarama, inceleme ve yorumlama sonucunda, Cahit Koytak'ın şiirlerinde yüceltilmiş insana özgü dokuz değer belirlenmesi uygun görülmüştür. Şiirlerde doğrudan ve dolaylı olarak yer alan bu değerler “vicdan, adalet, merhamet, şefkat, hikmet/bilgelik, insaniyet, yücelik, özgecilik ve tevazu” başlıkları altında incelenmiştir. Ayrıca, çalışmanın temellendirilmesi açısından kuramsal çerçeveye dikkat edilmiş; hem şairin hem de şiir ve değer kavramlarının çalışmanın amacı ve bağlamı dışında bir problem durumu oluşturmamasına dikkat edilmiştir.

1.4. Varsayımlar

Çalışmada değer kavramının önemli olduğu ve bunun insana ve topluma aktarılacak imkânlarla sahip olması gerektiği ön kabuldür. Araştırmanın temel varsayımı, Cahit Koytak'ın şiirlerinin “yüceltilmiş insana özgü değerler”i barındırdığıdır. Örnek şiirlere bakıldığında birçok değer işlendiği ve bu değerler arasından “yüceltilmiş insana özgü değerler” başlığı altında “vicdan, adalet, merhamet, şefkat, hikmet/bilgelik, insaniyet, yücelik, özgecilik ve tevazu”a ulaşılabildiği görülmektedir.

1.5. Tanımlar

Araştırmada amaçlanan sonuçlara ulaşılması bakımından birtakım kavramlar ileri sürülmüştür. Herhangi bir araştırmanın kavram ve izahlardan bağımsız olması düşünülemez. Çalışmanın anahtar kelimeleri olan “Cahit Koytak, şiir, değer, değer aktarımı, yüceltilmiş insan, yüceltilmiş insana özgü değerler” ve esas alınan “vicdan, adalet, merhamet, şefkat, hikmet/bilgelik, insaniyet, yücelik, özgecilik ve tevazu” değerleri ilgili başlıklar altında tanımlanarak açıklanmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu çalışmanın kuramsal çerçevesini belirleyen iki önemli kavram/kelime söz konusudur. Bunlar “değer” ve “Cahit Koytak şiirleri”dir.

Değerlerle ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalara, sosyal bilimlerden eğitim bilimlerine; resmî ve sivil toplum kuruluşlarından yayın dünyasına kadar birçok alanda rastlamak mümkündür. Yaşama anlam veren öz bir kavram olarak değer, disiplinler arası bir yaklaşımla inceleme konusu kılınıp ileri boyutlara taşınmak istenmektedir. Bu çalışma da, genel anlamda değerın edebî metin içinde nasıl bir aktarım unsuru olduğuna odaklanarak yukarıdaki alanların değeri ele alış biçimlerine yaslanmaktadır. Ayrıca bu çalışma Türkçe eğitimi alanında, dil eğitiminin önemli bir parçası olan metin merkezli bir çalışmayı esas almaktadır.

Araştırmada değerlerle ilgili olarak bazı kuruluşlar ve kaynaklar ön plana çıkmaktadır. İstifade ettiğimiz kaynakların bazıları Değerler Eğitimi Merkezi (DEM) bünyesinde söz konusu olmuştur. Değerler Eğitimi Merkezi, 2003 yılında kurulan, değer eğitimi ve aktarımı konusunda akademik katkıyı amaçlayan bir araştırma merkezidir. Kuruluşun bünyesinde 2003’te yayın hayatına başlayan ve disiplinler arası, hakemli akademik bir dergi olan “Değerler Eğitimi Dergisi” ile 2007’de yayın hayatına başlayan “Değerler Eğitimi Merkezi Dergisi” önemli kaynaklar olarak zikredilebilir.

Hayati Hökelekli’nin “Psikoloji, Din ve Eğitim Yönüyle İnsanî Değerler” (2013) başlığını taşıyan eseri, ele aldığımız birçok değeri tanımlayan ve izah eden bir kaynaktır. Ioanna Kuçuradi’nin “İnsan ve Değerleri” (2003) adlı yapıtı da, değerin problem durumunu işleyen ve alana önemli katkılar sunan bir eser olarak hatırlanabilir.

Cahit Koytak, edebiyat dünyasının tanıdığı, geniş bir okur kitlesine ulaşan önemli bir şairdir. Şairin yayımlanmış ve bünyesinde pek çok şiiri barındıran yedi şiir kitabı bulunmaktadır. Ayrıca şairin, araştırmamızın kapsamı dışında olan pek çok çevirisi ve çeşitli yerlerde yayımlanmış birçok şiiri bulunmaktadır. Şair ve şiiri hakkında farklı yayın kuruluşlarında olmak üzere birçok tanıtıcı çalışma kaleme alınmıştır.

Bunların çoğu edebiyat dergileri olmak üzere, kitap, gazete, haber bültenleri ve internet sitelerinde yer alıp çalışmamızda bunlardan yararlanılmıştır. Bunlardan ilk akla gelenler şunlardır:

Şair ve şiiri *Hece* dergisi tarafından 2003 yılında “Cahit Koytak Şiiri: Derin Bir Mavilik” başlığı altında dosya konusu olarak ele alınmıştır. Bu dosyada farklı yazar ve araştırmacılar tarafından şairin yaşamı ve şiir anlayışını ortaya koyan yazılara yer verilmiştir.

İstanbul Bir Nokta dergisi, 2012 yılında şair için özel bir sayıya imza atmıştır. Bu çalışma, şair hakkında yapılmış en kapsamlı çalışma sayılabilir. Şair ve şiiri birçok farklı yazar ve edebiyatçı tarafından değerlendirilmiştir.

Dil ve Edebiyat dergisinin yayımladığı “Şiir Yıllığı 2013” adlı çalışmada Üzeyir İlbak, Zafer Acar, Abdullah İlhan imzalı şairle yapılan önemli bir söyleşi bulunmaktadır. Zafer Acar tarafından yazıya aktarılan “Cahit Koytak Şiiri Ekseninde Bir Sohbet” başlığını taşıyan bu söyleşi, şair hakkında geniş bilgiler sunmaktadır.

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi tarafından 2013 Bilimsel Araştırma Projeleri kapsamında, şair ve şiiri “Şiir ve Felsefe Bağlamında Cahit Koytak Şiiri” başlığıyla çalışılmaktadır. Proje yürütücüsü Doç. Dr. İhsan Safi, projede yer alan araştırmacılar: Prof. Dr. Erdoğan Erbay ve Arş. Gör. Ekrem Güzel’dir. Projenin başlangıç ve bitiş tarihi: 31.12.2013-31.12.2015’tir.

2.1. Cahit Koytak’ın Hayatı ve Eserleri

2.1.1. Cahit Koytak’ın Hayatı

Cahit Koytak, 29 Ocak 1949 tarihinde Erzurum’un Taş Mescit Mahallesi’nde, üçü kız dördü erkek toplam yedi çocuklu Nazmiye Hanım ve Kunduracı Hakkı Bey çiftinin sondan ikinci çocuğu olarak doğdu (Lekesiz, 2003: 83, 85). İlk, orta ve liseyi Erzurum’da okuyan şair, 1974 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi Kimya Fakültesinden kimya yüksek mühendisi olarak mezun oldu. Yirmi beş yaşında Fatma Nazife Hanım’la evlendi ve çiftin bu evlilikten Elif Sare, İbrahim Arif, Nazlı Sinem, Zeynep Neva, Ahmet Selim, İsmail Semih, Bünyamin Safa ve Mehmet Alperen adlı sekiz çocuğu oldu (Lekesiz, 2003: 85). Bir süre mühendislik yaptıktan sonra uzun yıllar

serbest ticaretle uğraştı. 1994 yılından itibaren on beş yıl özel bir TV kuruluşunda sinema yayını yönetti. Cahit Koytak'ın ilk şiiri, 1970 yılında *Diriliş* dergisinin Nisan sayısında çıktı¹(Lekesiz, 2003: 88). 1991 yılında yayımladığı ilk şiir kitabı *İlk Atlas*'tan (Yazıevi Yayınları) sonra, uzun bir süre şiir kitabı yayımlamayan şair, genellikle dergilerde görüldü. *Diriliş*, *Kelime*, *Yönelişler*, *Yedi İklim*, *Kayıtlar*, *Gergedan*, *Defter*, *Kaşgar*, *Hece*, *Yansıma*, *Le Poete Travaille*, *Kitaplık*, *Kırklar*, *Merdiven Şiir*, *Anlayış*, *Bir Nokta*, *Yeniyazı* vb. dergiler şairin şiirlerini yayımladığı dergilerdir (www.timas.com.tr Erişim: 18.06.2104).

Şair ve çevirmen olarak bilinen Cahit Koytak (Yapı Kredi Yayınları, 2003: 618; Işık, 2004: 1155), 01 Haziran 2009-29 Nisan 2013 tarihleri arasında özel bir gazetede “Yoksullar ve Siviller İçin Tezler” adlı köşesinde şiirlerini yayımladı. Hâlen özel bir internet sitesinde “Yoksullar ve Yalnızlar İçin Tezler” başlığı altında şiirlerini yayımlamaktadır. Yayımlanmış yedi şiir kitabı ile birçok çevirisi bulunan şair ve çevirmen Cahit Koytak, İstanbul'da yaşamakta olup şiir ve çeviri çalışmalarına devam etmektedir.

Şairin yaşamı hakkında edebî bir yazı kaleme alan Ömer Lekesiz, Erzurum'un asıl hayatını yapan esnaftan bir aileye mensup olmak ve çok çocuklu bir ortamda büyümenin onun en hayati kazanımlarından ikisi olduğu tespitinde bulunur (Lekesiz, 2003: 84). Yazar, bu tespitini, şairin çocukluk yılları üzerinden kişisel özelliklerinin altında yatan toplumsal şura ermek, kardeş paylaşımı, hakkına razı olma, verilenle yetinmek gibi vasıflarla destekler. Cahit Koytak, kendisiyle yapılan bir söyleşide ise çocukluk yıllarına ilişkin şunları söyler:

“Çocukluğumda da yaptığım işleri sayarsam yaptığım iş sayısı oldukça artar: Simitçilik, pişmiş yumurta satmalar, horoz dövüştürmeler, tablacılık, üzümculük, statlarda haşlanmış mısır satmalar, berber çıraklığı, bakkal çıraklığı, şeker fabrikasında kömür kırma, mevsimlik işçilik, tuğla tarlalarında tuğla taşıyıcılık, sonra İstanbul'da² abimle beraber konfeksiyon giyim, imalat, toptan-perakende satış, sonra ayrıldık, ben kadın giyimi üzerine toptan-perakende imalat işi kurmaya çalıştım, ardından büyük abimle Pendik'te kuyumculuk, bir yer aldık, dükkânı kendi ellerimle yaptım, o Almancıydı, altı ay beraber kuyumculuk yapabildik. Yürütemedik ve ayrıldık sonra kâğıt toptancılığı, kırtasiye

¹ Ömer Lekesiz, şaire ait ilk şiirin yayımlanma tarihinin Yapı Kredi Yayınları'nın “Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi”nde (2001;2003) 1968 yılı olarak yanlış verildiğini tespit etmiştir.

² İlgili kaynakta Erzurum olarak geçmektedir. Şairle yapılan görüşme doğrultusunda düzeltilmiştir.

ticareti, kırtasiyecilere ürün dağıttık, kâğıtçılık, hâlâ devam eden mütercimlik, on beş yıl televizyonculuk, sinema departmanı, belgesel departmanı, işte sonra yeniden şairlik. Şiirden uzak kalmamak için yapmadığım iş kalmadı” (İlbak vd.,2014: 29).

Mahmut Feyzi’nin şairin şiirlerinden hareketle sorularına cevap aradığı kurgusal söyleşide, “Sizden kendinizden bahsetmenizi istesem?” sorusu, şairin şu dizeleriyle karşılanmıştır:

“her sabah aynaya bakıp şunu haykırmalıyım:

“şehvet düşkün, zayıf, edepsiz,

ilkel bir yaratık var senin içinde,

kendi atığında debelenen bir canavar!

bir meyve kurdu!

işin kötüsü, bu yaratık senden daha zeki

ve senden daha yetenekli,

çünkü senin zekânı ve yeteneklerini

-seni, postunda gizlendiği bir aziz,

bir yalvaç gibi göstermeye yetecek kadar –

maharetle yönetmesini biliyor.” (2012: 2)

Şairi, kendi dizelerinden hareketle tanımaya çalıştığımızda, yukarıdaki dizeler doğrultusunda “olumsuz ve farkında” biri olarak buluruz. Bu tarz bir söyleyişin şairin kendi özelinde insanı tanımaya ve tanıtmaya yönelik bir tercih olduğu görülür. Şairin son kitabı *Dudakta Bekletilen Şarkılar* (2014) kitabında yer alan “Günlük” şiiri de biyografik bir içeriğe sahiptir:

“Tam şu an, kalplerine dokunduğun,

zihinlerini evirip çevirdiğin

milyarlarca ölümlü arasından

biri bu, Allah’ım;

yani benim ben!

kunduracı kulun Hakkı Efendi’den olma,

yedi köyün güzeli

Nazmiye Hanım'dan doğma,
Cahit kulunuz... ..” (2014: 229).

2.1.2. Cahit Koytak'ın Eserleri

Cahit Koytak, öncelikle bir şair olarak bilinmektedir. Şairliğinin yanında yapmış olduğu başarılı tercümeleriyle de anılmaktadır. İlk şiir kitabı *İlk Atlas*’tan sonra çeşitli zamanlarda altı şiir kitabı daha yayımlamıştır. Eserlerinde tanıtım amaçlı yer alan biyografisinde genişçe bir şiir külliyatından bahsedilir. Yayımlamayı düşündüğü diğer şiir kitapları, bu yedi şiir kitabının devamı olarak görülmektedir. Birbirini tamamlayacak bu şiir kitaplarının, farklı başlıklar altında bir bütünlüğü amaçladığı açıktır. Bir de bunların yanında “Herkes İnen Kitap” adlı bir Kur’an çevirisi hazırlığı içinde olduğu yine bu şiir kitapları listesinde bildirilmektedir.

2.1.2.1. Cahit Koytak'ın şiir kitapları

İlk şiir kitabını 1991 yılında yayımlayan şair, diğer kitaplarını 2009 yılından sonra yayımlamaya başlamıştır. Bu yıllar, şairin özel bir gazetede okuyucuyla sıklıkla bulunduğu yıllardır. Bu yıllara kadar dergilerde yoğun bir şiir faaliyeti içinde olan şair, şiirlerini bekletmesini “nasıl karşılanacağı kaygısı, biraz iş güç, çoluk çocuk” gibi nedenlere bağlamaktadır (İlbak vd.,2014: 29).

Şairin şiirleri, genel olarak yaşama dair anlamın ortaya konulmasına yöneliktir. Yaşam içerisinde insana dair birçok mesele şiirsel bir dille yoklanır ve okuyucudan şiirin saf ve temiz çağrısına kulak vermesi beklenilir. Kimi şiirleri aynı ve benzer başlıklarla farklı kitaplarda yer alır. Bu, hem kitap içi hem de kitaplar arası bir bütünselliği akla getirmektedir. Şiirlerini tarihli olarak yazması ve genel bir sıralamaya uymaması da böyle okunabilir. Şiirlerinin hepsini bir kitap, bir şiir, hatta bir mısra olarak düşünen şair, gerçeklikte her kitabının farklı bir bütünlükte olduğunu söyler (İlbak vd., 2014: 34). Bu açıdan şairin farklı temalara, aynı şiirsel öze yaklaştığı söylenebilir. Yazdığı şiirlerin tarihsel bir sıralamayla kitaplarında yer almaması da şiirlerindeki bütüncül anlayışı ve onları olgunlaştırarak tamamlama fikrini ortaya koymaktadır (Öz, 2012: 100). Ayrıca şair, hemen hemen her şiir kitabına epigraflarla

başlar. Bu epigraflar, genellikle şiir kitabında işlemiş olduğu temaya dair söz söylemiş şair ve yazarlardan alınmaktadır.

2.1.2.1.1. İlk Atlas

1991 yılında Yazıevi Yayıncılık tarafından basılan kitap, Ocak 2011’de Timaş Yayınları tarafından İstanbul’da ikinci baskısını yapmıştır. Kitap İlk Atlas, Üç Orta Çağ Resmi, Huş Ağacı Hakkında Bilgi Topluyorum, Nuh’a Gemi Resimleri, Alaturka, Cehennem’den Yükselen Neşideler, C. Zarifoğlu İçin Dört Şiir, Mezmurlar, Tüccarın Günlüğü, Sokağın Küçük Oğlanları Küçük Kızları, Okuyucuya, Ekler olmak üzere on iki bölümden oluşmaktadır ve 256 sayfadır.

Genel olarak yaşama ve insana dair bazı hâllere odaklanılan şiirlerin yer aldığı bu kitap, okuyucuya bazı tarihî olaylar ekseninde şiirsel bir perspektif sunmaktadır. Cahit Koytak’ın bütün şiir kitaplarında tematik çeşitlilik dikkatlerden kaçmaz. Fakat genel anlamda bir temanın şiirsel hacmi kuşattığı kitapları söz konusudur. *İlk Atlas* (2011) adlı yapıtı, *Yeni Başlayanlar İçin Metafizik* (2011), *Cazın Irmakları* (2012) veya *Ölüme Çare ya da Şen Maneviyat* (2013) gibi belirgin, bütünlüklü bir tema içermemektedir. Şairin amaçlamış olduğu şiir külliyatı içerisinde ilk adımlar olarak kabul edilebilir.

2.1.2.1.2. Gazze Risalesi

Pınar Yayınları tarafından Haziran 2009’da İstanbul’da basılmıştır. *Gazze Risalesi* Ekler, Jozef’e Mektup başlıklı üç bölümden oluşmaktadır ve 86 sayfadır.

Kitap, Gazze saldırılarının yoğun olduğu bir dönemde, siyasal bir aktör olarak ön plana çıkan Prof. Dr. Ahmet Davutoğlu’na ithaf edilmiştir.

Genel olarak İsrail’in Gazze saldırılarının verdiği büyük üzüntüyle kaleme alınmış bir içeriğe sahiptir. Mazlumluğun milletler üstü bir kavram olduğuna odaklanılan bu şiir kitabında, savaşlar, yıkımlar ardında yatan büyük gerçekliğe vicdani bir çizgide ve destansı bir dille yaklaşılmaktadır.

Kitap, Yunus Emre Enstitüsü tarafından Arapça ve İngilizceye çevrilmiştir.

2.1.2.1.3. Yoksulların ve Şairlerin Kitabı 1-2-3 (La Poetica Commedia)

Şairin Yoksulların ve Şairlerin Kitabı adlı yapıtı üç ciltten oluşmaktadır.

Birinci cilt, Timaş Yayınları tarafından Şubat 2010'da İstanbul'da yayımlanır. Aynı yayınevi tarafından Nisan 2010'da ikinci baskısını yapar. Çıraklık Yılları, Yol Şarkıları, Yol Arkadaşları, 'Yol'un Arkadaşları, Yolun ve Rüzgârın Kız Kardeşleri, Yolun Ayartmaları, Bizanslı Şairler başlıklı yedi bölümden oluşan kitap 349 sayfadır.

İkinci cilt, Timaş Yayınları tarafından Mayıs 2010'da İstanbul'da yayımlanır. 368 sayfalık kitap Yolun Kıyısı Sözün Kıyısı, Tiyatro Çadırına Vurulan Gölgele, Yaşlı Çömez'in Şarkıları, Göğe Tırmanan Keçiyolları, Yoksulların ve Şairlerin Tanrısı, Yol Notları, Böyle Fısıldıyor Güzel Sözlerin Cini, Yaşlı Şairden Şair Bayana başlıklı sekiz bölümden oluşmaktadır.

Üçüncü cilt, Timaş Yayınları tarafından Ekim 2010'da İstanbul'da yayımlanır. Ara Sözler; Bir Atölyedir İnsan; "Ruh" Dediğimiz Ne, Tanrının Şehri; Yolun Tozu, Toprağı; Cennetin Tavan Resimleri; Cennete Gündelik Hayat; Cehennemden Yükselen Neşideler; Sahnedeki Hayalet; Güncellenmemiş Edebiyat Dersleri; Oyunlara Dönüş; Şairin Uyukladığı, Kaderin, Yazdıklarını Temize Çektiği Geceler; Epilog başlıklı on iki bölümden oluşan kitap 416 sayfadır.

Kitap, şairin eşi Fatma Nazife ve ablası Necla Koytak'a ithaf edilmiştir.

Yoksulların ve Şairlerin Kitabı, şairin *İlk Atlas*'tan sonra (1. bs. 1991) uzun bir ara verip bütünlüklü olarak yayımladığı ikinci kitabıdır. Daha sonra *İlk Atlas* (2011) ikinci baskısını yapar. Genel olarak birçok şairin şiirlere konu olduğu, şairin yaşamı ve şiiri hakkında yer yer diyalog şeklindeki şiirlerini sıraladığı bir içeriğe sahiptir. *Yoksulların ve Şairlerin Kitabı* (2010), Cahit Koytak şiirinin *İlk Atlas*'tan (1. bs. 1991) sonra kendini okuyucuya açtığı ve aslında şairin şiir dünyasının sanıldığı aksine geniş katmanlı bir boyutunun olduğunu hissettiren bir üçlüdür. Bu kitap, gerek hacmi gerekse şairlere göndermelerde bulunduğu yoğun bilgi birikimiyle, edebiyat dünyasında şiirin boyutlarını genişleten bir özellik ortaya koymuştur.

2.1.2.1.4. Yeni Başlayanlar İçin Metafizik

Timaş Yayınları tarafından Mayıs 2011’de İstanbul’da yayımlanır. 384 sayfalık hacme sahip olan kitap Varlığa ve Yokluğa Dair; Varlığa, Hayata ve İnsana Dair; Hayata, İnsana ve Sanata Dair; Ruha ve Bedene Dair; Akla ve Kalbe Dair; Tanrı’ya ve İnsana Dair; İnsana, Hayata ve Ölüme Dair; Zamana, İnsana ve Kadere Dair; Yola ve Yolculara Dair; Şiir&Metafizik; Güzel ve Kusursuz Olan’a Dair; Bilgiye, İnanca ve Şüpheyeye Dair; Oyun ve Oyunculara Dair; Dile ve Düşünceye Dair başlıklı on beş bölüme ayrılmıştır.

Kitap, gazeteci yazar Alper Görmüş’e ithaf edilmiştir.

Genel olarak, metafizik probleminin ele alındığı şiirlerin yer aldığı bu kitap; metafiziği, felsefî bir eksenden şiirsel ve dinsel bir boyuta taşımakta ve böylece yaşam içinde hemen hemen herkes için lazım gelen önemli bir nüve kılmaktadır. Koytak, bu kitapta “İbrahimce Sorular” başlığını taşıyan şiirlerdeki sorularıyla metafiziğe yaklaşmakta ve onun izini sürmektedir. Şair, metafiziğin bizi kuşatan uçsuz bucaksızlığını, şen ve barışık bir eda içinde kabullenerek Tanrı fikrinin gerekliliğini ve sevimliliğini ortaya koymaktadır. Bu anlamda kitap, kaotik ve karmaşık metafizik algılarının yerine, yalın ve anlaşılır bir metafizik için bir ikna girişimi olarak kabul edilebilir. Bu, metafiziği somutlaştırmadan çok onun bilincine erme çabasıdır. Kitapta bütün bu kurguyu sağlayan esaslardan birini, nihai anlamda kuşatılması mümkün olmayan metafizik ve insanın sınırlılık durumu oluşturmaktadır. Bu kabulün insana ruhsal bir sağaltım sunduğu şiirlere yansımıştır.

2.1.2.1.5. Cazın Irmakları

Timaş Yayınları tarafından Ocak 2012’de İstanbul’da yayımlanır. Kısa Tarihi Bluesun, Bluesun Tanımları, Bluesun Ermişleri, Cazın Yaratılışı, Cazın Kıyıları, Caz&Şiir, Cazın Rengi, Jam Session, Caz&Metafizik, Cazın Kolları ve Kanatları Şiirin, İyi Caz ve İyi Şiir İçin Notlar, Cazın Irmakları ve Dalgaları Hayatın başlıklı on dört bölümden oluşan kitap 413 sayfadır.

Şair, bu kitabını dostu ve kardeşi olarak gördüğü Mehmet Emin Özkan’a ithaf etmiştir.

Genel olarak caz müziği üzerinden seslere odaklanan ve bu sesler üzerinden bütün bir tabiat döngüsüne/sesine katılmanın güzelliğine ve anlamlılığına işaret eden bir eserdir. Bütün bir yeryüzünü, sesleri... Tanrının yarattığı anlamlı bir bütün olarak gören şair, kitapta cazın boğuk ve ritmik sesiyle hayatın iniş ve çıkışlarını yoklar. Daima bir azınlığın işi olagelen caz müziği (Berendt, 2010: 19) ve şiir arasında sesin karşı konulamaz zaferini ilan eder. Akışı cevval ve savruk ama nihai anlamda bir kaynaktan başka bir diyara taşınacak kaderi ortaya koyan ırmaklar, caz ve tarzıyla benzerlik ilişkisi içindedir. Şiirsel söyleyişin tekrar eden dizeler ve değişen biçimlerle verilmek istenen tematik bilince dahil olduğu görülür. Bütün bu ilişkiler ağının sesler üzerinden kurgulandığı *Cazın Irmakları*, köken itibarıyla bu müzik tarzının ortaya çıktığı siyahî Amerika'yı işlemektedir. Sesin ve ritmin yaşamın bir parçası olarak yok edilemez olduğuna dikkat çekilen eserde, acıların doğurduğu bu müziğin protest ve kuşatılmaz biçimselliği ön plana çıkarılmaya çalışılır. Bu anlamda caz, Koytak'ın dilinde uzak ve yabancı bir değer olarak değil, vicdanımızın sesi olarak vahyî ve evrensel bir mahiyet kazanmış şekilde okuyucuya ulaşır.

2.1.2.1.6. Ölüme Çare ya da Şen Maneviyat

Timaş Yayınları tarafından Mart 2013'te İstanbul'da yayımlanır. Kitap Kalemle Kuyu Kazmak; Evde Çalışanlar İçin Metafizik; Meyhanede Gül Dersi; Tiyatro Çadırıyla Yollarda; Oyuncakçı Dükkânı; Daha Vakit Varken Ölmeye; Bahçıvanın Ölümü; Ölüme Çare, Ölüm!; Münzevinin Aynaları; Bütünü Veren Detaylar; Tabletler; Ayinler-Dualar; Şen Maneviyat; Böyle Buyurdu Güzel Sözlerin Cini; Kim Olduğunu Bilmeyen Yalvaç; Yakılmamış Şarkılar başlıklı on altı bölümden oluşmaktadır ve 448 sayfadır.

Şair, bu kitabı kardeşi Mehmet'e ithaf etmiştir.

Ölüme Çare ya da Şen Maneviyat, genel olarak insan yaşamına ve evrelerine odaklanan ve insanı Tanrı karşısında “ihtiyar kalfa” (halife) olarak tanıtır hiçbir zaman ustalaşamayacağına inandıran bir kitaptır. Yaşamda karşılaşılan cazip birçok durumun insanı ilk günkü temizliğinden uzaklaştıracak bir tehlike içerdiği ve aldanmaya neden olduğu işlenmektedir. Bu yüzden Tanrı'nın insanı “ihtiyar bir kalfa” yerine “saf ve acemi bir çırak” olarak beklediği dillendirilmiştir. Ölüm duygusunun ve algısının yoğun bir şekilde işlendiği edebiyat dünyasında, Koytak, ne ölümü metafizik bir ürperti ile

karşılama ne de ona varoluşçu bir yaklaşımla bilinmezlikler yüklemektedir. Kitapta “ölüm çare”nin insanoğlunun meraklarından ve istençlerinden biri olarak yoklandığı ve fakat yine onun çaresinin “ölüm” olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu anlamda kitap, insanoğlunun yaşamsal güdülerini meşru planda değerlendiren ama insanı kuşatan “ölüm” olgusuna “metafizik” bahsinde olduğu gibi olgun bir kabulle yaklaşılması gerektiği fikrine sahiptir. Tanrı ve yarattığı anlamlar dünyası, insan için keşiflerle dolu şen bir durum oluşturmaktadır. Kitapta ölüme, bütün derinliği, aşkınlığı ve bilinmezliğiyle insanın elini kolunu bağlayan büyük bir olay olarak yaklaşılmaktadır.

2.1.2.1.7. Dudakta Bekletilen Şarkılar (Zamanı Bekleten Şarkılar 1)

Şairin bu eseri, üç ciltten oluşmaktadır. Şu ana kadar sadece birinci cilt Timaş Yayınları tarafından Şubat 2014'te İstanbul'da yayımlanmıştır. 384 sayfadan oluşan kitap Birinci Şarkı/Siyah-Beyaz; İkinci Şarkı/Çürümeler; Üçüncü Şarkı/Kamçılı Şarkı/Cin, Şeytan Kovma; Dördüncü Şarkı/ 'Merdivenin Dibinde' Zekanın Çiğ Işığında Varyete; Beşinci Şarkı/ Ölü Taklidi yahut Ölümü Yüzünde Prova Etmek; Altıncı Şarkı/ Çözümler; Yedinci Şarkı/ Yeraltında Gezinen Şarkısı; Sekizinci Şarkı/Herkese Kendi Hikâyesi, Herkese Kendi Cehennemi; Dokuzuncu Şarkı/Benlik mi, Yeraltı mı?; Onuncu Şarkı/'Yeraltından Notlar'; On Birinci Şarkı/Kerpiç Döküyorum; On İkinci Şarkı/'Kendini Gizleyen Kral'; On Üçüncü Şarkı/'Kusursuz'; On Dördüncü Şarkı/ Mezarlıkta Kumpanya başlıklı on dört bölüm olarak düzenlenmiştir.

Şair, bu kitabını çocukları, “evladü ayali” ve torunlarına ithaf etmiştir.

Dudakta Bekletilen Şarkılar (2014), şairin yayımladığı son kitabıdır. İçerik olarak diğer kitaplarında olduğu gibi, yaşamın inceliklerine odaklanarak insanın derinliklerine ulaşmaya çalışan ve kendi hikâyemizde hiç fark etmediklerimizi bize hissettiren bir bütünlüğe sahiptir. Şiirin hayatın derinliklerine sinerek çoğaldığı görülür. Kadim kültürlerden günümüze ulaşan anlamın peşine düşüldüğü şiirlerin sıralandığı kitapta yer yer sorgulamalara rastlanır. İnsanı, kendini yoklamaya sevk eden ve yaşamın anlamını bulma konusunda düşündüren eleştirel bir hava söz konusudur. Özellikle “Günlük” başlığını taşıyan şiirlerde bu sezilenir. Bu şekilde *Dudakta Bekletilen Şarkılar*'la, biriken anlamın açık edildiği ve sözün hikmetine varılmak istendiği görülür. Diğer kitaplarından ayrı olarak bu eser şiir/roman formunda okuyucuya sunulmuştur.

Bu, alışlagelen öykü-şiiir; deneme-şiiir benzerliğı dışında bir ilişkidir. Dolayısıyla bunu, Koytak şiiirinin genel karakteristiğinde yatan detaylardan yaşamın anlamına varmanın bir karşılığı olarak görebiliriz. *Dudakta Bekletilen Şarkılar* tüm zamanların bilgisini, tadını ve anlamını taşıma gayretini ortaya koyan şiiirlere sahiptir.

2.1.2.2. Cahit Koytak'ın Şiiirlerinde tema ve içerik

İzlek olarak da sözlüklerde yer alan tema, şiiirde dile getirilen, şiiirin içeriğini oluşturan bir çeşit konu olarak (Karataş, 2004: 467) anlaşılır. Bazen de konu ve tema arasında eşanlamlılık ilişkisi kurulur (Çotuksöken, 2012:123). “Muhteva”, “öz” olarak da karşılanan ve anlatılan şeyin kapsamı olarak anlaşılan içerik de bu iki kavramla beraber değerlendirilir (Çotuksöken, 2012: 123). Sonuçta birbiriyle paralel bir anlama sahip olan bu üç kavramın, genel itibarıyla herhangi bir edebî eserde anlatılanları karşıladığı söylenebilir.

Cahit Koytak'ın şiiirlerinde en önemli meselelerden birini tema oluşturmaktadır. Hatta denilebilir ki tema, Koytak şiiirinin en temel belirleyicilerinden biridir. Çünkü bu kadar yoğun bir malzemeyi şiiir konusu olarak okura sunan Koytak, önemli bulduğu meseleleri şiiirine taşıyarak ideal bir yaşamın olanaklarını aramaktadır. Tarihten geleceğe, fizikten metafiziğe, doğumdan ölüme, insandan Tanrı'ya, tabiattan caza, sivil hayattan siyasete, kırlardan şehirlere, günlük yaşamdan düşünsel boyuta... kadar birçok meselenin Koytak şiiirinin sayfaları arasında yer alması başka türlü açıklanamaz. Şairde yaşamın bütün bir şiiir olarak görülmesi, malzeme yoğunluğunu ve detayı açıklamaktadır. Bu durum, Koytak şiiirinin genel olarak vermek istediğı insana dair iyileştirici soluğun biçimsel bir yansımasıdır. Dolayısıyla Koytak şiiirinde genişleyen tema, varılmak istenen insan idealinin bir tezahürü olarak okunabilir.

Abdurrahman Adıyan, Koytak şiiirine ilişkin referanslara dikkat çekerek bu şiiirin tematik karşılıkları hakkında bir fikre varmamızı sağlamaktadır: “Cahit Koytak'ın şiiirinde müthiş bir bilgi, kültür birikimi göze çarpar, onda doğunun içsel ve gür sesini, uzak doğunun havasını, batının felsefî yaklaşımını ve daha birçok boyutu bir arada görür okur” (2012: 127). Bu belirleme, aynı zamanda Koytak'ın şiiirinde temanın bütünlüğüne işaret etmektedir. Şairin herhangi bir şiiirinde veya kitabında, başka şiiirlerinin veya kitaplarının varlığını bu kadar yakın hissetmek, sürdürülen genel bir

izleğin tutarlılığı olarak okunabilir. Bu durumun, özellikle şiir mantığına aykırı bir durum oluşturduğu düşünülebilir; fakat bunun şair tarafından bilinçli bir şekilde ortaya konulan bir yönelim olduğu açıktır. Çünkü şair, söz ve aidiyet ilişkisi üzerinden konuşkanlığı, yalınlığı ve paylaşımı şiirin asli unsurları kılar. Bu sayede şiirin düştüğü yerden kalkacağına inanan şairin muhatabı okuyucudur ve şiiri günlük gazetelere taşınması da bu mantığın bir ürünüdür (Altuntaş, www.haberkultur.netErişim: 27.05.2014)

Hüseyin Atlansoy’a göre Cahit Koytak şiiri, “geniş ve çok katmanlı yapısıyla bir “büyük atlas”tır” (2003: 90). Bu belirlemeyi Atlansoy, şairin ilk kitabı *İlk Atlas*’tan ilhamla yapmaktadır ve böylece şairin daha sonra yayımlayacağı şiirleri okuyucusuna hissettirmektedir. Daha sonraki zamanlarda şiirini bütün bir şiir olarak değerlendiren Koytak’ın (İlbak vd., 2014: 34) art arda şiir kitapları yayımlanmıştır. Bu kitaplara bakıldığında karşı karşıya olduğumuz şiirsel hacmin, bize yaşama dair insani bir uyarıda bulunduğu görülür. Bu uyarı, hem bugün yaşanan sosyal olaylar karşısında almamız gereken tavrı hem de bu tavra mantık kazandıran daha genel bir insanîyet arayışına yöneliktir. Şiirin dile bağlı hatta dile mahkûm bir sanat olması itibarıyla, daha ziyade yazıldığı dili konuşan toplumsal şuurun tercümanı olduğunu söyleyen Metin Önal Mengüşoğlu ise, Koytak şiirinin bunu aşan, daha evrensel bir dilin şuuruna da tercümanlık yapan bir şiir olduğunu belirtir (2012a: 196).

“Cahit Koytak’ın şiir kaynaklarından biri de tarihî/kültürel değere sahip objeler ve olaylar ile aynı niteliğe sahip önemli eski metinlerdir.” diyen Şaban Sağlık (2003: 99), ayrıca şu hususa dikkat çekmektedir: “Varlığın dış yansımasına çokça dikkat çekmesinden dolayı bir görüntü şairi olarak nitelendirebileceğimiz Cahit Koytak, tarihten tabiata, fizyoloji ve psikolojiden felsefeye, nesnelerin bilgisinden objenin bilgisine uzanan şiir coğrafyasında gezinir” (2003: 93). Özellikle bu değerlendirmede dikkat çekici olan “görüntü şairi” nitelemesi, Koytak şiirinin tematik açılımlarında önemli bir teknik olarak karşımızdadır. Hayata, insanlığa, düşünceye dair zihninde bu kadar fazla kareye yer veren şairin, kelimelerle bunu izah etmesi elbette genişleyecek ve ilişkişel bir mantıkla değerlendirilecektir.

Koytak şiiri, tematik anlamda herhangi bir meselenin işlenerek okuyucuya verilmek istendiği durumu aşan ve böylece şiir içinde dallanıp budaklanarak birçok

ayrıntıya nüfuz eden bir özelliğe sahiptir. Bu durum, Koytak şiirinin konumlandığı yönde, özellikle şiirine güç katan yapılandırılmış bir bilgisellik içinde bizleri karşılamaktadır. Örneğin *İlk Atlas*'ta yer alan “Alaturka” adlı şiir (2011a: 107), Sultan Abdulhamid dönemini konu edinerek yaşanan değişim ve dönüşümü dört bölümle irdelemektedir. Şiirdeki irdeleyici bakışın tarihsel gerçekliklere dair bir bilgiyi gerektirdiği açıktır. Fakat bu bilgi, şiirsel yapının kotarılması için başvurulmuş bir bilgiçlik hâlinde değil; yapılandırılmış ve sonuçları okuyucuya hissettirmeye çalışılan bir bilgidir. Yani “Alaturka” şiirini, pekâlâ “alafranga” olarak okumak mümkündür. Bu açıdan herhangi bir meselenin birçok boyutuyla irdelendiği Koytak şiiri, kendine özgü dille yayılmakta ve böylece şiirin özünde olan duygulanımı aşarak düşünsel bir hâl almaktadır. Koytak şiirinin kendisine belirlediği tema/izlek, genel bir çerçeve olarak şiirin söyleyeceklerini önceden belirleyen bir etki göstermektedir. Değerleri ve yaşama anlam katan her şeyi yabancılaştığından unutan bir toplum için, iyi belirlenmiş bu söylem/konum; okuyucuyu kuşatan bir hakikat hissini peşinen ortaya koymaktadır.

Koytak, yaşamın tanığı olarak toplumu ilgilendiren ve özellikle hayati anlamda değer taşıyan meseleleri, benimsediği şiir anlayışının bir gereği olarak dillendirmekten geri kalmayan, bu durumu şiirselleştirerek saf, berrak ve adilane tavrı ortaya koymayı amaçlayan bir şiir/yaşam peşindedir. Şairlerin özellikle geri durmak istedikleri aktif siyasetin içine şiirini korkusuzca sürmesi bunu kanıtlamaktadır.

Koytak şiirindeki ideolojik, siyasal karşılıklar daha çok insani planda katılımcı bir şiire doğrudur. Kimi şairlerin sosyal meseleler hakkında ortaya koydukları kavgacılık, doğrudan savundukları ve estetize ettikleri düşünsel haklılık, Koytak'ta kendini daha olgun ve toplumsal faydaya yönelik bir yoklamaya bırakmaktadır. Bu durum oldukça önemlidir. Çünkü şair, hem yaşamda bir gerçekliğe sahip siyasal meselelerden uzaklaşan bir şiirin handikaplarına kapılmamakta hem de belirlediği konum itibarıyla popülist/ideolojik tuzaklara düşmemektedir. Her iki taraf da, Koytak şiirinde sıklıkla eleştirilmektedir. Bu açıdan Koytak şiirinde eleştirinin tematik çerçeveyi aşan bir ödev bilinciyle ortaya konduğu rahatlıkla söylenebilir. Dolayısıyla Koytak şiirinin, “... politika ehveni şer demektir, onda fikir yoktur, parti vardır.” (Benjamin, 1995: 18) bilincine sahip olduğu söylenebilir. Genellikle sanatçıların gösterdiği patrominyal tavrın dışında kalan bu tavır, sanatsal cesaretin gösterilmesine bağlıdır. Çünkü “genelde, bilim adamı ve sanatçı, belli bir toplumda egemen sosyal

ilişkiler ve belli bir kültür çerçevesinde sanatını ifade eder” (İnalcık, 2011: 7). Kaldı ki, şiirini politik meselelerden müberra kılan ve fakat politikacıların yanlışlarını hiç yoklamayan bir şiirin de politikadan ne kadar bağımsız kaldığı tartışılabilir. Ali Galip Yener’in şu sözleri de Koytak şiirinin anlaşılması açısından önemli bir veri sunmaktadır: “Şairin (yazarın) piyasanın mantığını kırmada, politik iktidarın baskıcı/güdümlayici yapıp etmelerine karşı koymada edebî bilgisinin kişisel deneyim potasında yoğunlaşmasını öne çıkarması aynı zamanda bir muhaliflik tarzıdır” (2005: 63).

Koytak şiirinde tema ve içerik başlığı altında dikkatimizi çeken başka bir husus da onun çevirilerine dairdir. Gerek Muhammed Esed’in *Kur’an Mesajı* adlı eseri gerek Frantz Fanon, Halil Cibran veya Tagore’dan yaptığı çeviriler, şiirlerde karşımıza çıkan din, yaşam, özgürlük, yaşanmışlık gibi konularla uyuşan bir yapı göstermektedir. Bu eserlerde de insan merkezli bir duyarlılığa oldukça sık rastlanmaktadır. Koytak şiirinin tematik köklerinden birini, zikredilen tespit çerçevesinde çeviri yaptığı yazarlara hasretmek gerekir. Şair bilgiyi, şiiri, kısacası yaşama ait hemen hemen bütün bir değeri insanlığın ortak malı bilerek paylaşımcı bir algı ortaya koymaktadır. Bunu zenginleştirici bir durum olarak değerlendiren Koytak, etkilenmeyi doğal bir çerçevede açık bir şekilde dile getirmektedir:

“Doğulu bir ermişten
Sana şarkılarla yakarmayı öğrendim.
...
Doğulu bir ermişten,
Seni karşılariken de, uğurlarken de
Söylediğim şarkıların hepsini, hepsini
Kulağıma senin fısıldadığını öğrendim” (2010c: 111).

2.1.2.3. Cahit Koytak’ın şiirlerinde dil ve üslup özellikleri

Cahit Koytak, şiirlerinde oldukça anlaşılır bir dil kullanmaktadır. Bu, onun şiiri anlaşılır kılma çabasından kaynaklanmaktadır. Şairin şiiri ve dili hakkında bir değerlendirmede bulunan Yunus Emre Altuntaş şunları kaydeder: “Şiir, günümüzde akacak bir yatak bulamıyorsa, akamıyorsa, okuyucuya ulaşmıyorsa bu insanların suçu değil şiir üretenlerin suçudur şaire göre. Hep beraber kullandığımız dilden almalıyız

şiiirimizi ve okunmaz hâle gelmişlikten çıkarmalıyız. Yunus kadar sahici, herkese söyleyecek sözü olan şiirler yazmalıyız” (www.haberkultur.net Erişim: 27.05.2014).

Şiirlerinde ele aldığı kimi meseleler, tüm derinliğine rağmen, dilsel planda hafifletilerek okuyucuya sunulmaktadır. Koytak, bu anlamda okuyucuya detaylı bir görme biçimi sunmakta ve okuyucunun anlam dünyasına yaklaşmasını sağlamaktadır. Bu özelliğiyle şairin, “Yazmanın en kolayı kimsenin anlamayacağı şekilde yazmaktır; öte yandan derin meseleleri herkesin anlayacağı biçimde yazmaktan daha zor bir şey yoktur.” diyen Arthur Schopenhauer’ın (2005: 70) belirlemesi için iyi bir örnek olduğu söylenebilir. Filozofa göre her kesin anlayacağı şekilde yazmak, sadece bununla sınırlı kalmaz; hakikatin olduğu gibi dehanın işareti olarak da kabul edilir (2005: 71). Koytak şiirinin, tematik yelpazesinde taşıdığı yoğun malzemeye rağmen tutarlı bir üslup içinde okuyucuya ulaştığı söylenebilir.

Hüseyin Atlansoy’a göre Koytak, “sözün kimyasını iyi çözmüş, şiirin yapısını ve alışımalarını sağlam kurmuş bir ‘simya’cı”dır (Atlansoy, 2003: 90). Bu belirlemenin dilsel bir niteliğe işaret ettiği açıktır. Aynı zamanda Koytak şiirinin, sayfalarındaki dilsel örüntüsünü sağlayan gücün ne olduğunu da göstermektedir. Bu niteliği Koytak, büyük oranda yalın ve derinlikli bir şiire sahip olmasıyla yakalamıştır. Şiirlerinde kapalı bir dil kullanarak okuyucunun çözümlemeci ve nitelikli adımlarını bekleyen kimi şairlerde, dil, anlaşılma noktasında öncelliğini korurken; Koytak’ta bu önceliğin yerini bilgiye bıraktığı görülür. Bu bakımdan şairin şiirinde anlaşılmayı güçleştirecek durum, bu anlamda dilsel değil, kültürel boyuttadır. Çünkü Koytak şiiri, “diğer bir veçhesiyle entelektüel bir şiir”dir (Tamgüç: 2012: 5). Bu açıdan şairin şiirlerinde ele aldığı meseleye dair malumat sahibi olan bir okuyucu, Koytak şiirinde dilsel bir çıkmazla karşılaşmaz. Şiirlerinde kelimeler arasında alışılmadık ilişkiler kurarak değişik anlatımlara başvuran Cahit Zarifoğlu dahi, ömrünün sonlarına doğru kendi şiiri hakkında özeleştiride bulunmuştur. Cemal Şakar, Şaban Abak’ın anlattığı bir anekdotta, Cahit Zarifoğlu’nun kendi şiirinin aysbergin görünmeyen kısımlarıyla ilgili olduğu, hakikati orada aramanın yanlış olduğu fikrine yer verir. “Aysbergi ters çevirdim.” ifadesini kullanan şair, devamında Yunus Emre’nin ise aysbergin hem görünen hem de görünmeyen kısımlarını gösterdiğini ve bu sayede halkla bağlantısının güçlü olduğunu söylemiştir (2010: 97-98). Bu ifadeler, Zarifoğlu’nun şiirlerini bütünlüklü olarak bir

şüpheye itmek anlamına gelmez; fakat özellikle şiir dilindeki incelikle ön plana çıkan şairin sanatsal dile ilişkin bu mütereddit tavrında bir haklılığı ortaya çıkarır.

Cahit Koytak'ın dilsel anlamda okuyucuyla kendi arasında bir engel durumu oluşturmuyarak “açık bir şiir”e sahip olduğu görülür. Zarifoğlu'nun Yunus Emre'nin şiiri için dile getirdiği “aysbergin hem görünen hem de görünmeyen kısımlarını göstermek” vasfına Koytak şiirinin sahip olduğu söylenebilir.

Koytak'ın şiir dilindeki yalınlığı ortaya koyan başka bir husus da çeviri meselesi noktasındadır. Şair, şiirlerini çevrilecek olma ihtimaliyle kaleme almaktadır. Bunun gerekçesini tüm insanlık için yazmak olarak gören şair, şiir için “Her dilde aynı zevki, yakın tadı uyandırması lazım ve mutlaka bir Alman'ın, İngiliz'in ya da Arap'ın, Fars'ın da insan olmaları bakımından aynı tellerine dokunmalıdır.” der. Yine şair, uydurma şeylerin başka dillere çevrilemeyeceğini söyler. İnsana dokunan evrensel, sahici duyguların ise çevrilebileceği kanaatindedir (İlbak vd. 2014: 31). Dolayısıyla Koytak'ta şiir ve şiir dili amaçlamış olduğu geniş okuyucu kitlesine göre şekillenmiştir. Şair, bireysel ve toplumsal iyileştirmede şiirin imkânlarından yararlanmak istemektedir. Bu bakımdan Koytak'la çeviri yaptığı Muhammed Esed, Halil Cibran ve Tagore arasında metafizik ilişkiyi kuran ve insanlara Tanrısal soluğu taşımayı amaçlayan tematik ve dilsel örtüşmeden bahsedilebilir.

Koytak, uzun, devinimli şiirler barındıran hacimli şiir kitaplarına imza atmıştır. Bu durum, şiirinin fazlalığı olduğu eleştirilerini getirmiştir. Bu konuda tartışılan, çok yazdığı düşünülen başka şairler de vardır. Fazıl Hüsnü Dağlarca ve İlhan Berk bunlardan ikisidir. Tacettin Şimşek, Fazıl Hüsnü Dağlarca'yı, yüzden fazla şiir kitabı, on beş binden fazla şiiri, her kitabında değişen söyleyiş tarzı ve tema zenginliğiyle kuşatılması zor bir şair olarak görmektedir (2010: 208). Değişen söyleyiş tarzını dışarıda bırakacak olduğumuzda, sıralanan özellikleri Cahit Koytak'ın biçimsel olarak taşıdığını söylemek mümkündür. Şairin yaşıyor olduğu ve bütünlüklü bir şiir külliyatını haber verdiği de düşünüldüğünde, bu ifade Koytak için de rahatlıkla kullanılabilir. Ayrıca Dağlarca'nın bu tarzını, kendisinin açıklamaları ışığında ele alan Şimşek, nesrin yüklenmesi gereken bazı fonksiyonları Dağlarca'nın şiire yüklediği tespitine yer verir. Bunun da, doğal olarak Dağlarca'yı öz şiirin asli fonksiyonları olan sezdirme ve telkinden uzaklaştırdığı kanısındadır (2010: 212). Koytak için de bu noktada benzer

eleştirilere yer vermek mümkündür. Fakat Koytak'ın yaşam-şiiir birlikteliği içinde bu eğilimi doğal bulduğu görülmektedir. Ona göre şiiir, yaşama dâhil olan canlı-cansız birçok unsur gibi zamanın ve mekânın bir parçasıdır. Yaygınlığı ve görünürlüğü de bundan ötürüdür. Dolayısıyla şair “ne yazdığı ve niçin yazdığı?” değerlendirmeleriyle bu durumu kendisi için ikincil kılmaktadır.

Şiiir dilini yaşamsal kullanıma sokan ve bu duyuş tarzıyla insanlarla naif bir iletişim kurmaya çalışan şairin günlük yaşamında da şiiirin izlerini bulmak mümkündür. Koytak'ın şiiirindeki dilsel kullanımlara ve karşılıklara bakıldığında mimetik unsurlar eşliğinde şairin şiiiri tabiatla, nesnelerin oluşlarıyla aynı paralelde gördüğü fark edilir. “Ağaca, Rüzgâra, Yağmura Poetikaları Sorulsa” şiiirini bu doğrultuda okumak mümkündür. Yaşamdaki çoğul ilişkinin, Koytak'ın şiiirinde malzemeyi belirleyen önemli bir etkiye sahip olduğu söylenebilir. Yayımlanmış son kitabını “roman-şiiir” olarak takdim etmesi bundan kaynaklanmaktadır. Öykü ve şiiir; deneme ve şiiir arasında kurulan alışıldık benzerliğin burada farklılaşarak şiiiri ayrıntı/detayla buluşturduğu görülmektedir. Estetik karşılığını dilin detaylara nüfuz etmesinden almaya çalışan şair, “dudakta bekletilen şarkılar”la bunun yoğun bir karşılığa sahip olduğunu göstermektedir.

Necmettin Türeinay, şairin şiiiri hakkında apayrı bir “şiiir cümlesi”nden bahseder: “Cahit Koytak'ta Sezai Karakoç'ta olduğu gibi mısra yok!.. Onun yerine parıltılı imge ve istiarelerle, son dönem Türk şiiirinin alışık olmadığı derecelere varan mecaz kümelenmeleri ile dopdolu mısra grupları var” (2006b: 138). Yazar, ayrıca bu mısra kümeleşmelerini, tahkiye tarzıyla Koytak şiiirinin üreme kabiliyeti ve ihatalı açılım boyutu ile ilişkili bulur. Koytak'ta dilsel yayılımın büyük ölçüde bu şekilde gerçekleştiğini söylemek mümkündür. Şair, daha evvel de dile getirildiği üzere yapılandırılmış bir bilgiyle şiiirinin uzamını genişletmekte ve söylemek istediklerini şiiirsel bir forma büründürmektedir. Tekrar eden, devamını art kıtalarda bulan kesik dizelerle ahengin sağlandığı Koytak şiiiri, bu anlamda kendine has “yalın-yüklü” serbest bir şiiirdir. Bu belirleme, Türeinay'ın “öz-yoğun” (2006b: 138) olarak işaret ettiği Koytak şiiiri için, üslup noktasında ifade edilebilir. Ayrıca Türeinay'ın Koytak şiiirinde “mısra yok” (2006b: 138) belirlemesi, mısra grupları açısından doğruluk payına sahip olsa da, tekrar eden bazı dizelerin güçlü bir şekilde ön plana çıktığı görülür. Bu mısraların bir tür doğurgan mısra olarak Koytak şiiirinde ritmi ve meramı sağlayan önemli kullanımlar

olduğu söylenebilir. Şairin *İlk Atlas*'ta (2011) yer alan “Son Sahabeler” (2011a: 99) adlı şiirinde yer alan “Kaab’ın mısraları mı?” şeklindeki dizeleri bu durum için örnek gösterilebilir.

Serbest şiiri, vezinli şiirden yazılması bakımından daha zor bulan Metin Önal Mengüşoğlu, en son ve en iyi modelleri Cahit Koytak’ın şiirleri olarak görür (2012b: 344). Asım Öz de “Cazın Irmaklar”ı (2012) tanıttığı yazısında bu şiir kitabının hem vurgulu hem de forma daha az bağlı olan ritmik bir yapıya sahip (2012: 99) olduğunu belirtir. Koytak’ın bu kitabında, özellikle caz müziğiyle sözel ve müzikal bir özdeşlik kurmaya çalıştığı görülür. Rasim Özdenören de, bu kitap hakkındaki değerlendirmesinde caz müziğinin doğaçlama özelliğiyle ruhsal bütünleşmeye dikkat çeker:

“Kâinatın bir ritim üzerinde seyrettiğini derinden algılama arayışında olanlar esaslı bir ipucu elde etmek, melodinin boğuk fakat etkili, yürek yakıcı sesine kulak vermek istiyorlarsa, *Cazın Irmakları* onlar için elden bırakmak istemeyecekleri müthiş bir şiirler toplamı sunuyor. O ritim sizi kendi melodinizin notalarına sürüklüyor: kendiliğinden, özel bir çaba gösterme ihtiyacı hissettirmeden, tıpkı cazın doğaçlama melodisine gönül uyduran Karaoğlanın yatışmaz hüznünün dile gelmesi gibi...

Müziğin sesinde Tanrı'nın sesini algılamak isteyenlere, ritmin ve melodinin künhüne vakıf olmak isteyenlere, üstelik bu derin duyumsamayı şiirin dilinden duymak ve kavramak isteyenlere, bu kitap onlara aradıklarından daha fazlasını vaat ediyor” (yenisafak.com.tr Erişim: 28.06.2014).

2.1.2.4. Cahit Koytak’ın şiir anlayışı

Cahit Koytak, ortaya koymuş olduğu şiir anlayışıyla edebiyat dünyasında oldukça önemli bir yer edinmiştir. Yayımladığı *İlk Atlas* (1991) kitabından sonra daha çok dergilerde görünen şairin, başka kitaplarını yayımlaması uzun süre beklenir olmuştur. Bu ilgiyi oluşturan ana saik, Koytak şiirinin derinlikli ve hikmetli bir şiir olarak görülmesidir. Koytak şiiri, sadece bu özelliklere sahip bir şiir değildir; aynı zamanda bu derinliği ve hikmeti aktarmanın yollarını bulmuş bir şiir olarak da anlaşılmaktadır. Şair, bu niteliğini, okuyucuya daha ilk kitabıyla hissettirmiştir. Dolayısıyla Koytak şiirinde anlam derinliği ve dil sadeliği çatıyı kuran iki önemli etken olarak karşımızdadır.

Koytak'ın uzun süre kitaplarını yayımlamamış olması, büyük bir şiir külliyatı hazırlığı içinde olduğunun bilinmemesine sebep olmuştur. Bu yüzden uzun bir süre edebiyat dünyasında *İlk Atlas*'ın (1991) şairi olarak bilinmiştir. Asım Öz'ün işaret ettiği üzere şair, bugün hâlâ *İlk Atlas* kitabıyla hatırlanmaktadır (2012: 100). Koytak hakkında genel izlenim münzevilik dolayımında kalırken, o son yıllardaki hacimli şiir kitapları ve üretkenliğiyle yalnızca edebiyat dünyasında değil, yaşamsal olan birçok konuda varlığını hissettirmeye başlamıştır. Şiirine, büyük bir ustalıkla bütün bir hayata dokunan güçlü, donanımlı ve aynı zamanda bilgece bir söylem katmıştır. Bu durum onun büyük bir şair olarak tekrar hafızalarda yer edinmesini sağlamıştır. Walter Benjamin'in şu sözleri, Koytak hakkında söylenebilecek bir boyuttadır:

“Büyük yazarlar tamamlanmış yapıtlardansa ömür boyu üzerinde uğraşmaya devam ettikleri fragmanların yükünü daha çok hissederler. Çünkü sonuçlardan benzersiz bir haz duyanlar, ancak nispeten zayıf ve kafası karışık olanlardır; bu bütünlemenin kendilerini hayata iade ettiğini düşünürler. Oysa deha her kesintiyi, kaderin her vuruşunu, işliğinde çalışırken dalıverdiği müşfik uyku gibi karşılar. Ve bunlardan fragmanlarla tılsımlı bir çember örür. “Deha zahmettir” (1995: 52).

Koytak'ın büyüklüğü, ortaya koyduğu tevazudan da ileri gelmektedir. Öyle ki şair, şiiri hakkında yönlendirici herhangi bir çaba içerisine girmemekte ve bu konuda oldukça ilkeli bir duruş sergilemektedir. Bu açıdan şairin, kendi şiiriyle ilgili konuşmaktan kaçındığı ve bunu muhatabına anlatmakta da insani ilişkiler açısından oldukça zorlandığı görülür. Hece dergisinin Cahit Koytak dosyasında, kendisine yöneltilmiş sorulara şairin cevabı birkaç paragrafla sınırlıdır. Koytak, iyi kurgulanmış on soru karşısında cevap vermemesi gerektiğini anlattığı kısa yazısında şunları söyler:

“Şiiri, belki de böylesi mizacımı, sosyal zekâ ve donanımımın sınırlamadığı içindir ki, hep fonunda sessizlikten ve derin bir mavilikten başka bir şeyin görünmediği bir çift büyük beyaz kanat imajı ve o kanatların hışırtısı olarak düşünmüşümdür. Onu gökyüzüne salan elin kanatların yanında yöresinde görünmesi, bize onun kendi başına uçma yeteneği olmayan, hatta canlı bile olmayan, öyle olduğu için de, sahibinin kanatlarının altından tutarak uçuyor süsü vermek üzere kendi eliyle havada dolaştırdığı yapma bir kuş olduğu duygusunu verirdi” (Hece, 2003: 71).

Şair, bu tutumunun, kendi iç dengeleri bakımından yararlı, hatta gerekli olduğunu tecrübelerle gördüğünü belirterek (Hece, 2003: 70) ileri sürülen fikirlere

müdahil olmayacağını hissettirir. Fakat yukarıdaki cümlelerinden de anlaşıldığı gibi bu tutum, şairin şiiri hakkında konuşmak için okuyucuya ya da eleştirmene sunulmuş bir fırsattır. Öne sürülmüş bir sanat eserinin halka mal olması ile eleştirmenlerce dikkate alınması ve değerlendirmesi oldukça doğal bir durumdur. Koytak, bu doğal durumun gerçekleşmesi peşindedir. Asım Öz'e göre ise, şairin kendisiyle ilgili konuşmaktan çekinmesi, ona ilişkin belirlemeleri güçleştiren bir durum oluşturmuştur (Öz, 2012: 100). Fakat bugün Koytak'a ışık tutacak gerekli ürünler, şair tarafından fazlasıyla ortaya konulmuştur. Dolayısıyla peş peşe yayımlanan şiir kitaplarıyla ve daha yayımlanacakları haber etmesiyle şair, kendisine yönelik sözcülüğü eserlerine bırakmıştır. Bu, aynı zamanda şairin uzun soluklu suskunluğunu anlaşılır kılmaktadır. Koytak'ı şairler için özel ve önemli bir örnek olarak gören Süreyya Berfe, Koytak'ın şiir değirmeninin taşıma suyla dönmediğini belirtir. Ona göre Koytak, şiirine ama sadece şiirine güvenmektedir (2003: 100). Dolayısıyla şairin, şiirine güveni sarsacak bir telkinde bulunmaktan kaçındığı söylenebilir. Mehmet Ragıp Karcı ise, Koytak'ın okuyucuya bir pusula hazırlamadığı ve bunu hazırlamanın okuyucunun zihnine, idrakine bir saygısızlık olacağını bildiği yönünde bir açıklamada bulunur (2003: 80). Nurettin Durman'ın şair hakkındaki merakı da aynı mantık çerçevesindedir:

“Genel olarak, bana senin yönelttiğine benzer sorular yönelten ve yayınlamak üzere benimle mülakat yapmak isteyen herkese, söylemeyi doğru ve yeterli bulduğum şey şu oluyor: “Hayat, insan, sanat, şiir, benim kendi şiirlerim, benim kendi hayatım vb. konularda, söylenmeye değer bulduğum her şeyi yazdığım şiirlerde söylediğimi, söylemeye çalıştığımı düşünüyorum. Bu itibarla, sözlü ya da yazılı beyanat ve mülakatlar yoluyla okur ile yazdığım şiirler arasına girerek, okurun özgür keşif serüvenini bozmayı, kendi adıma, doğru bulmuyorum. Bunun içindir ki, beni bağışlamanızı diliyorum” (2012: 14).

Necmettin Türinay, *İlk Atlas* 'tan sonra inzivaya çekilen şairin şiirine ilişkin pek bir değerlendirmeye rastlanılmadığını belirtir (2006b: 134). Türinay, şiir ve edebiyat muhitlerindeki gruplaşmaların ve basit paslaşmaların bunda etken olabileceği üzerinde durarak Koytak'ın kendinden de kaynaklanan derin bir inziva arzusuna işaret eder. Şairi anlamak için ilk dönemine eğilmek gerektiğini hatırlatan yazar, şairin 1987-1989 yılına kadar indirilebilen döneminde şiirinin dış etkenlerden yola çıkarak gelişen veya kurulan “edebi bir nesne olmadığı” tespitinde bulunur (2006b: 135). Türinay'ın ayrıca şaire kaynaklık eden “kendi ruhu” ve “iç süreç” kavramlarıyla Koytak'ın şiir tefekkürüne

odaklandığı görülür. Burada dış etkenlerin ne derece hedefli bir şiir üreteceği problematiği kilit rol oynamaktadır. Ya da sahih ve meselesi olan bir şiirin kendi söylemini ve gücünü bulması için öncelikle kendi tutarlılığını yakalaması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Bu bakımdan Koytak şiiri için erken döneminde mayalanmış ve sonrasında okura açık samimi bir şekilde sunulmuş bir şiir gözüyle bakılabilir. Çünkü Türinay’ın ileri sürdüklerinin tarihi 2006 yılıdır ve şair, ilk şiir kitabı *İlk Atlas* çevriminde değerlendirilmektedir. Şairin son yıllardaki sosyal meseleleri şiirin içine çekerek hakikat temeline oturtulmuş yalın bir dille okuyucuya seslenildiği düşünüldüğünde, şair için ikinci aşamanın belirdiği söylenebilir.

Biçim ve özün uyumlu bir şekilde kendini gösterdiği Koytak şiiri, alt okumalar gerektiren bir şiir olması yanında, insani tavrın büyük bir yetkinlikle ortaya konulduğu bir özellik göstermektedir. Ayrıca şairin, şiiri hayatın içinde doğal karşılıklarla anlayıp bir paylaşım unsuru kılması ve kimi şiirlerindeki yalınlıkla okuyucuyu, âdeta şiir dünyasına çekerek şiirsel güzellikten nasiplendirmeye çalışması dikkat çekmektedir. Bu açıdan şairin bilgi, felsefe, hikmet, metafizik içerikli ve derinlikli şiirleri yanında, okurla kendini eşitleyen bir şiirinin olduğunu da söylemek mümkündür. Birçok kişinin kendini yalın dizelerle vicdani bir sorgulama içerisinde bulduğu bu şiir, okuyucuda büyük bir olgunluk hissi uyandırmaktadır. Genişleyen ve uzayan şiir yatağında hemen hemen herkesin rahatlıkla kendine ilişkin bir şeyler bulması mümkündür. Koytak şiirinin genişliği ona dair belirlemelerin de genişlemesine olanak sunmaktadır.

Asım Öz, *Cazın Irmakları* kitabına ilişkin değerlendirmesinde, Koytak hakkında “İçinde yaşadığı somut ve metafizik dünyanın çağrışımlarıyla yazdığından, şiirleri insanı kolayca kavrayan sıcak şiirlerdir.” (2012: 100) demektedir. Öz’ün ön plan çıkardığı “somutluk” ve “metafizik dünya” iki uca işaret etmektedir. Şairin şiirlerinde bu iki uç arasındaki yaşanmışlığa dair birçok şeye rastlamak mümkündür. Elbette bu iki uç ve arasında tecrübe edilen yaşam, birbiriyle anlam kazanan bir bütünsellik ve birliktelikle ele alınmaktadır. Bu, Koytak şiirinin amaçlarından olup şairin eşyayı ilişkisel kılarak anlamlandırması mantığından ileri gelmektedir. Denilebilir ki Koytak şiiri eşyayla barışık, yaşamda olup biten her şeyi metafizik planda birbiriyle bağlantılı olarak düşünen bir şiirdir. Şiir, aşkın bilgiyle, metafizikle sürekli bir rabita hâlinde olduğuna göre (Sayar, 1995:130), Koytak şiirinin, dininde vazettiği bir kurgu olarak insanın yaşam ve öte yaşam arasında kurması gereken tutarlılık ve amaçlılıkla örtüştüğü

söylenebilir. Koytak şiirindeki bu metafizik uzamın anlaşılmadığını ileri sürenler de vardır:

“Metafizik şiirlere imza atan birçok şair gibi Koytak’ın da yeterince anlaşılmadığını düşünüyorum, çünkü şiirlerindeki yalınlığın bileşenlerini görmek, onlara dokunmak mümkün değil gibi. Alabildiğine somutluğuna rağmen sizi son derece soyut alemlere götürüyor Koytak, rüya gibi, gördükten sonra unutuluyor, sadece duygu yoğunluğunun kalıyor üzerinizde” (İlbak vd., 2014: 19).

Cahit Koytak’ın şiir anlayışında önemli bir yer tutan unsurlardan biri, sosyal meseleler karşısında takındığı tavidir. Yaşadığı zamanın problemlerini şiirinde ele alan şairin, şiir üzerinden her türlü acıyı ve sevinci paylaşan bir yaklaşımı bulunmaktadır. Bu özellik, Sezai Karakoç’un “Şair milletin sözcüsü, yorumcusu ve gerekirse yol gösterenidir” (1997: 47) sözüyle amaçlanan doğrultudadır. Dünyanın kötü gidişatı için sanatın nasıl yapılması gerektiğini tartışan Cahit Zarifoğlu, “sanat eserinin insana söylemesini bilen bir ağzı olmalı” diyerek sanatın kendini kabul ettirecek noktaya sahip olması gerektiği üzerinde durur (1996: 141,144). Devamında Zarifoğlu, şairlere, “soyut şiirlerini bir kenara itmeleri ve şiirlerinin ayaklarını yere bastırmaları” şeklinde bir telkinde bulunur. Ayrıca şaire “Bak bahar geldi. Tabiat doğudan batıya uyanıp diriliyor. Sen de ey şair uykudan uyan ve şimşek gibi çıkan şiirlerinle bütün uyuyanları kaldır” şeklinde seslenir. Benzer bir ifadeye Edward Said’de rastlıyoruz. Edward Said, entelektüelin rolünü, topluma dayatılmış suskunluğa hem de göze görünmeyen gücün normalleştirilmiş sükûnetine mümkün olan her yer ve zamanda meydan okuyup bu eğilimleri kırmak şeklinde açıklar (2005: 176). Aynı şekilde, ideolojinin hakikatsizlik olduğunu belirten Theodor W. Adorno, sanat yapıtlarının büyüklüğünün tek ölçüsünü ideolojinin sakladığı şeyi dillendirmesi olarak görür. Ona göre bir yapıtın başarılı olması, ister amaçlanmış olsun ister olmasın, yanlış bilincin ötesine geçildiği anlamını taşır (2004:118). Koytak,hakikati amaçlamış bir şair olarak, bilgiyi ve düşüncüyü ideolojik bağlanmaların dışına taşıyarak ona özgür bir hüviyet kazandırmaktadır. Özgürlük herkesin özgürlüğüdür ve ortak aklın çabasıyla mümkün olmaktadır. Bu durum, Koytak şiirinde oldukça naif bir dillendirmeye gerçekleşir.

Sanatın sosyal meselelerle ilişkisini kuran her türlü yargıya çoğunlukla şüpheyile yaklaşılmaktadır. “Bir Tahakküm Aracı Olarak Seçkin Sanat” başlığı altında Cemal Şakar, sanatın seçkin olduğu kabulünün önsel bir kabule dayandığını ve bu tarz bir

düşüncenin modern bir olgu olduğunu söyler. Ona göre sanat, modern zamanlarda fikirden uzak bir tavırla “avare, azade, çıplak ve hür bir sanat”a dönüşmüştür. “‘Saf hayat’ yoksa ‘saf sanat’ da yoktur” diyen yazar, sanatın dillendirmesi gereken gerçekliklere işaret eder (2011: 99, 117, 140). Yazar, ayrıca şunları kaydeder: “Akif’in şiirlerini manzum teranelere, hamasete indirgeyen edebiyat anlayışının tegallübü karşısında yaşadığımız akıl tutulması nedeniyle bugün birçok sanatçının yüreğini yakan gerçeklerin; bir türlü ifade edilebilir bir dili, sanat anlayışı bulunmamaktadır. İslam coğrafyasında yaşanan yangın bugün Türkiye’de ve dünyanın hemen her yerinde milyonlarca insanı meydanlarda toplayıp tavır almaya; öfkelerini ve nefretlerini zalimlere yöneltmeye zorlarken; edebiyat hem yangının hem de meydanlardaki milyonlarca insanın sesi olamamaktadır. Aslında çok önceleri seçimini yapıp sırça kulesine çekilen edebiyat için bu durum anlaşılabilir. ... Son saat geldiğinde önemli olan “hesap verecek olmaktır” “ve o zaman edebiyatın sırça kulesi çoktan parçalanmış olacaktır” (2011: 119, 121). Bu ifadelerden hareketle sanatın taşınması gereken hakikat sözcülüğünün son derece önemli olduğu görülmektedir. Sözcülük kelimesinin sanatsal değeri düşürücü bir kelime olarak anlaşılması da, aslında seçkin sanat algısının ne kadar kabul gördüğünü açıklar mahiyettedir.

Şakar’ın işaret ettiği üzere Mehmed Âkif şiirinin gösterdiği duyarlılığın Koytak şiirinde de olduğu söylenebilir. Tabî ki farklı unsurları söz konusu edecek şekilde. Bu anlamda Koytak şiiri, sosyal meselelerdeki ısrarıyla Mehmed Âkif’le benzer kaygılara sahiptir. Âkif’te ön plana çıkan “Kur’an” algısının Koytak şiirinde de bizleri karşıladığı görülür. Bunu, şairin şiirlerinde atıfta bulunduğu ayet ve içerikleriyle görebiliriz. Âkif’te görülen vahiy/Kur’an müdafaasının Koytak’ta geniş bir yelpazeye yayılarak sosyal meseleler için reel, insanın amaçları noktasında ise metafizik bir karşılık bulunduğunu söylemek mümkündür. Her ikisi de sözün ulaştığı noktada gerçekleştireceği iyileştirmenin sanattan ve şiirden daha önemli olduğu anlayışına sahiptir. Âkif’te reel karşılıklarla keskin bir savunma; Koytak’ta yaşama dair birçok ilişkinin bilgisini elinde bulunduran bir kurgu söz konusudur. Ahmet Örs’ün dile getirdiği şu ifadeler, iki şair için dillendirilen bağlama uygun düşmektedir: “Edebiyatın nefesi, vahyin özüyle buluştuğunda anlam kazanacaktır. Edebiyat acele etmez, uzun zamanlara yayar mücadelesini. Bir roman enginliğiyle, bir şiir “hemencilik”ini mezc eder. Düşüncenin yaygınlaşmasına, ete kemiğe bürünmesine ve yeryüzü egemenlerinin hakiki yüzlerinin

görünmesine herkesten daha çok katkı sağlar (2008: 3). Cahit Koytak şiirinin bu özelliklere sahip bir şiir olduğu rahatlıkla söylenebilir.

Cahit Koytak'ın şiirlerinde politik meseleler bağlamında karşılaşılan olumsuzluklara ve tüm eleştireliliğe rağmen umut en önemli kavramlardan biridir. Hatta umut, Koytak şiirinde bütün bir bilginin toplamı mahiyetindedir. Bu, onun şiirinin seküler ve ideolojik bir konumlanma dışında, sahip olduğu manevi konumlanmadan ileri gelmektedir. Şairin şiirlerinde beliren umut, üretkenliğin de bir karşılığı olarak söze inanma ve onun gücünden yaralanma anlayışına yaslanmaktadır. Koytak şiirini, 1980 sonrasının en farklı şiiri olarak gören Necmettin Tülinay, bu şiirin oluşturduğu ruhsal ürpertinin somutlaştığı imgeleri sıralarken şairin Shakespeare'in trajedileri, Baudelaire'in Kötülük Çiçekleri, Kafka'nın donuk varlıklarındaki gibi bir olumsuzlukla devam etmeyeceğini, şairin has bir dille, inzârın diliyle konuşacağını işaretlerini de verdiğini dile getirir. (2006b: 137). Cahit Koytak'ın amaçlamış olduğu şiir külliyatı ve şiirlerinde yer alan eleştireliliğin böyle bir yaklaşımla ele alınması gerekir. Koytak şiirinde yaşam ve şiirin iç içe bir bütünsellikle ortaya çıkması, gerek şairin okumaları gerek yaşamsal izlenimleriyle karşımıza çıkan şiirsel malzemenin mantığını oluşturmaktadır. Kemal Sayar'ın "Kaybettiğimiz ahlâkı, yaşantının şiirine kulak kesilerek bulabiliriz." (1995: 119) sözü bu bağlama denk düşen önemli bir sözdür. Dolayısıyla bu sözün Cahit Koytak'ın şiirleriyle somutlaştığı söylenebilir. Çünkü Cahit Koytak, şiirlerinde okuyucuya kaybettiği dünyayı yeniden keşfettiren bir soluk sunmaya çalışmaktadır. Ya da yaşamın zorlukları ve aldatıcılıklarıyla yıkık dökük olan insanîyetimiz konusunda şiirsel bir onarımın peşindedir. Bu büyük çaba, şairi söylenmeyecek bir şey kalmaması konusunda, söyleyerek oluşacak iyileştirmeye sevk etmektedir. Şiirinde söz konusu olan sürükleyiciliğin boyutlarını burada aramak gerekir. Koytak şiirinin "öz-yoğun bir şiir" (Tülinay, 2006b: 138) olarak nitelendirilmesi de bu yönüyle ilişkilendirilebilir.

Koytak şiirine yöneltelen birtakım eleştiriler vardır. Bunlardan biri, bu şiirin geleneğe yaslanmayan, kökü dışarıda bir şiir olduğu kabulüdür. Gelenek ve İkinci Yeni Şiiri adlı önemli çalışmasında Cevat Akkanat, geleneği, sonuç olarak şu ifadelerle açıklar: "... köklü bir geçmişten sürüp gelen maddi ve manevi birikimlerin adı olarak gelenek, sonraki kuşakların tarih bilinci edinmelerini, onların gelişme ve yenileşmelerini sağlaması ve oluşturduğu otoriter yapısıyla kendisine yabancı

kalınmayacak büyük bir kaynaktır” (2012: 35). Daha sonrasında, meseleyi “edebiyat geleneği” ve “Türk edebiyatında gelenek” başlıklarıyla özelleştiren Akkanat, geleneğe yaslanırken veya gelenekten faydalanırken, gelenekte var olanı aynen taklit etmekten ziyade, onun özünü yaşamak gerektiği üzerinde durur (2012: 47). Ayrıca Türk edebiyatında gelenek tartışmalarının, gelenekten söz edilip edilemeyeceği, söz edilecekse onun ne olduğu ve ondan nasıl yararlanılabileceğine dair polemiklerle başladığını kaydeder (2012: 53). Bu ifadeler doğrultusunda, geleneğin üzerinde durulması gereken önemli bir kaynak olduğu ve içeriğine ilişkin bazı dikkatlerin de gösterilmesi gerektiği açığa çıkmaktadır. Koytak şiirinin geniş bir yelpaze içerisinde malzemeden ziyade ilke ve yaşamsal olan unsurları gelenek addederek bir tür buluşma gerçekleştirme peşinde olduğu söylenebilir. Metin Önal Mengüşoğlu’nun şair hakkındaki şu tespitleri, onun şiirinin daha iyi anlaşılmasını sağlamaktadır:

“Cahit Koytak şiiri çoktan kendisine dünyanın büyük şiir damarı arasında mümtaz bir mevkiyi kapmıştır. Ben onu Celalettin Rumi, Tagore, Shakespeare, Dante, El-Maarri, Şeyh Sadi, Hafız, Hayyam ve İkbâl’lerin hizasına koyuyorum. Cahit Koytak şiiri bütün siyasi, ideolojik, mahalli, kültürel sınırları zorlayan, kopartan, ortadan kaldıran ve en insani, en fitri, en deruni vicdandan fıskıran bir şiirdir. Bu şiirin bir kalbi okşaması, onu heyecanlandırması için insanın bütün bu küçük ve daraltılmış sınırlardan kendisini sıyırmasıyla mümkün olacaktır” (2012c: 11).

Cahit Koytak şiiri, yeryüzünde insanlığa ait ortak mirası arayan ve somut kültürel benimsemelerle aslında istenilmese de karşıtlığın oluşturduğu bir tehlikenin farkındadır. İnsana anlam katan önemli değerlerin sahipliğini yapmak ve bu sahiplikle farklı olanlardan ayrılmak sosyolojik bir realitedir. Çünkü kültür ve tarih bu anlamda oldukça somut unsurlardır. Fakat kültür ve tarihi yüceltmenin, başkasının da hayat ve barış bulmasıyla gerçek idealini meydana getirdiği söylenebilir. Bu bakımdan değer verilen, çatışma içinde olduklarımız tarafından benimsenerek içselleştirilecek doğrularımızın başkalarının da doğrusu olması için açık bırakılan bir kapıya ihtiyacımız olduğu bir gerçektir. Koytak şiirinin tematik bütünlüğünde karşımıza çıkan çoğul malzeme, bu gerçeklik ve arayışla anlamsal, içkin bir birlik anlayışına yaslanmaktadır. Bu yüzden Koytak şiirinin köklerini burada aramak gerekir. Bu şiiri kökü dışarıda bir şiir olarak algılamamanın, kökün ne demek olduğu üzerine derinlikli, eleştirel bir tavır yoksunluğundan kaynaklandığı söylenebilir. “Sanatçı, düşünce adamı ya da siyasetçi,

üzerinde yaşadığı topraklara ait olanın tonunu ve formunu geliştirmek için insanlığın ortak mirası adına kolları sıvamak zorundadır” (Utku, 2010: 474). Bu zorunluluğun Koytak şiirinde aşılma isteneni işaret ettiği açıktır. Türinay’ın Koytak şiir hakkında “Hem bizim, hem de evrensel insanı derinden sarıp sarmalayan İslamî bir şiir muhtevasıdır” (2006b: 138) sözü de, bu durumu açıklamaktadır.

Türinay, Koytak şiiri hakkında yukarıdaki belirlemeler dışında farklı bir tespit de daha bulunur. Doksan sonrası Türk şiirinin en önemli sorununu, yeni ve alternatif bir şiire olan ihtiyaç çerçevesinde özetlemek gerektiğini belirten Necmettin Türinay, Cahit Zarifoğlu, İsmet Özel ve Sezai Karakoç isimleri üzerinde ne kadar durulmuş olsa da bu isimleri geride bırakacak yeni bir şiir soluğuna eremediğimiz kanaatindedir (2006a: 44). Bu çıkarsamaları Cahit Koytak lehine ileri süren Türinay, Necip Fazıl, Sezai Karakoç gibi şairlerin içinde bulunulan duruma ilişkin problemleri görüp yeni bir yol belirleyebilme istidadını göstermeleri bakımından üzerinde durur. Ona göre şiir, ancak ve ancak büyük yüzleşmelerle yenilenebilir ve bu, büyük bir şaire eklenerek gerçekleşmez. Bu bağlamda Türinay, Koytak’ı son on-on beş yıllık şiir birikimimizin en parlak ismi olarak değerlendirip bunu artık çekinmeden söylemek gerektiğini ileri sürer (2006a: 45-46-47).

2.1.3. Cahit Koytak’ın Çevirileri

Daha çok bir şair olarak tanınan Cahit Koytak, aynı zamanda yabancı dillerden yaptığı önemli çevirileriyle de bilinmektedir. Şehnaz Tahir Gürçağlar, edebiyat çevirisini “bir bakıma ‘edebiyat aşkına’ sürdürülen bir uğraş olarak” görür (2011: 35). Cahit Koytak’ın etkileşim içerisinde olduğu yazarlardan yaptığı çevirilerde bunu görmek mümkündür. Özellikle Muhammed Esed çevirisiyle tanınan şair, Halil Cibran ve Tagore’dan da yetkin çevirilere imza atmıştır. İslam dünyasının büyük önem verdiği Mevdudi’nin *Dört Terim* adlı çevirisi de oldukça başarılı bulunmaktadır. Tabii ki bu durum, çeviri alanında karşımıza çıkan “kaynak” ve “erek” şeklinde adlandırılan “çevrilen dil” ile “çeviri yaptığımız dil”e (Tahir Gürçağlar, 2011: 27) yönelik yetkinlikle ilgilidir.

İngilizce, Fransızca, Arapça bilen Cahit Koytak, çeşitli tarihlerde aşağıdaki eserleri çevirmiştir:

1. *İslam'ın Yayılış Tarihine Giriş*, Ebu Farz İzzeti, İnsan Yayınları, 1984. Düşünce/Tarih
2. *Mekke'ye Giden Yol*, Muhammed Esed, İnsan Yayınları, 1984. Anı/Otobiyografi.
3. *Siyah Deri Beyaz Maske*, Frantz Fanon, Versus Yayınları, 1987. İnceleme.
4. *Kur'an-ı Kerim'de Dört Terim*, Ebu'l Ala Mevdudi, Kahraman Yayınları, 1990. İnceleme.
5. *Kur'an Mesajı/Meal-Tefsir* (3 Cilt), Muhammed Esed, İşaret Yayınları, 1996. (Ahmet Ertürk'le beraber) Meal-tefsir.
6. *Veda Şarkısı*, Rabindranth Tagore, Kapı Yayınları, 2013. Roman.
7. *Gitanjali* (Tanrı'ya Adanmış Şiirler), Rabindranth Tagore, Kapı Yayınları, 2013. Şiir.
8. *Ayın Bitmeyen Çocukluğu*, Rabindranth Tagore, Kapı Yayınları, 2013. Şiir.
9. *Kırık Kanatlar*, Halil Cibran, Kapı Yayınları, 2013. Öykü.
10. *Başkaldıran Ruhlar*, Halil Cibran, Kapı Yayınları, 2013. Öykü.
11. *Gece İle Sabah Arasında*, Halil Cibran, Kapı Yayınları, 2012. Şiir.
12. *Öncü*, Halil Cibran, Kapı Yayınları, 2012. Şiir.
13. *Tanrı Elçisi*, Halil Cibran, Kapı Yayınları, 2013. Deneme.
14. *Vadinin Perileri*, Halil Cibran, Kapı Yayınları, 2012. Öykü.
15. *Yeryüzü Tanrıları*, Halil Cibran, Kapı Yayınları, 2012. Öykü.
16. *Kaçık*, Halil Cibran, Kapı Yayınları, 2012. Roman.
17. *Kum ve Köpük*, Halil Cibran, Kapı Yayınları, 2012. Roman.
18. *Gezgin*, Halil Cibran, Kapı Yayınları, 2012. Öykü.
19. *Gönlün Sırları*, Halil Cibran, Kapı Yayınları, 2012. Şiir.
20. *Gözyaşları ve Kahkahalar*, Halil Cibran, Kapı Yayınları, 2012. Şiir.

Bunların dışında Cahit Koytak, “Herkes İnen Kitap” adlı bir Kur'an çevirisi hazırlığı içindedir.

2.1.4. Cahit Koytak'ın Aldığı Ödüller

Şiirleri ve çevirileri büyük beğeni toplayan şair aşağıdaki ödülleri almıştır:

1. Frantz Fanon'un *Siyah Deri Beyaz Maske* kitabının çevirisiyle Türkiye Yazarlar Birliği çeviri ödülü (1983).
2. Türkiye Yazarlar Birliğinin 11-13 Kasım günlerinde Kırım Özerk Bölgesi'nin başkenti Akmescid'de (Simferopol) düzenlediği Türkçenin 6. Uluslararası Şiir Şöleni'nde, Ahmet Yesevi Büyük Ödülü (2005).
3. *Yoksulların ve Şairlerin Kitabı* 'yla, Edebiyat Sanat ve Kültür Araştırmaları Derneği'nin (ESKADER) şiir ödülü (2010).
4. Şaire Ondokuz Mayıs Üniversitesi tarafından Ekim 2014'te (22 Ekim 2014) fahri doktora unvanı verilmiştir. Senatonun kararına göre bu unvan Koytak'a; "Estetik hazzın ve/veya farklı ideolojilerin edebi düşünceye tahakküm ettiği postmodern dünyada, Türk şiirine dünyayı açık uçlu olarak yeniden yorumlama imkânını göstermesi ve hem şairi hem de okurlarını yüzleşme etiği bağlamında özgürleşme ve sorumluluk üstlenmeye davet çabaları" gerekçesiyle verilmiştir.

2.2. Değer ve Kavramsal Çerçeve

Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet olarak anlaşılan değer (www.tdk.gov.tr Erişim: 02.06.2014), insan yaşamında sıklıkla kullanılan kavramlardan biridir. Yaşamın anlam odaklarında önemli karşılıklar barındıran değer, insanlar arasında karşılıklı güvenin, iletişimin önemli dayanaklarından birini oluşturmaktadır. Bu yüzden günlük hayattan, bilimsel/kültürel alana kadar aktif bir kullanıma sahiptir. Günlük yaşamda, bir şeyin değerini belirtmek anlamına gelen "değer biçmek" ile değerli saymak, önem vermek anlamındaki "değer vermek" deyimleri (Kocaoluk, 2011: 204), kavramın yaşamdaki canlılığına bir işarettir. Ayrıca "değer yargıları", "değerler felsefesi", "değerler eğitimi", "değerbilirlik", "değerlendirmek" gibi dilsel kullanımların farklı uzamlara sahip olduğu görülmektedir. Bu bakımdan değer kavramı, yaşamın orta yerinde olan ve insanın hem sahiplenmeyi arzuladığı hem de bunu gerçekleştirip gerçekleştirmediğinin belirleyicisi konumundadır.

Değerlere bakıldığında büyük bir çeşitlilikle karşılaşılır: "Sevgi, saygı, dürüstlük ve güvenilirliğe değer denildiği gibi bilim, sanat, felsefeye, öte yandan eşitlik, özgürlük, barış, dayanışma ve toleransa da değer denilmektedir. Kısaca herhangi bir nedenle iyi olduğu düşünülen, yani kendisine ilişkin pozitif bir değer yargısı bulunan her şeye değer

adı verilmektedir” (Tepe, 2002: 349). Dolayısıyla kavramın, kendisiyle koşut diğer kavramlarla bir irdeleme zemini oluşturduğu açıktır. Bu bakımdan kavram, farklı alanlarda farklı bağlamlar ile incelenmeli ve insan yaşamını anlamlı kılacak bir kullanım içinde düşünülmelidir. Çünkü bir kavramın genişleyerek boyut kazanmasında olumlu ve olumsuz durumlar söz konusu olabilir. Bu konuda Z. Şeyma Arslan ve Fatma T. Yaşar, oldukça önemli tespitlerde bulunmaktadır:

“Çağımızda değerlerin bu kadar vurgulanıyor oluşuna bakarak, bunların ne kadar önemsendiğini, bu konuda artık ne kadar ileri bir noktada bulunduğumuzu düşünmemiz acele ve yüzeysel verilmiş bir hüküm olur. Günümüzde değerlere bu denli vurgu yapılması aslında değere verilen değerın artması değil, değere duyulan ihtiyacın artması olarak yorumlanabilir. Bir şeyin çokça konuşuluyor olması, gerçekte o konudaki zafiyetin bir işareti sayılabilir” (Arslan ve Yaşar, 2007: 10-11).

Z. Şeyma Arslan ve Fatma T. Yaşar, yukarıdaki çözümleyici belirlemeye ek olarak değer kavramının uğradığı anlam ve kapsam değişimine yönelik de önemli tespitlerde bulunmaktadır:

“Değer kavramının son yıllarda kullanım alanı genişlemekte ve birtakım terkiplerle farklı alanlarda söz konusu edildiği görülmektedir. ...Kavramın bir değerler manzumesine işaret eder şekilde kullanımının, kelimenin tarihi içerisinde nispeten yeni olduğunu görüyoruz. Bu kullanımda kelimenin, bir şeye atfedilen kıymet hükmü anlamının ötesine geçerek, değerli olan şeyler için bir üst “isim” hâline gelmiş olduğu görülüyor. Yani öncekinde herhangi bir şeyin değerli/değersiz olduğu söylenirken, artık çeşitli alanlarla ilişkilendirilen değerler manzumesinden söz ediliyor. İlkinde bir şeyi değerli kılan çeşitli gerekçe ve kökenler daha belirgin, ikincisinde bu kökenle olan irtibat daha belirsizleşiyor, bunlar yalın olarak da kullanılabiliyorlar. Dolayısıyla, değerler denilen şey, bir şeye atfen değer kazanma hâlini terk edip, değerini bizzat kendinden alan bir alanı işaret ediyor” (Arslan ve Yaşar, 2007: 8, 9)

Söz konusu çalışmanın tespitleri bununla sınırlı kalmaz. Özellikle değerlerin tüketilen bir kaynak olarak fütursuzca ele alınması eleştirilir:

“Modern yaşam tarzının bir sonucu olarak ortaya çıkan ahlâkî krizin çözülmesi için de yine modern araçlardan yardım alınmaktadır. Dinin toplumsal hayatın dışına itildiği modern zamanda bu boşluk, içi boşaltılan değerler ile doldurulmaya çalışılmaktadır. Birey merkezli modern hayatla bağdaştırılamayan geleneksel değerler yenileriyle değiştirilmektedir. Örneğin alçak gönüllülük çok kıymet verilen bir

fazilet iken günümüzde ‘güven sorunu olarak okunmakta ve bu faziletin yerine “kendine güven” bir değer olarak sunulmaktadır. Bu değerlerin en önemli özelliği ise seçilebilir olmasıdır. Birey ya da toplum kendi yararına gördüğü değerleri seçer ve bunu benimser ya da benimsetmeye çalışır. Dolayısıyla modern hayatın değerleri, pragmatik amaçlar doğrultusunda seçilen değerlerden oluşmaktadır. Örneğin artan suç oranının düşmesi için bireylere dürüstlük, doğruluk, çalışkanlık gibi değerlerin eğitimi verilir” (Arslan ve Yaşar, 2007: 11).

Bu eleştiriler, söz konusu meseleyi yeniden düşünmek için yapılacak olanları da kapsamaktadır:

“Gelinen noktada tüm bu tanımlamaların ötesinde bir değer tanımına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu tanım, değeri bireysel tercih olmaktan çıkarıp üzerinde uzlaşılabilir bir niteliğe büründürmelidir. Bütün değerlerin eşitlik iddiasında olduğu bir toplumda nasıl erdem ve faziletten söz edilebilir ki? Bir değer kavramı tanımlaması, içinde yaşadığımız dünyanın kuruluşu ve işleyişine yönelik bir düşünmedir aynı zamanda. Bu düşünme faaliyetine, değer kavramını seçilebilir ve değiştirilebilir insani bir enstrüman olarak üreten düşünce yapısına itiraz ederek başlanabilir” (Arslan ve Yaşar, 2007: 11).

Özellikle tepkisel bilginin sıhhatli bir bilgi olarak iyileştirici etkide bulunamamasını etüt edici bakış açılarıyla kavrayabiliriz. Diğer türlü, başlangıçta iyi düşünülmüş ama zamanla tekrarlanarak etki yitimine uğramış bir malzemeyle uğraşmak gibi bir olumsuzluktan kurtulamayız. Bu bakımdan önem atfedilmiş bir kavram olan “değer”in değersizleşmesi kaçınılmaz olur.

2.2.1. Değere İlişkin Felsefî Bir Temellendirme

Herhangi bir kavramın daha detaylı bir şekilde anlaşılması için genellikle felsefeye başvurulur. Bu anlamda felsefe, kavramlara nüfuz edebilecek bir bakış açısını insana sunar. Fakat felsefî bilginin anlamlandırma mantığı ve biçimi genellikle tartışmaların yoğunlaştığı bir özellik gösterir. Bu yüzden felsefî sorgulamaların daha çok söz konusu kavrama ilişkin temellerle alakalı olduğu ve okuyucuya bir zemin bahsettiği unutulmamalıdır. Başka bir açıdan felsefe, söz konusu kavramlarla alakalı bir detay ortaya koymaktadır. İlişkisel mantığın özünde de bu vardır. Her şeyin başka bir şeyle irtibatını kurmak ve tespit etmekten önce bunu düşünmek, felsefenin gereklerindendir. Bu duruma imkân sunan felsefenin genişleyen kavram alanını, Ahmet Arslan şu şekilde açıklar: “Felsefî düşüncenin bilimden farklı en önemli özelliklerinden

biri, bilimin yalnızca olgularla ilgilenmesine karşılık, felsefenin olgular yanında aynı zamanda değerler, anlamlar, idealler veya erekler gibi varlık alanlarını konu almasıdır” (2001: 18).

“Yunanca “axia: değer” kelimesinden gelen değerler felsefesi, değerlerin yapısını, ölçütlerini ve metafiziksel konumunu araştırır” (Cevizci, 2002: 250). “Bilinebilen ilk felsefi metinlerde gördüğümüz o ki, insanın içinde yaşadığı dünyayı anlamlandırma çabasında madde ve mananın “değeri” önemli bir hareket noktası olmuştur” (Arslan ve Yaşar, 2007: 9). Felsefede değerleri dert edinmiş bir araştırma alanına kimi düşünürlerin aksiyoloji dediklerini belirten Ahmet İnam ise şunları der: “Geometride de geçen aksiyom sözü, değer demektir. Dolayısıyla eski felsefenin ortaya çıktığı batı kültüründe bir değer kavramı var gerçekten. Büyük üstatların, tarih olarak felsefenin başında bulunan üstatların değerleri evrensel gördüğü çok açıktır. Onların bu konuda hiçbir kuşkusu yoktur” (2008: 86). Hemen hemen bütün felsefî akımların değeri söz konusu ettiği ve değere ilişkin birtakım belirlemelerde bulunduğu görülür. İdealistler, realistler, pragmatistler, varoluşçular ve Frankfurt Okulu, değeri tartışmış ve kendi felsefi yaklaşımları çerçevesinde anlamlandırmıştır (Altun, 2003: 9). Değer kavramının, anlamını felsefeye borçlu olduğunu bildiren Ertan Özensel, Alman metafizikçi W. Windelband’ın felsefeyi genel olarak bir “değer felsefesi” olarak gördüğünü söyler (2003: 218). Özensel, ayrıca şunları kaydeder: “Günümüzdeki değerle ilgili felsefî tartışmaların temelini 1890’lı yıllarda atıldığını söyleyebiliriz. Nietzsche, Scheler, Dupreel, Le Senne ve Polin gibi düşünürlerce de değer önemli sayılmış ve felsefelerinde önemli bir yer teşkil etmiştir. Bu düşünürlerin felsefelerinde salt değer, kendisinden çok, değer yargıları ve kuramları düzeyindeki konumu itibarıyla ön plândadır” (2003: 218).

Değer-felsefe ilişkisinde başka bir tanıklık da şu yöndedir: “Felsefe daha ilk başlangıçlarından bu yana değer sorunuyla ilgilenmiştir. İnsanı ilgilendiren, onun yaşamı için vazgeçilmez olan bir soruna filozofların kayıtsız kalması da beklenemezdi zaten” (Tepe, 2002: 344). Değer kavramını doğru anlamak ve anlamlandırmanın yanında, değer kavramına kayıtsız kalınamayacağı da önem taşımaktadır. Konuşulan, tartışılan ve belirlemelerde bulunulan bir kavram olarak değerın hayat ve düşün alanında önemli karşılıklara sahip olduğu söylenebilir.

Değerlerin felsefede ele alındığı başka bir husus değerlerin kaynağı sorunudur. Felsefe tarihinde değerler sorunu belli başlık altında toplansa da genel olarak değerlerin kaynağı sorusunun odak noktasını oluşturduğunu belirten Ali Osman Gündoğan, yapılan bu tartışmaları iki başlık altında toplar: Nesnelci değer anlayışları ile öznelci değer anlayışları. Nesnelci değer anlayışlarına göre değerlerin kaynağı öznenin bağımsız, kendi başına bir varlığa ve gerçekliğe dayanmaktadır. Öznelci yaklaşımlar ise değeri, onu kuran bir özne ile düşünmektedir (2007: 76). Bu tartışmalarda, her iki yaklaşımın karşıt fikirlerine rağmen değeri önemli bir şey olarak ele aldığı açıktır.

Modern zamanlarda iptal edilen bir şey olarak değere işaret eden Aliye Çınar, kaybedilen ve bir anlam krizine neden olan şeyin asıl sebebinin değerlerin bir olguya indirgenmesi olduğunu dile getirir. Bu noktada Heidegger'in tanıklığına başvuran Çınar, ondan varlık ve değerlerin ayrı tutulmaması gerektiği fikrini aktarır. Ayrıca Çınar, Heidegger'in işaret ettiği Aristoteles'in yaşam ile düşünce arasında kurduğu somut bağ ile Sokrates'in kafa ile kalbin birlikteliği kullanımlarını aktararak bu birlikteliği besleyen biz izah ortaya koyar (2006: 58). Değere ilişkin bütünlük arayışını içeren bu yaklaşım da, değerlerin aranılan ve istenilen bir kavram olarak gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Bütün bunlar göstermektedir ki değer kavramı, düşünsel bir yöntem olarak anlayabileceğimiz felsefe tarafından oldukça yoğun bir şekilde ele alınmıştır. Bu yoğunluğu, irdelenen nesneye önem vermek olarak okumak mümkündür.

2.2.2. Dini ve Ahlaki Açıdan Değer

Değer kavramının din ve ahlakla oldukça sıkı bir anlam bağı bulunmaktadır. Hatta değeri bu anlamsal bağın içinde sadece ilişkisel bir boyutta düşünmeyip ontolojik bir çerçeve içinde ele almak gerekir. Çünkü insani değerler olmasaydı, değerlerin ahlakiliği de mümkün olmazdı (Poyraz, 2007: 87). Değeri, din ve ahlak dışı bir unsur olarak düşünme tercihlerinde de bunun bir yansımasını görmek mümkündür. Bu bakımdan din ve ahlak, yaşamsal anlamda hemen hemen her şeyle kopmaz bir ünsiyet içerisinde kendini göstermektedir. İyi, kötü gibi yargılarla sonuçlanan ve değer olarak anlaşılan birçok durum, kavram; din ve ahlakın temel meseleleri olarak değerlendirilmektedir. Buna karşıt görüşlerin bu bağlam olmadan değerlendirme

yapmaları mümkün görünmemektedir. Dolayısıyla tercihler konusunda ayrışma olsa da, değerleri dini ve ahlaki bir çerçevede ele almak gerektiği açıktır. Bu konuda Ahmet İnam oldukça önemli tespitlerde bulunmaktadır:

“Ahlâk dendiğinde her zaman değer kavramı işin içine girer mi? Bu belki bazı felsefeciler için soru olabilir. Çünkü değerleri gözetmeyen ahlâk anlayışları da olabilir. Meselâ değerler üzerinden değil de sorumluluk üzerinden ahlâka yaklaşabilir. Ben sorumluluk sahibiyimdir. Birtakım insanlara karşı, ülkeme karşı, kurumlara karşı, içinde yaşadığım ahlâk hayatına karşı sorumluyum diyebilir, değer kavramını sanki ahlâkta yer almıyormuş gibi düşünülebilir. Oysa değer kavramından kurtulma imkânı yok. Sebebi bana çok açık geliyor. Çünkü insan mânâ âleminde yaşayan veya başka türlü söylersek anlamlarla yaşayan bir varlıktır” (2008: 84).

Hayata anlam verme sürecinde dinden gelen bilgi ve yorumların göz ardı edilemeyecek bir niteliğe sahip olduğunu söyleyen Adem Akıncı, özellikle metafizik alana ait bilgilerin başka bir şekilde karşılanmasının mümkün olmadığı tespitinde bulunur (2005: 21). Bu gerçek, değerini dini ve ahlaki bir yörüngede, diğer bileşenlerle beraber anlamlı bir döngüye kavuşturulması gerektiğini göstermektedir. Çünkü parçalanmış ve bağlamından uzaklaştırılmış bir kavramın veya oluşumun üretici bir değere sahip olması mümkün değildir. Bu bakımdan modern devlet tarih sahnesine çıkarak eğitim, hukuk, ekonomi gibi alanları kendi uhdesine almıştır ve bu yanlış sonuçlar doğurmuştur (Bulaç, 2007: 85). Özellikle günümüz dünyasında değer aktarımının dini ve ahlaki bağına ilişkin şüphelerde bunun etkisi olduğunu söylemek mümkündür. Dolayısıyla değerini kendi öz kaynakları arasında dini ve ahlaki çevrim mutlaka düşünülmesi ve yanlış algıları giderecek çözümlere yer verilmelidir.

İslam düşüncesinde değer konusunu yansıtacak tartışmalarda temelde insan tabiatı, akıl ve vahiy bilgisi müessir kabul edilmiştir (Tuğral: 2008: 31). Bu durum, değerini mutlak suretle muayyen bir bağlamla ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır. Özellikle insan tabiatı ve aklının değerli olanı bulması noktasında tamamlayıcı olanın vahiy olduğu dile getirilmektedir. Dünyada yegâne mükellef ve sorumlu varlık olarak insanı tanıyan Kur'an-ı Kerim'in, bu sebeple insanın ahlâkî mahiyeti konusuna özel bir önem verdiği düşüncesi de (Çağrı, 1989: 5) aynı paralelde değerlendirilmelidir. Çünkü “vahiy bilgisi” olarak Kur'an-ı Kerim; “mükellef ve

sorumlu varlık” olarak da “insan tabiatı ve aklı”nı aynı potada buluşturmamız mümkündür.

“İslam, adalet, insana saygı, sevgi, şefkat, merhamet, hoşgörü, sabır gibi pek çok din ve kültür tarafından evrensel kabul edilen değerlere sahiptir” (Oktay, 2007: 140). Sıralanan değerler, genel olarak dini ve ahlaki çerçeveyi oluşturmaktadır. Aynı şekilde Aliye Çınar, bazı zamanlarda zayıfladığını düşünse de ‘varlık-bilgi-değer’ eksenli perspektif ya da paradigmanın esasının İslam düşüncesinin özünde mevcut olduğunu söyler (2006: 54). Çınar, söz konusu birliğin sadece İslam düşüncesinde değil, İbrahimî gelenekte de mevcut olduğunu hatırlatır (2006: 54). Bu tespitler genelde din, özelde İslam düşüncesinde değerini dini ve ahlaki boyutunu göstermesi açısından oldukça önemlidir. Değeri savunan ve onu ön plana taşıyan insanların bu doğrultuda hareket etmesi gerekir. Çünkü insanları yeniden ahlakın ilkeleriyle, ahlakın değerleriyle uyuracak, çağırarak yeni bir dil bulmak ahlaklı olan herkesin sorumluluğundadır (Şakar, 2012: 70).

2.2.3. Değerin Estetik Karşılığı

Sanattaki güzelliği, güzelliğin insan üzerindeki etkilerini inceleyen felsefî disiplin olarak tanımlanan estetik (Karataş, 2004: 149), duyuşsal içermelere sahip bir kavramdır. Bu duyuşsal içermeler, bireysel ve toplumsal karşılıklarla ilişkili olduğundan, değer kavramıyla buluşacak bir mantıkla ele alınmaktadır. Özellikle estetik yargı olarak ‘güzel’, değerli bulunan sanatsal nesneye yönelmektedir. Bu yönelme, sanatçının veya eseri alımlayan kişinin beklentileri ve beğenileri çerçevesinde sanatsal değerini oluşmasını sağlamaktadır.

“Estetik, pozitif bilim anlayışında olduğu gibi somut olarak deney ve gözleme dayanan olaylarla değil, değerlerle meşgul olur. Bu sebeple estetikte güzel başlı başına bir değerdir” (Altıntaş, 2002: 13). Yine bu doğrultuda Mazhar Bağlı, “sanatın biri ‘estetik’, diğeri de ‘değer’ olmak üzere iki önemli yönü vardır.” demektedir. Bağlı, bu ifadesini müzik örneği ile açarak müziğin insan ruhunu okşayan ritmi ve ahengini estetik, işlediği duyguyu da değer olarak görür (2010: 10).

İnsanın bilen bir varlık olmasının yanında nesnelerle kurduğu ilişkide seçen, hoşlanan, haz duyan bir varlık olduğu üzerinde duran İsmail Tunalı, bu tavrın

“yararlılık” üzerinden değeri oluşturduğunu söyler (2011: 132). Bu bakımdan kişisel kökler taşıyan estetik veya sanatın ‘yararlılık’ ilkesiyle değer kavramına vardığı söylenebilir. Aynı şekilde Metin Önal Mengüşoğlu, “İnsan ve onun kimliği/kişiliği ile en sıkı, en koparılamaz alaka sanata dair olandır. Çünkü sanat özelliğin güzel’i hedefleyen tezahürüdür.” demektedir (2005: 55). Başka bir yerde de sanatın vahiyle olan ilişkisini sorgulayan yazar, iyi, güzel, doğru arasındaki bağın yalnızca kendi iddiası olmadığını, bunu bazı Batılı şahsiyetlerin de savunduğunu söyler. Ayrıca yazar, meseleye dair Alain’ın “Güzel, ancak yararlının toprağında çiçek açar.” ve “Değerler bir gül ile bir at arasında değil, bir gül ile güzel bir gül, bir at ile güzel bir at arasında belirir” sözlerine başvurur (Mengüşoğlu, 2005: 144). Bu ifadeler de göstermektedir ki, bireysel bir uğraş olarak karşımızda duran sanat uğraşı, insan odaklı bir eylem olarak değerden yoksun değildir. Çünkü onu meydana getiren sanatçı değer yüklüdür ve bizlere sunduğu eser de ondan izler taşımaktadır.

Estetik ve değer ilişkisini felsefi, soyut bir yönden çıkarıp somut alanla da ilişkilendirmek gerekir. Bu somutluk, estetiğin yaşantısal boyutuyla alakalıdır. Orhan Okay, güzel sanatlar veya sadece sanatı davranışlarımızın ana motiflerinden biri sayar (1998: 13). Yazar, menfaat, gerçek, iyilik ve güzellik olarak sıraladığı davranışlarımızın dört önemli ve esaslı amacından güzelliği duygu hayatımızın bir tezahürü olarak görür (1998: 13). Dolayısıyla “davranışlarımız” ve “tezahür” kullanımlarının estetiğe somut bir düzlem kattığı söylenebilir. Aynı şekilde kökünde ve kuruluşunda değer sözcüğü bulunan bütün sözcükler ve gerekse ‘değer’ diye yorumlanan her türlü kavram, eylem olmadan tasarlanamaz diyen Hakan Poyraz, öncesinde değer oluşturmayı insana özgü üç etkinlikle ilişkilendirir. Poyraz, bilginin sanata, sanatın ahlaka, ahlakın da bilgiye özdeş olmadığını söyleyerek her birinin yapısında bir diğerrinin farklı etki ve oranlarda rol oynadığını belirtir (2007: 81). Poyraz’ın bu düşüncelerinde “eylem”, “etkinlik” kavramlarının değer ve estetik ilişkisinde bu bağlamı güçlendirdiği söylenebilir. Yine aşağıdaki tanıklıkları da bu doğrultuda düşünmek mümkündür:

“Estetik yalnızca güzelin bilgisi değil, güzelin algılanmasını, güzelin özne tarafından yaşanmasını da dile getirir. ... İnsanın yetişmesinde sanata önem verilmesi, güzelin yaşama girmesi sonucunu verecek, belki de insanlığın etik değerleri tanımasına da yardımcı olacaktır sanat. Platon’un iyi idea’sına güzelden varması boşuna değildi. Güzeli yaşayan insan artık kötüyü istemeyecektir” (Akarsu, 2002: 22).

“Sanatçı, güzeli çirkinden; iyiyi kötüden; doğruyu yanlıştan ayırabilmek için değer yargılarına sahip olmak zorundadır” (Şakar, 2011: 76).

2.2.4. Değer ve İnsan İlişkisi

Değeri, herhangi bir nesneye, kavrama, olaya yüklediğimiz anlam olarak aldığımızda, bunu gerçekleştiren bir aktör olarak insan karşımızdadır. Kuçuradi’ye göre kişinin başka kişileri, olayları, durumları, kendisini ve genellikle tek tek şeyleri değerlendirmesi insanın bir yapı özelliği, bir varolma şartıdır (2003: 7). Değeri, “ilgilerin yöneldiği verili bir duruma eklenen şey” olarak gören Sabri Büyükdüvenci, bu eylemle değer insan yaşamının bir varlık koşulu hâlini aldığını belirtir (2002: 253). Aynı şekilde Aliye Çınar, “‘Varlık-bilgi-değer’ birliğini öne süren bir düşünce biçimi her şeyden önce bütün bir insan paradigmasını şekillendirmek zorundadır” (2006: 66) diyerek benzer bir noktaya dikkat çekmektedir. Ömer Naci Soykan da aynı çerçevede “Değer yargısı, öznenin sahip olduğu bir değer nesneye yüklenmesi olduğuna göre, bunun için her şeyden önce öznenin böyle bir değere sahip olması gerekir” (2007: 52) demektedir. Dolayısıyla insan ve değer arasında kurulacak bağ, insanı daha iyi anlamamızı sağlamaktadır.

Süleyman Tuğral, “Değer oluşumu konusunda insanı çeşitli yönleriyle indirgemeci bir mantıkla ele almak yerine onu bir bütün olarak değerlendirmek gerekir” diyerek insanda değer oluşumunda dört faktöre işaret eder (2008: 33). Bunlar insanın fizyolojik yapısı, insanın duygusal yapısı, insanın toplumsal çevresi, insanın akli yapısı şeklindedir. Bu dört unsurun, insan yaşamındaki önemi tartışmasızdır. Bu bakımdan insan ve değer ilişkisi, insan yaşamının bütün boyutlarında karşımıza çıkmaktadır. Tabii ki bunu anlamak ve anlamlandırmak gerekir. Çünkü değer amaçladığı bir konuma varmak için insanda mevcut olan bu yetinin harekete geçirilmesi gerekmektedir. Bunun için değeri daha kuşatıcı bir boyutta ele almak gerekir. Cemal Şakar’ın “İnsanı bir mikro kozmos olarak yine sadece insanla tanımlamaya kalkmak; onu kendi içinin karanlıklarına boğmaktan başka bir şey değildir” sözü (2011: 70), bu anlamda önem taşımaktadır. Çünkü “makro kozmos” olarak değer kaynağına vurgu yapılmaktadır ve bu insanla değer ilişkisini anlamlı bir zemine oturtmaktadır.

İnsanın bilme durumunu, sadece niceliksel bir yönle ele almanın eksik olduğuna değinen Seyfi Kenan, tamamlayıcı unsur olarak “keyfiyet” ve “mahiyet alanı”na işaret

eder. Keyfiyet ve mahiyet alanına “anlam”, “değer”, “gaye”, “hakikat”, “güzel” ve “iyi” kavramlarını alan Kenan, bunları hayatı derinden etkileyen, şekillendiren ve açıkçası mümkün kılan gerçeklikler olarak görür (2009: 274). Kenan’a ait şu düşünceler, insan ve değer arasındaki ilişkiyi olması gereken noktada daha iyi açıklamaktadır:

“Modern eğitimin ... mekanist, pozitivist dünya görüşü ve bilim tarzının etkisinde şekillenmesi sebebiyle nesneleri sadece niceliksel özellikleriyle tarif etmesi, bütün varlığa “bakma” ve “mekanik-araçsal bilme” şekliyle sonuçlanmış ve sadece bu tarz bilmeye odaklanılmıştır. Oysa insanın değerini yücelten, daha doğru bir ifadeyle gerek Doğulu gerekse Batılı pek çok ahlak düşünürünün üzerinde ısrarla durduğu gibi, insan olma değerini koruyan sadece “bilme” değil, aynı zamanda “şuur”, “vicdan”, “merhamet” ve bunların beslediği ve aynı zamanda beslendiği “ahlaki değer”ler ve erdemler gibi en temel varoluşsal özelliklerdir” (2009: 274).

Yukarıdaki ifadeler doğrultusunda düşünecek olduğumuzda, değer ve insan arasındaki ilişkinin önemli bir ilişki olduğu görülmektedir. Bu bakımdan değer, söz konusu ilişkiler bağlamında ele alınması gerekir. Bu, insanın değerle özdeş bir kurguya sahip olmasını mümkün kılmaktadır.

2.2.5. Değer ve Toplum İlişkisi

Değerler dizinine anlam katan ve onun daha iyi bir şekilde anlaşılmasını sağlayan temel unsurlardan birini toplum teşkil etmektedir. Bireylerin oluşturduğu yapı toplum olarak kabul edildiğine göre, birey için söz konusu olan hemen hemen bütün açıklamaların topluma ışık tutacak bir mahiyeti de vardır. Değer ve değere ilişkin kavramsal çerçevenin, insana özgüllüğü aşikâr olsa da değer, kişiyi aşan yanı vardır (Poyraz, 2007: 87). Bunu toplumsal tezahürlerde görmek mümkündür. Diyebiliriz ki birey ve değer ilişkisi, toplum ve değer ilişkisine katkılar sunacak boyuttadır.

Başka bir açıdan Vehbi Hacıcadıroğlu, bir topluluğu oluşturan bireylerden her birinin salt kendisi için geçerli olan değerleri vardır ki bunların başında başkaları gelir tespitinde bulunur (2002: 39). Bunu, “Tek başına yaşayan bir insanın mutlu olması olanaksız olduğuna göre insan, her şeyini olduğu gibi mutluluğuna da başkalarına borçludur” (2002: 39) şeklinde açar. Adem Akıncı da, “Sosyal hayattan uzak olması düşünülemeyen insan için, toplumun huzurunu sağlayacak, birlikte yaşamaya katkıda bulunacak değer ve ilkelerin olması, anlamlı bir dünyada yaşamak demektir” (2005: 11)

tespitinde bulunur. Dolayısıyla insan için değerin anlamlı olmasının başkalarıyla beraberlik şartına bağlı olduğu söylenebilir.

Ertan Özensel'in açıklamaları, değer ve toplum ilişkisini benzer bir doğrultuda ele almaktadır:

“Toplumsal yapıyı teşkil eden temel toplumsal kurumların tümünün kendine ait değerler içerdiği de bilinmektedir. Sözgelimi, toplumun en temel kurumu olan “aile”, eğitim, din gibi toplumsal kurumların ve bu kurumların değerlerinin benimsenmesinde, yaygınlaştırılmasında, yaşatılmasında yani bir sonraki kuşağa aktarılmasında önemli roller üstlenir. Ayrıca, bilindiği gibi bir toplumda değerlerin ifade edildiği temel mekanizmalar, kişinin üstlendiği sosyal rollerdir. Bu roller de, toplumun tabakalaşma sistemi ile sosyal yapıyı oluşturan sosyal süreçlerle yakından ilişkilidir. Yine bir toplumdaki iyi-kötünün belirlenmesi, ideal düşünme ve davranma yollarının tamamı değerler tarafından oluşturulur. Böylece, toplumdaki sosyal kontrol mekanizmalarının ve ödüllendirme araçlarının değer kaynaklı oldukları görülür” (2003: 219).

Özensel, bu çalışmasında sadece değer ve toplum ilişkisini kurmaz. Değerleri sosyolojik bir unsur olarak farklı açılımlar eşliğinde ele alır:

“Toplumsal kişi ve bu kişinin davranış örüntüleri sosyolojik incelemelerin başlangıç noktasını oluştururlar. ... Değerleri uzun süre incelemekten kaçınan sosyologlar değerlerin, hiçbir sosyal gerçekliğe sahip olmadığını, bilimsel açıdan ele alınamayacaklarını, öznel ve ahlâkî kriterlerle incelenebileceklerini savunmuşlardır. Fakat özellikle Weber'in “verstehende” (anlayıcı) sosyolojisinin ve Protestan ahlâkı tezinin etkisiyle değerlerin önemli bir sosyal olgu olduğu, bilimsel analiz ve incelemeye tâbi tutulabileceği fikri iyice güçlenmiştir. Özellikle son yıllarda toplumsal değer araştırmaları sosyolojinin önemli bir inceleme alanı hâline dönüşmüştür. 1960'lı yıllardan itibaren hem nitelik hem de nicelik olarak toplumsal değer araştırmalarında önemli bir artışın olduğu gözlenebilir” (2003: 220, 222).

2.2.6. Eğitsel Bir Unsur Olarak Değer

Birçok kavramda olduğu gibi eğitim ve değer kavramlarında da farklı tanımlar ve yaklaşımları söz konusu etmek mümkündür. Eğitimin genel olarak, insanları belli amaçlara göre yetiştirme süreci olduğu belirtilip bu süreçte gerçekleşen farklılıkların kazanılan bilgi, beceri, tutum ve değerler yoluyla olduğu ileri sürülmüştür (Fidan ve Erden, 1998: 12). Farklı yaklaşımların ve felsefî görüşlerin söz konusu ettiği tanımsal

çeşitlilikte, eğitimin değişik boyutları gün yüzüne çıkarken, doğal olarak bu çeşitliliği toparlamamıza yardımcı olacak bazı anahtar kavramlara rastlarız. Bu açıdan eğitimin kişinin davranış örüntülerini değiştirme süreci olduğunu belirten Tyler'ın davranış, değişim ve süreç kavramlarını yan yana getirdiği görülür (Sönmez, 2008: 35). Bu nedenle söz konusu kavramların önemli içermelere sahip olduğu dikkatlerden kaçmaz. Bu durum, eğitimin zamansal bir karşılığa sahip olup insan/birey odaklı bir değişimle gerçekleştiğini gösterir.

Eğitimin yukarıda bahsedilen davranış, süreç ve değişim etrafında şekillenen bir kavram olduğunu düşündüğümüzde, bunları mekanik bir yapıdan kurtaracak bir anlamlılığın gerekliliği daha bir önem kazanır. Bu açıdan değer kavramı, sağaltıcı bir işleve sahiptir, denilebilir. Çünkü değişimden evvel, istenilen değişimin ne için olduğunu söz konusu etmek gerekir. Bu bakımdan tasarlanmış bir zaman dilimi olarak eğitim süreci, kişiye kazandırılması istenilen davranışla değişim/dönüşümün bireysel ve toplumsal karşılığını ideal bir çerçeveye oturtur. Böylece değer eğitimi ilişkisel boyutu kurulmuş olur. Daha çok yöntem ve içerik gibi birbirini tamamlayan bir oluşuma benzeyen bu durum, değer ve açılımında söz konusu olacak her türlü insani karşılığı öz; onu muhafaza edecek ve yayacak süreç odaklı planlama olan eğitimi de biçim olarak görmemizi sağlar.

Eğitim süreci içerisinde bizi karşılayan önemli kavramlardan biri de değerler eğitimidir. Bu kadar önemli olan bir kavramın, planlı bir süreç gerektiren eğitim-öğretim faaliyetleri içerisinde düzensiz bir şekilde yer alması düşünülemez. Başta okullarda olmak üzere birçok kurum ve kuruluşta değerler eğitimiyle ilgili birtakım süreçler yaşanmaktadır. Ülkemizde de 1900'lerden itibaren ahlak eğitimi, karakter eğitimi ve vatandaşlık eğitimi üzerine birçok kuramsal ve uygulamaya yönelik çalışma ortaya konmuştur (Akbaş, 2008: 11). Kendi duygu, inanç, öncelik ve değerlerinin farkında olma ve ahlaki gelişimi desteklemeyi amaçlayan yaklaşımlar ise yeni ilköğretim programlarında yer bulmaya başlamıştır (Akbaş, 2008: 11). Gökhan Baş ve Ömer Beyhan, değerlerin temellerinin ilk olarak ailede atıldığını söyler. Değerler eğitimi kavramının, uygulamadaki yurttaşlık eğitimi ve ahlak değerlerinde eğitimi işaret ettiğini belirtir. Ama Halstead ve Taylor'dan son zamanlarda bu kavramlara yakın anlamda kullanılan ruhsal, ahlaki, sosyal ve kültürel gelişimi içeren karakter eğitimi kavramının, erdemler, tutumlar ve kişisel niteliklerin gelişimi üzerine olan eğitimi

vurguladığını aktarır (2012: 57). Böylece değer kavramının eğitsel bir unsur olarak gittikçe yaygınlaşan ve hayat içerisinde farklı boyutları kapsayan bir uzama sahip olduğu söylenebilir.

Değer ve değer eğitiminin, eğitim-öğretim sürecinin önemli bir bileşeni olduğunu öğretim programlarına bakarak da anlayabiliriz. Aşağıdaki maddelerin, İlköğretim Türkçe Dersi (6-7-8. Sınıflar) Öğretim Programı'nın genel amaçları arasında yer aldığı görülür:

9. Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımaları,

10. Hoşgörülü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler üretmeleri,

11. Millî, manevî ve ahlâkî değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri amaçlanmaktadır (MEB, 2006: 4).

Bilal Elbir ve Can Bağcı tarafından yapılan çalışmada, değer ve değerler eğitime ilişkin yapılan yüksek lisans ve doktora çalışmaları da, değer eğitselliği hakkında bir fikir vermektedir. (2013: 1324-1325). Söz konusu çalışmada ülkenin önde gelen üniversitelerinin değer ve eğitime ilişkin teorik çerçeveyi genişleten bir rol üstlendiği görülmektedir. Hatta bu konudaki araştırmaların önemli bir kısmını yüksek lisans ve doktora çalışmalarının oluşturduğu söylenebilir (Baş ve Beyhan, 2012: 57). Genellikle toplumsal kabulü yüksek kavramlar etrafında gerçekleşen bu çalışmaların akademik bilginin soyut ve toplumdan uzak olduğu algısını da değiştirecek bir boyutunun olduğunu söylemek mümkündür. Toplumun özdeşlik kurduğu değerlerin bilimsel karşılıklar taşıması, bu alanın ilerlemesi ve benimsenmesi durumunu oluşturmaktadır.

“Değerler, toplumun sosyo-kültürel öğelerine anlam veren en önemli ölçütlerdir” (Özensel, 2003: 220). Bu anlamlılığın, özellikle bireysel ve toplumsal yapıda görülen çözümlenmeyle yara aldığı görülmektedir. Yaşanan ahlaki çöküntünün önüne geçilmeli ve kurucu kavramlar olarak değerler söz konusu edilmelidir. Günümüzde modern eğitimin, teknoloji dünyasında, özellikle internet teknolojisi gibi yeni gelişmelerin etkin olduğu alanlarda müfredatlarında yapılan değişiklikler ve eklemelerle teknik gelişmelere zamanında uyum sağladığı, fakat modern toplumda meydana gelen geniş çaplı sosyal

değişim ve dönüşümleri büyük oranda ihmal ettiği söylenebilir (Kenan, 2009: 262). Bu nedenle gerek Milli Eğitim Bakanlığı gerekse Diyanet İşleri Başkanlığının yürüttüğü projeler ve programların önemi ortaya çıkmaktadır. Benzer faaliyetleri, sempozyumları akademik çevreler ve sivil toplum kuruluşlarında da görmek mümkündür. Yayın dünyasında da bu anlamda bir hareketlilik yaşanmaktadır. Fakat tüm bunların daha kontrollü bir şekilde yürütülmesi gerekmektedir. “Toplumsal problemlerle yüzleştğinde de bunlara çözüm bulması genellikle parçacı ve indirgemeci bir zihniyetle gerçekleşmekte, bu problemler çoğunlukla birbirleriyle veya daha geniş olgularla irtibatı kurulmaksızın pek çok faktörden tecrit edilerek ele alınmaktadır” (Kenan, 2009: 262).

Eğitim ve değer kavramının birbiriyle kopmaz bir ilişkisi vardır. Eğitime ilişkin farklı yaklaşımlarda bunu görmek mümkündür. Söz konusu eleştirel tutumların daha çok biçimsel/mekânsal unsurlarla alakalı olduğu görülür. Bu açıdan değer kavramının olmadığı bir eğitimden bahsetmek mümkün değildir. Tolstoy’un özgürlüğü temel alan eğitim anlayışına bakıldığında, karşısında durduğu şeyin değer odaklı eğitim olmadığı, geleneksel okul sistemi olduğu görülür (Sönmez, 2008: 177). Yine A.S. Neill’in “okula uyan çocukları değil; çocuklara uyan bir yatılı okulu” söz konusu ettiği; Ivan Illich’in ise “okulsuz toplum”la mekâna yüklenmiş her türlü baskı unsuruna ve kategorizasyona karşı çıktığı görülür (Sönmez, 2008: 177). Illich’e göre değerleri kurumsallaştırmak, toplumsal kutuplaşmaya ve psikolojik çöküntüye yol açar (2013: 13). R. Tagore ise, eğitim sisteminin bir kalıba dönüştürülmesinden yakınlıkla bir kalıba dökülmüş insanlığın kalıcı olamayacağını söyler (2008: 4). Bu görüşlerden hareketle değere ilişkin farklı görüşlerde, eğitimin hedef kitlesi olan kişileri koruma istencinin yer aldığı ve söz konusu düşünürlerin kendi mantıkî çerçeveleri içerisinde bir kurguya vardıklarını söylemek mümkündür. Dolayısıyla değer ve eğitim kavramlarının birbirini tamamlayan, amaçlayan ve üreten bir yapıda olduğunu söylemek gerekir.

2.2.7. Değerlerin Değişimi ve Sınıflandırılması

Değerler, birey ve toplumun değişimine bağlı olarak zaman içinde farklılaşmaktadır. Bu farklılığın toplumdan topluma değişiklik gösterdiği ve çeşitli etkilerle ortaya çıktığı görülmektedir. Bu durumu Mehmet Yazıcı şöyle açıklamaktadır:

“Toplumsal yapılar, üyelerinin davranışlarını ve ilişkilerini düzenleyen belli değerler ve normlar etrafında bütünleşmektedir. Bu değerlerin ve normların etkisi zamanla zayıflar; bununla birlikte, bir taraftan mevcut değer ve normların yeni yorumları, diğer taraftan, yeni değerlerin ve normların benimsenmeye başlandığını gösteren işaretler ortaya çıkar. Bu süreçte, eski değerlerin ve normların etkilerinin zayıfladığı, fakat tamamen kaybolmadığı, yeni değerlerin ise henüz tam olarak benimsenmediği, “anomi” düzeyinde derinleşmeyen, “gri” bir dönem meydana gelir. Toplumsal çözülmenin, buna bağlı olarak çelişkilerin ve çatışmaların arttığı bu “gri” dönem, toplumların hayatında uzun bir süre devam etmez. Zamanla, eski değerlerin yeniden yorumlanması ile yeni değerlerin ve normların benimsenmesi etrafında oluşan yeni bir toplumsal bütünleşme anlayışı ortaya çıkar” (2013: 1490).

Mehmet Yazıcı, değerlerin değişimi hakkında, bugünkü durumu da açıklayan şu ifadeleri kullanır:

“Her çağın/toplumun kendine özgü değerleri ve bu değerleri anlama, yorumlama tarzı vardır. Fakat değerler de, toplumun değerleri anlama biçimi de zamanla değişmektedir. Sosyal değerleri, geleneksel dönemde aşkın, ilahi ve yaşanan tecrübeler belirlerken, modern dönemde akla uygunluk, postmodern dönemde ise, arzular belirlemektedir. Bundan dolayı, geleneksel ve modern dönemde, farklı kaynaklara dayanan bir kesinlik varken, Postmodern dönemde ise kesinliğin yerini muğlaklık, her ihtimale açık olma hali almıştır” (2013: 1499).

Değerlerin zaman içinde değişim göstermesi yanında bir de toplumların kültürel özelliklerinin değerin/değerlerin sınıflandırılması konusunda önemli belirlemelere sahip olduğu görülmektedir. Bu konuda farklı yaklaşımlar ve tasnifler söz konusudur. Değerler, farklı araştırmacılar tarafından estetik, teorik, siyasi, iktisadi, sosyal, dini, ahlaki değerler; güç, başarı, hazcılık, uyarım, öz yönelim, evrenselcilik, iyilikseverlik, geleneksellik, uyma, güvenlik değerleri; ayrıca modern ve geleneksel değerler olarak sınıflandırılmıştır (Yazıcı, 2013: 1494).

Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda değerlerin değişimi ve sınıflandırılmasının tartışmalı bir konu olduğunu söylemek mümkündür. Fakat genel anlamda birey ve toplumu için kıymet verilen unsurlar olan değerlerin, her ne kadar değişik algılar ortada olsa da yaşama büyük etki gösterdiği açıktır.

2.3. Değer Aktarımında Sanat ve Edebiyatın Rolü

2.3.1. Değer Aktarımında Sanatın Rolü

Sanatın herhangi bir işleve sahip olup olmadığı meselesi, sanatçılar, düşünürler ve eleştirmenler tarafından oldukça yoğun bir şekilde tartışılmıştır. Aslında öznel yaklaşımlarla nesnel sonuçlara varmak, sanat meselesinde biraz anlamsız kalmaktadır. Fakat bu durumun da kendi içerisinde birtakım sıkıntılar oluşturduğu açıktır. Çünkü sanatın herhangi bir işlevde bulunup bulunmayacağı, ona yüklenen anlama göre değişmektedir. Bu bakımdan, sanatın bir işleve sahip olup olmadığından önce, onu anlamlandırma biçimlerine eğilmek gerekir.

Sanatın anlamlandırılma durumu, onun meydana gelmesinde etkin olan özne, eylem, nesne ve malzemeyle alakalıdır. Kimileri sanatı bir eylem olarak alıp onun meydana getiren sanatçıya odaklanmakta, kimileri meydana gelen sanat eserini kendi içinde tartışarak sanatçıdan ayrı bir şekilde ele almaktadır. Kimileri de, onun nasıl bir şey olduğuna kullanılan malzeme üzerinden varmaktadır. Dolayısıyla sanata bütüncül bir şekilde bakıldığında, sanatçı ve dinleyici/izleyici/okur arasında ilk elden bir iletişim durumu olduğu açıktır. Bu anlamda herhangi bir aktarımın belli malzemeler kullanılarak muhatabına ulaştırılması genel çerçeveyi çizmektedir. Sanat olayının muhatabına bir şey iletmesi yadsınamayacak bir gerçekliğe sahiptir. İster doğrudan bir mesaj olarak anlaşılın isterse sunulan ürünle muhatapta oluşması beklenen bir his şeklinde olsun, bir etkileşim içinde olduğu açıktır.

Aristoteles, “Poetika” adlı yapıtında “Söylenen ya da yapılan bir şeyin iyi olup olmadığını anlamak için o sözü ya da eylemi tek başına ele alıp, soylu mu yoksa bayağı mı diye bakmak yetmez; konuşan ya da eylem yapan kişiye, kime seslendiğine, ne zaman, kimin için hangi amaçla hareket ettiğine bakmak, daha iyiye ulaşmak için mi yoksa daha büyük bir yıkımı engellemek için mi böyle davrandığını dikkate almak gerekir.” (2010:87) der. Bu beyan doğrultusunda söyleyecek olursak, herhangi bir sanat eserinin başlangıçta “soyluluk” taşıması yanında, tamamlayıcı olarak bir iletimde bulunması gerekmektedir. Bu durum, ürünü sanatsal kılmanın gereğidir. Aksi takdirde yarım kalmış bir bakış açısının sanat eserine hanel getireceği söylenebilmektedir. Bedia

Akarsu'nun "Sanat eğitimi etik değerlerin gelişmesini de sağlayabilir." (2002: 22) vurgusu da aynı paralelde değerlendirilebilecek bir açılıma sahiptir.

Ümit Aktaş, sanatı, hakikatle temas kurma imkânı olarak görür. Ona göre, sanat, bu dünyaya ait kimi gerçekliklerden Hakikate doğru giden güzergâhlara işaret edebilmelidir (2012: 35). Aktaş, ayrıca Monet'nin "Sanat bir ibadettir, bir duadır"; "Klee'nin "Sanat Tanrı'nın yaratmasına bir katılımdır." sözlerine yer vererek sanatçının özünde dindar bir kişiliğe sahip olduğunu belirtir. Ona göre bu dindarlık, bağnaz bir tavrın değil de yaratıcı ve devrimci bir tavrın ürünüdür (2012: 37).

Eleştirmenler ve kuramcılarının modern sanatı genellikle bilinçdışının keşfiyle başlattığını belirten Cemal Şakar, dışsal gerçeklikten içsel derinliklere inilerek anormal bir durum olduğu üzerinde durur. Ona göre normal olan bilinçlilik düzeyindeki algılamalardır (2011: 63-65). Yazarın bu tespitindeki bağlamın kaçırılması, içsel dünyanın edebiyat için oluşturduğu derin yataktan şüphe duyulması sonucunu doğurur. Bu bakımdan Şakar'ın söyleminden insan için vahiyle söz konusu olan değer'in ve onun aktarımının modern sanatta içsel bir bulanıklığa tercih edilmesi anlaşılmalıdır. Çünkü kökeninde yapma anlamı taşıyan sanat sözcüğünün bilinçsiz ve kontrolsüz bir eylem olmadığı, aksine tasarlanmış ve estetize edilmiş kurgusal bir dayanağının olduğu açıktır. Bu nedenle bilinç ürünü olan bir eylem olarak sanatın, kendisine paralel mantıksal bir zemini olan değerler dışında içsel savrulmaları aktarması yanlıştır.

2.3.2. Değer Aktarımında Edebiyatın Rolü

Dille yapılan bir sanat olarak edebiyat, dilin sarmaladığı bir anlamlar bütünü olarak düşünülebilir. Bu anlamalar bütünü, herhangi bir konu hakkında okuyucuyla kurulan temasla söz konusu olmaktadır. Tabii ki bu temas, dilin bütün kullanımlarıyla yapılan bir biçime sahip değildir. Örneğin gündelik dilin iletişimde yeri çok farklıdır ve bu, edebiyat eserinin kullandığı özellikleri göstermemektedir. Edebî eserde söz konusu dille aktarılacak istenenler belli bir düzeye sahiptir. Todorov, "Edebiyat sözcüğü veya onun eşdeğerleri, kendisini duyan ve okuyanların hoşuna gidecek veya ilgisini çekecek, kalıcı olması tasarlanan, gündelik konuşmaya oranla daha gelişkin olan bir sözcüy tanımlamak için kullanılmıştır" (2008: 16) şeklinde bir açıklamada bulunur. Bu açıklamaların edebî dili yücelten, özelleştiren bir tutuma sahip olduğu görülmektedir.

Berna Moran, edebiyatın işlevi bahsinde farklı kuramlar çerçevesinde farklı yaklaşımların olduğunu ve bunun da kişilerin edebiyatı işlevlerine bağlı olarak kullanmalarından ileri geldiğini söyler. Dolayısıyla Moran, probleme “Sanatın işlevi nedir?” sorusundan ziyade “Sanatın işlevi ne olmalıdır?” sorusuyla bir çözüm bulmaya çalışır (2012: 308, 309). Bu belirlemeler doğrultusunda düşünecek olduğumuzda, edebiyatta ‘işlev’ kavramı önem kazanmaktadır. Gürsel Aytaç, edebiyat bilimi kuram ve uygulamalarında üç tür değer ölçütünden bahsedilebileceğini belirtir (2009: 124). Bunlar şu şekildedir:

1. Formal-estetik ölçütler: Edebiyat metninin biçim, yapı ve dil özelliklerini esas almaktadır ve güzellik, kendine yeterlik, açıklık, uyumluluk, bütünlük, olumlu hedef yargılar.
2. Konu ve içerik: Siyaset ve tarih felsefesi kuramlarından aktarılmış değerlerdir bunlar; ahlak, özgürlük, insanlık, eşitlik gibi.
3. Dilsel ve tematik açıdan gerçeklik, farklılık, özgünlük gibi durumlar.

Yukarıdaki sınıflandırmada edebiyatı meydana getiren bileşenlerin söz konusu olduğu açıktır. İlki biçim, ikincisi tema ve içerik, üçüncüsü de üslup kavramıyla açıklanabilecek bir özellik taşımaktadır. Özellikle değer aktarımında ikinci madde kendini tartışmasız bir şekilde ortaya koymaktadır. Bu durum, değerın edebî kuramlar ve uygulamalardaki önemine bir işarettir.

Edebiyat, sadece dilsel niteliğin ortaya koyularak anlaşılabilceğı bir uğraş alanı değildir; bu nitelik, belli bir aktarımın biçimsel karşılığıdır. Gürsel Aytaç, edebiyat-egitim ilişkisinde edebiyatın daha çok güzel, doğru dil edinme, dil duyarlılığını geliştirme işlevini gösterdiğini; ikinci olarak da hayat deneyimi sağladığını söyler (2009: 14, 15). Fakat Aytaç’ın bu belirlemesi, başka bir yerde “Yazar, sanatını geniş anlamda bir ideale, bir ideolojiye hizmete adanmış olsa da yazdıklarının edebiyat katına yükselmiş olması şarttır.” (2009: 12) şeklinde karşılık bulur. Aytaç’ın ifade ettiğı üzere, edebiyat sözel bir sanat olarak hem biçimsel hem de tematik bir niteliğı gözetmektedir. Bu iki durumun ortak bir estetik yapıya kavuşması edebiyatı daha anlamlı bir hâle getirmektedir. Dolayısıyla değer aktarımının edebiyatın özüyile ilişkili bir şey olduğu ve edebî aktarımın basit bir dil kullanılarak yapılamayacağı ortaya çıkmaktadır.

Gönül Utku, 20. yüzyılın çürütücü etkileriyle değişen iletişim biçiminin edebiyatı da doğrudan etkilediğini söyler (2005: 92). Ona göre bu tehlikeyi dillendirenler, edebiyatın gücüne inanan ve onu bir erdemler taşıyıcısı olduğundan şüphe etmeyenlerin dışındakiler olduğu açıktır. Edebiyatın gücüne inananlar ise benzer kaygıları taşıyıcılar da edebiyatın kendini koruma potansiyelini hiç yitirmemişlerdir. Atasoy Müftüoğlu'nun "İçerisinde yaşadığımız zamanın siyasal ve tarihsel altüst oluşlarına kayıtsız kalan bir dil/söylem, sanat, edebiyat olamaz." (2010: 16) şeklindeki ifadesi Utku'nun belirlemelerine denk düşmektedir. Aynı şekilde Ümit Aktaş'ın "Özellikle edebiyat, özgürlük ve adalet mücadelesinde bize en gerekli olan şeyi sağlar: umudu" (2012: 134) sözleri de benzer bir kaygının ürünüdür. Bu konuda Necip Tosun'un tanıklığı da önemlidir: "Edebiyat kişisel olarak üretilir ama toplumsal olarak tüketilir. Yazar sezdirir, uyarır ve aktarır. Bunun okurda karşılığı ise keşif, yüzleşme ve aydınlanmadır. Hatta yeniden üretme, çoğaltma, zenginleşmedir (Tosun, 2005: 75).

2.3.2.1. Değer aktarımında edebî türler

"Edebiyat ürünlerinin belli özellikleri dikkate alınarak yapılan tasnifler sonucu ortaya çıkan yazı/metin çeşitlerine tür denir" (Karataş, 2004: 489). Türler genel olarak "form yazılar", "öğretici (didaktik) metinler" ve "anlatmayı esas alan metinler" olarak üç kategoride ele alınır (Aktaş ve Gündüz, 2011: 243-244). Bu türler, özelliklerine göre yazar ve okuyucu arasında bir işlev görmektedir. Form yazılar, daha çok gündelik ihtiyaçları içeren yazılar iken, öğretici ve anlatmaya dayalı metinler ise duygu ve düşüncelerin aktarıldığı metinlerdir. Bu bakımdan değerlerin aktarılmasında öğretici metinler ile anlatmaya dayalı metinlerin uygun bir tarza sahip olduğu söylenebilir.

Makale, deneme, eleştiri gibi türlerin sıralanarak kapsamının oluşturulduğu öğretici metinler, okuyucuya bilgi vermek, onun görüşlerini ve yerleşik düşüncelerini değiştirmek veya güçlendirmek ya da öğüt vermek amacıyla kaleme alınan metinlerdir (Aktaş ve Gündüz, 2011: 261). Edebî metinler ise bir tema/izlek çevresinde dille gerçekleşen güzel sanat etkinliğidir (Aktaş ve Gündüz, 2011: 331). Bu tanımlar doğrultusunda düşünecek olduğumuzda, değer aktarımında bu iki genel türün farklı açılardan bir uygunluk taşıdığı görülür. Çünkü öğretici metinler, adından da anlaşıldığı üzere bir öğreticilik amaçlamaktadır. Edebî metinler olarak görülen roman, öykü, şiir gibi metinler ise içerdikleri kurgusal mantıkla okuyucuya bir şey aktarmaktadır.

“Toplumların değer yargıları uzun zaman dilimi içinde yavaş yavaş oluşmuştur. Edebî eserler de bunların oluşmasında önemli roller üstlenmişlerdir” (Öztürk, 2005: 43). Bu doğrultuda Halit Karatay şunları söylemektedir: “Okullarda yapılan karakter eğitiminde edebî eserlerden yararlanmak, etkili bir yöntem olarak kabul edilir. Okuma çalışmalarında olumlu karakter özelliklerinin edebî eserler aracılığıyla irdelenmesi, öğrencilerin hem ahlaki hayal güçlerini harekete geçirir hem de olumlu davranış ve tutumları değer olarak algılamalarını ve benimsemelerini sağlar (2011: 1398). Karatay, özellikle Türkçe dersinin edebî metinler temelli işlenmesinde eserlerin karakter eğitimi, değer aktarımı yöntemlerinden ahlaki muhakemede değer analizi yöntemleri açısından elverişli olduğu üzerinde durmaktadır (2011: 1403). Ayrıca bu durumun edebiyat temelli karakter eğitimi anlayışını yaygınlaştırdığını da bu tespitlerine eklemektedir.

Edebî türlerin değer aktarımındaki önemi, kutsal kitaplarda yer alan kıssalar aracılığıyla da anlaşılabilir. İsmail Demirerzen, bu duruma işaret eder: “Kur’an’ın Müslümanların ahlaki tecrübesini yalnızca Ahkâm ayetleri yoluyla değil, aynı zamanda ve daha önemlisi kıssalar yoluyla şekillendirdiği görülmektedir” (2007: 356).

2.3.2.2. Değer aktarımında şiir türünün imkânları

“Okuyan ve dinleyen kişide yüksek his ve heyecanlar meydana getiren; derin, keskin ve çarpıcı algılamalar uyandıran, güzelliği ile insanı etkileyen ahenkli sözlere şiir denir” (Karataş, 2004: 436). Bu cümle, şiire ilişkin nesnel bir tanımlamadır. Edebî türler içerisinde öznel boyutundan ötürü, hakkında nesnel ifadeler etmekten kaçınılan türlerin başında şiir gelir. Orhan Okay, şiirin tanımı hakkında “Poetika şiirle ilgili her meseleyle uğraşır. Şiirin tarifinden tutun da şiirin şekline... değeri ve değersizliğine kadar ...” (1998: 34) diyerek bir güçlüğü olduğunu söyler. Edebiyatçılar arasında bu belirsizliğin, çoğu zaman şiiri yüceltmek anlamına geldiği düşünülür. Tabii ki şiiri yücelten şey, sadece onun ulaşılmayan ve her ne dense de kendini muhafaza eden bir biricikliği olmadığını belirtmek gerekir. Onu önemli kılan özellikler arasında değerli olanın taşıyıcı olma özelliği de zikredilebilir. Ali Emre’nin bu konudaki sözleri kayda değerdir:

“Dilin yeni, değişik, geniş ve zengin bir boyutu içinde düşünülmesinin ve kullanılmasının getirdiği olanakların başında, dünyayı ve hayatı yeni baştan, daha sahih, daha özgün algılama yer almaktadır. Bu bağlamda dilin küçük ama aynı zamanda en nezih gemisi olan şiir,

meşakkatli fakat anlam ve değer aşılایıcı bir niteliğe sahip olmaktadır” (2006: 40).

Şiir ve değer ilişkisinde bir aktarım unsuru olarak değerin belirişii, edebiyatın doğal bir özelliğidir. Ancak tarihin belli dönemlerinde şiir anlayışları ve akımları gibi değışken durumları da hesaba katmak gereklidir. Orhan Okay’ın Namık Kemal, Tevfik Fikret ve özellikle Mehmed Âkif üzerinden, şiirde sosyal meselelerin ele alınışının Tanzimat’la başladığı yönündeki tespiti (1998: 58), bu konuda oldukça öğreticidir. Dikkat edilirse bu tespit, sosyal meseleler dikkate alınarak yapılmıştır. Bu bakımdan değerin kapsamı genişletildiğinde söz konusu dönem ve öncesi için de benzer örneklere rastlanılabilir.

Büyük şairlere bakıldığında, toplumları değıştirip dönüştüren bir etki bıraktıklarını görürüz. Bu etkinin, soyut ve değerden yoksun metinlerle yapıldığını kimse iddia edemez. Mehmed Âkif, Necip Fazıl, Nâzım Hikmet, Sezai Karakoç gibi şairlerin kitlesel boyuta varması, ortaya koydukları şiirin değer için bir imkân oluşturmaktadır. Cahit Zarifoğlu’nun şairler için “acaba bilmediğimiz bir gerçeğı başkalaştıırıp ondan acılar mı yontuyorlar” (1996: 99) şeklindeki belirlemesi, bu anlamda oldukça önemlidir. Çünkü “bilinmeyen bir gerçekliğı başkalaştıırmaq” ve “ondan acılar yontmaq”, sıradan insanların içinde oldukları ama anlamlandıramadıkları durumu dillendirme imkânı sunmaktadır. Bu bakımdan şiir, değerin idealize edilmesi, yaşanması ve ileriye taşınmasında önemli bir işlev görmektedir. Bu, şiir dilinin canlı ve tüm zamanlara yayılabilir bir özellik göstermesiyle de anlaşılabilir. Şiir, bu bakımdan hem içerik hem de biçimsel yönüyle değerlerin somutlaştığı bir türdür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada, nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Yapılan literatür taraması sonucunda değer ve şiir kavramına ilişkin kaynaklar ile Cahit Koytak'ın yayımlanmış yedi şiir kitabı doküman analizi tekniği kullanılarak incelenmiş ve elde edilen veriler fişlenmiştir. Bu doğrultuda çalışmanın başlıkları belirlenmiş ve bulgular bu başlıklar altında değerlendirilmiştir. İçerik analizi yönteminin kullanıldığı bu aşamada “yüceltilmiş insana özgü değerler” belirginleştirilmeye çalışılmıştır. Ayrıca çalışmaya katkı sunması açısından şairin görüşleri alınmak istenmiştir. Cahit Koytak, bu anlamda fikir beyan edecek bir şiiriyle çalışmaya katkı sunmuştur. Görüşme verilerinin analizindeki amaç, elde edilen görüşme verileri ile araştırma konusunu kaynaştırmaktır (Büyüköztürk vd., 2011: 176). Bu doğrultuda şairin ilettiği metin dikkate alınmış ve söz konusu içerikle elde edilen diğer bulguların karşılaştırılması yapılarak doğru bir değerlendirmeye varılması amaçlanmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Cahit Koytak'a ait yayımlanmış yedi şiir kitabı belirlemektedir. Örneklemine ise, söz konusu kitaplarda geçen “vicdan, adalet, merhamet, şefkat, hikmet, bilgelik, insaniyet, yücelik, özgecilik, tevazu” kavramlarını/değerlerini doğrudan ve dolaylı olarak anlatan, amaçlayan, bunlara işaret eden şiirler oluşturmaktadır. Bu açıdan şairin şiir kitapları dışında dergi ve gazetede yayımlanmış şiirleri dikkate alınmamıştır.

3.3. Verilerin Toplanması

Araştırmada verilerin toplanması, ilgili dokümanlar ve nitel görüşmeyle gerçekleşmiştir. Bu noktada araştırmanın kapsamı ve sınırlılıklarına dikkat edilmiştir. Öncelikle Cahit Koytak'ın yaşamı ve şiiri hakkında yapılan incelemeler ve tanıtımlar;

şairin Timaş Yayınları ve Pınar Yayınlarından çıkmış yedi şiir kitabıyla değer ve değerler eğitime dair kaynak eserler temin edilmiştir. Yapılan kaynak taramasıyla elde edilen veriler fişlenmiş ve başlıklar oluşturulmuştur. Araştırmanın örneklemini oluşturan ilgili şiirlerde yüceltilmiş insana özgü değerler “vicdan, adalet, merhamet, şefkat, hikmet, bilgelik, insaniyet, yücelik, özgecilik, tevazu” olarak belirlenmiş ve bunlar, elde edilen veriler doğrultusunda yorumlanmıştır.

Araştırmanın problemleri doğrultusunda şairle nitel bir görüşme gerçekleştirilmiştir. Belirlenen sorular, şaire elektronik postayla gönderilmiş ve şairden cevap alınmıştır. Yapılan nitel görüşmeyle metin merkezli verilere yazar merkezli bir katkı sunulması amaçlanmıştır. Bu sayede geçerliliğin artırılması hedeflenmiştir. Çalışmanın amacı ve sınırlılıkları doğrultusunda şaire sunulan sorular, cevabî mahiyet taşıyan bir şiir metni ile karşılanmıştır. Bu konuda yönlendirici olmamak şerhini düşen şairin iletmiş metin, tarafımızdan tekrar bir değerlendirmeye tabi tutulmuş ve yapılan yorumlarla çalışmanın amacına ilişkin bağlar kurulmaya çalışılmıştır.

3.4. Verilerin Çözümü ve Yorumu

Araştırmada veri analizine, yapılan betimleme sonrasında geçilmiştir. Ulaşılan kaynaklarda probleme dair “ne” söylendiği tespit edildikten sonra, “neden” ve “nasıl” soruları söz konusu edilmiştir. Veriler arasında ilişkileri belirlendikten sonra, ana ve alt başlıklarla bunların ne anlama geldiğine yanıt aranmıştır. Bu doğrultuda aşağıdaki aşamalar söz konusu olmuştur:

1. Değer ve değer aktarımına dair ulaşılan kaynaklar okunmuş ve bunun sanat ve edebiyatla ilişkisi kurulmuştur.
2. Cahit Koytak’a ait yedi şiir kitabı “değer” kavramı ekseninde okunmuş ve araştırmanın örneklemini oluşturan şiirler belirlenmiştir.
3. Cahit Koytak’ın yaşamı ve şiirine ilişkin yapılan incelemeler ve tanıtımlar okunmuş, araştırmanın problemleri çerçevesinde çeşitli bağlar söz konusu edilmiştir.
4. Elde edilen bilgiler ve yorumlar doğrultusunda örneklemini belirleyen şiirlerdeki değerler açıklanmış ve bir sonuca varılmıştır.
5. Şairle yapılan nitel görüşme çerçevesinde tarafımıza sunulan metnin bir sağlaması yapılmış ve elde edilen bilgi ve yorumlar çalışmaya aktarılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. Cahit Koytak'ın Şiirlerinde İnsan ve Değer

Edebî metinle söz konusu olan şair/yazar ve okuyucuya odaklandığımızda, bu iletişimin merkezinde insan faktörünün yer aldığını görürüz. Bu doğal ilişki, insan kavramını edebî eser için zorunlu kılmaktadır. Başka bir zorunluluk da, insan iletişimindeki iletiyle karşımıza çıkmaktadır. Genel anlamda edebî eserin okuyucuya vermek/sunmak/benimsetmek istediği bu unsur, değer olarak kabul edilir. Bu anlamda “insan” ve “değer”, edebiyat uğraşında ontolojik bir mahiyete sahiptir. Cemal Şakar'ın “Edebiyat, insana insanı anlatmak, kıssadan hisse çıkarmak için, düşündürmek, fark ettirmek üzere kurgulanmıştır.” (2011: 32) sözü de, bu varlık ilişkisini gözler önüne sermektedir.

Cahit Koytak'ın şiirlerinde, yukarıdaki ilişki bağlamında bizleri karşılayan “insan” ve “değer” ikilisine rastlamak mümkündür. Bu durum, bütün yazar ve şairler için söz konusu iken, bunları ele alma biçimleri ve odaklanılan kavramların değişkenliği oluşturduğu söylenebilir. Cahit Koytak'ın şiirlerinde insan olgusu hakkında önemli bir tanık olarak Hüseyin Atlansoy'a kulak kabartabiliriz: “Halis Hint ipeğinden düşünce” yani ‘bilgi’, “kırık bir kılıç gibi” tutku, “yorgun muhayyile”, “uluyan akıl”, yani “insan” şairin problemidir (2003: 90).

4.2. Cahit Koytak'ın Şiirlerinde Yüceltilmiş İnsan

Şiiri, insana seslenmenin incelikli bir biçimi olarak düşündüğümüzde, bu seslenmeyle muhataba iletilen bir değerden bahsedebiliriz. İster övülsün ister yerilsin, aktarımla karşımıza çıkan bir değer kabulünün olduğu kesindir. Cahit Koytak şiirlerine baktığımızda, kişinin kendini ve toplumu var eden değerleri koruması/kollaması yahut yitirdiyse bulması konusunda bir bilinç durumuna varmasının söz konusu olduğu görülür. Bu durum, farkında olan kişinin yücelmesini sağlayan bir etki oluşturmaktadır.

Şair, okuyucu ve şiir kişileri arasında bu yüceliğin, seslenme biçimlerine bağlı olarak geçişken olduğu söylenebilir. Her ne kadar bu konuda değişken bir durum olsa da, edebî eser özdeşlik kurmayı sağlayan bir özelliğe sahiptir. Dolayısıyla Cahit Koytak şiirinde “yüceltilmiş insan” kimi zaman somut bir şekilde bazı isimler ve değerlerle karşımızdayken/belliyken; kimi zaman da ulaşılacak bir vasıf olarak atılması gereken adımları beklemektedir.

Mustafa Celep, şairin “Defter” şiirini “insanın varoluş macerasında gerçeğin dillendirilmesi gereken sesi” olarak değerlendirir ve “Burada konuşan insan gerçeğidir.” der. Yazarın yazısında yer verdiği şiirin bazı dizeleri şunlardır:

“İşte öyle, insan koksun senin de
Salânı verdikleri gün, yer gök;
Rüya, gerçek, ne yaşamışsan
Her sayfasından, her satırından
Sımsıcak insan tütsün, insan,
Rahimden, mezara
Parmak izlerinle, dudak izlerinle
Yürek vuruşlarınla
İnsanların gönlüne yazdıklarının” (2012: 18).

İnsanın yüceltilen bir varlık olarak ön plana çıkarılması, hümanist bir bakış açısının ürünü olarak görülebilir. Fakat Cahit Koytak’ın şiirlerinde yüceltilen insanın hümanist bir bakış açısıyla ele alındığı söylenemez. O, Tanrı karşısında sorumlu bir varlık olarak kendini keşfettiği müddetçe insanın değerli oluşa doğru bir yol aldığı kabulüne sahiptir. Bu anlamda Koytak şiirinde yüceltilmiş insan, şiirlerindeki tematik yelpazede eleştiri ve değer farkında olarak ele alınmalıdır.

4.2.1. Cahit Koytak’ın Şiirlerinde ‘Yüceltilmiş İnsan’a Özgü Değerler

“Şiirin aradığı insan, duygu ve inançlarıyla özgürleşerek kendini yoklayan ve aşan insandır (Erdoğan, 2010: 502). Bu açıdan şiirin merkezinde düşünülen insanın değer kendisiyle özdeş kılınan bir insan olduğu söylenebilir. Bunu ortaya koyan bir tür olarak şiir, çok önemli imkânlar sunmaktadır. Mehmet Kaplan, şiir tahlillerinde amaçlardan birini “metne yakından bakmak, dikkatle bakmasını öğretmek” olarak görür

(2012: 14). Bu amaç doğrultusunda şiirin arka planı hakkında bir şeyler söylemek mümkün olur. Cahit Koytak'ın şiirlerine böyle bir gözle baktığımızda “yüceltilmiş insan” a dair değerlerin farklı şekilde yer aldığını söylemek mümkündür.

Değer kavramının öznesi olarak insanın göstereceği yüceliğin, Cahit Koytak'ın şiirlerinde önemli bir kullanıma sahip olduğu görülmektedir. Sahip olunması beklenen davranışların şiirde kurduğu gerçeklik, bu amaçlılığı somutlaştıran nitelikli bir Türkçeyle desteklenmektedir. Bu bakımdan Cahit Koytak şiirine, barındırdığı karşılıklar bakımından, insana özgü yüce değerlerin yalın ve kucaklayıcı bir dille örüldüğü edebî ürünler olarak bakabiliriz. Şairin şiirlerinde toplumda yaşanan birçok problem, nedenleri bağlamında ele alınmış ve nitelikli bir insan olmak için okuyucuya bazı ahlaki göndermelerde bulunulmuştur. Şiirlerinde “değer” kavramına sahip çıkılan ve insanla kurulan estetik ilişkinin gayesi olarak poetik bir hassasiyet göze çarpar. Cahit Koytak'ın şiirlerinde derin bir gözlem, güçlü bir bilgi ve felsefe yanında, insanın varoluşunu sorgulayan ve dünyanın kötü gidişatını düzeltmek isteyen bir kaygı vardır (Kurtoglu, 2012: 6). Bu kaygıyı taşıyan şair-okuyucu ve şiir kişilerinin yüceltilmiş bir insan olarak bazı değerlere sahip olduğu görülmektedir.

4.2.1.1. Vicdan

İnsanla beraber söz konusu olacak ilk kavramlardan biri vicdandır. Vicdan, insan hayatında çok önemli bir değer olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsanın içindeki iyi ile kötüyü ayırt eden duygu olarak tanımlanmaktadır (Devellioğlu, 2008:1150). Batı Avrupa dillerinde vicdan için kullanılan kelimeler; (saklı anlamlı ahlaki bilgi olan) “bilmek” (science) ve ön ek olan “ile” (con) den müteşekkildir. Arapçada ise vicdana karşılık “damir” ve “vicdan” kelimeleri kullanılır. Modern standart Arapçada vicdan için kullanılan kelime damir'dir. Fakat “damir” kelimesinin ahlaki bilinç anlamında kullanımı 19. yüzyılın ortalarından sonra gerçekleşmiştir. Her ne kadar, kökenbilimsel olarak vicdan kelimesi Yunan ve Latin köklere dayanmaktaysa da vicdan kavramı bir Avrupa ya da Hristiyan nosyonu olarak ele alınmamalıdır. 20. yüzyılda tamamiyle küreselleşmiş bir hâle gelmiştir (Leirvik, 2007: 538, 541). Kur'an-ı Kerim'de vicdan duygusunun varlığını ve temellerini ifade eden kelime ve kavramlar arasında hikmet, adalet rahmet/merhameti sıralamak mümkündür (Bilgiz, 2007: 80, 85, 87).

Önemli bir kavram/değer olması bakımından vicdanın, bireysel ve sosyal hayatta oluşturduğu etkiyi görmek ve söz konusu etmek gerekmektedir. Araştırmamızın, önemli bir değer olarak vicdan merkezliğinde vücut bulması, büyük ölçüde bu vurguyla belirmektedir. Vicdanı kaynak bir değer olarak aldığımızda sıralanan diğer değerleri adalet, merhamet, şefkat, hikmet/bilgelik, yücelik, insaniyet, özgecilik olarak görürüz. Bu değerlere sahip olan kişi, evvela vicdan sahibidir. Vicdan, bireysel ve toplumsal yaşamda etkin bir rol oynamaktadır. Bu rol, onu, hem kendimiz hem de başkalarının hareketleri için en büyük ve en güvenilir hâkim konumuna taşır (Bilgiz, 2007: 122). Vicdanın içsel bir değer olmaktan çıkıp ahlaki gerekçelerle toplumsal bir değere dönüşmesi böyle mümkün olmaktadır. Bu yüzden ideali aramanın bir yansıması olan şiirin bu kaynakla ilişkisini düşünmeden edemeyiz.

Felsefî bir sorgulama içinde vicdan kavramına eğildiğimizde, onu özellikle davranışları iyi ve kötü ayrımında yargılayan bir güç olarak görürüz. Vicdan, bir muhakemenin karşılığı olarak önemli bir konuma sahiptir. Herhangi bir kötü eylemin kişi tarafından gerçekleştirilmesi, psikolojik ve sosyolojik bir izahla doğal görünürken, bunun doğruluğunu ortaya koymak mümkün değildir. Burada etkin bir rol oynayan değer vicdandır. Vicdanın zaman ve mekânı aşan bir gerçekliğe sahip olduğu söylenebilir. Kavramın kullanım sahası ve etkilerine bakıldığında vicdanın evrensel bir değer olduğu görülür. Herhangi bir değerın yaşam bulmasını, sonuçları itibariyle düşünerek belirleyebiliriz. Bu bakımdan vicdanın reddedilemez bir doğrulama kaynağı olarak algılandığını söylemek mümkündür.

Vicdanı olmayan bir insanın ve toplumun anlamlı bir yaşam çerçevesi çizmesi mümkün değildir. Eril bir kavram olarak vicdanın, eyleme dönüşen boyutuyla ortaya çıkan diğer değerlerle bir paralellik gösterdiği açıktır. Bunu ortaya koymak, tartışmak ve insanlara bu değerlerde içkin olan eğiticiliği göstermek gerekmektedir. Sunduğu katkılar içerisinde, özellikle eğitimin öngördüğü içsel karşılığın, istencin vicdanla paralel bir ilgi kurduğu açıktır. Çünkü doğruluğu isteme ve yaşananları değerlendirme, vicdanla mümkün olmaktadır. Bu bakımdan eğitsel unsurların mantığını ortaya koyan en önemli bileşenlerden birini vicdan oluşturmaktadır. Vicdan olmadan eğitimin merkezinde olan bireyin, durumu anlamlandırması mümkün olmaz. Bu bakımdan vicdanın tetikleyici, başlatıcı bir etki gösterdiği rahatlıkla söylenebilir. Sonuç olarak

vicdanın, hem bireysel ve sosyal hayatta hem de eğitim-öğretim hizmetlerinde oluşturduğu etkiyi görmek, söz konusu etmek gerekmektedir.

Cahit Koytak'ın şiirlerinde vicdana odaklandığımızda bizleri karşılayan yoğun bir malzeme göze çarpar. Koytak, birçok şiirinde olduğu gibi “Üç Orta Çağ Resmi” adlı şiirinde de yoğun bir bilgiyle bizi karşılar. Bu şiirde tarihsel bilgi, yapılan yanlışlar ve yaşanan değişim ve dönüşümlerle olması gerekenlere odaklanmamızı sağlayan önemli bir güçtür. Nedenleri bağlamında bize bu tabloyu yaşatan değer, vicdan olarak okunabilir. Koytak'ın burada yaptığını bir tür “vicdan ifası” olarak değerlendirebiliriz. Çünkü birçok şeyde olduğu gibi tarihi yargılayan şeylerin başında da vicdan gelmektedir. Geleceği inşa edecek bir tarih anlayışının başlangıç noktası, yapılan yanlışlara yanlış demenin adresi olan vicdandır. Koytak şiirinde bilgi ve vicdan buluşması, okuyucuya hayret ve kuşatma olarak yansır. Bu hayret, insanın yaşamın anlamını bulması, onunla karşılaşması anlamında oldukça önemli olup vicdan yokluğunu giderecek bir özelliğe işaret etmektedir:

“... Veba insanın onuruna dokunuyor Roma'da
İsa'yı yumuşak kaz tüyleri
Ve erdemle
Zifte nakşeden kilise babaları
Çil çil duka altınları sürüyorlar masaya ...” (2011a: 46).

“Pastörize Sevgi” adlı şiirinde şair, dünyada yaşanan acılara uzaktan bakmanın yanlışlığını ortaya koyar. Gerçeklikten ve doğallıktan uzaklaşmanın oldukça önemli bir adlandırma biçimi olan “pastörize sevgi”, aslında her şeyi açıklamaktadır. Bu duyuş tarzının altında yatan değeri adalet, merhamet, şefkat gibi değerler olarak görebilsek de, asıl etken olanın vicdan olduğunu görürüz:

“... Afrika Afrika
Kötü günler için ayırdığımız
Küçük boy konserve kutusu
Buzdolabında ...” (2011a: 60).

İlk Atlas (2011, 2. bs.) kitabının “Cehennemden Yükselen Neşideler” adlı bölümünde şair, insan hâllerini resmeden şiirlere yer verir (2011a: 119). İnsana

aldandığını, kendisini kuşatan eşyalar içinde garip bir varlık olarak neyi kaybettiğini bilmediğini hissettiren bu bölümün şiirlerini, insanlık tiyatrosu olarak okumak mümkündür. Bu bölümün ilk şiiri “Cehennemden Yükselen Neşideler”le aynı adı taşımaktadır ve ilk dize âdeta vicdanın tanıklığını yapmaktadır:

“Örtbas edebilir miyiz?

Bunca iniltiyi

Kuğuların kanat sesleriyle

Ve terennümleriyle meleklerin” (2011a: 121).

Cahit Koytak’ın *Gazze Risalesi* (2009) adlı şiir kitabı, İsrail’in Gazze’ye yaptığı saldırıları konu edinse de, arka planda bütün bir zulüm tarihini işlemektedir. Eser, genel anlamda vicdanın dile gelmesi olarak okunabilir, fakat sadece vicdanın dile gelmesi anlamında anlaşılmamalıdır. Koytak bu eserinde güçlü bir kurguyla eleştirel ve özeleştirel bir tavır ortaya koymakta ve bütün bir zulmü nedenleriyle ele almaktadır. Yaşanan bütün acıların dinmesi için, acının içselleştirilmesini işleyen şair, bizi vicdanımızla baş başa bırakır. Ağır saldırılar altındaki Gazze’nin acısını “... Yeryüzünün bütün/yufka yürekli şairleri gibi ben de/Filistinliyim on günden beri ...” (2009: 9) diyerek ifade eden şair, vicdanı aidiyeti/kimliği belirleyen bir değer olarak ortaya koyar. Seslendiği hem “Gazzeli Yusuf” hem de Yahudi çocuk “Josef”tir. Şair, zulmün ancak ortak vicdanla son bulacağı telkininde bulunmaktadır.

Şair, yaşananları dile getirmekte zorlandığını şu dizelerle dışa vurur:

“... ve orada bombalanan okulların, hastanelerin,

yerle bir edilen vicdanın

yıkıntıları arasından yükselen

katıksız, falsosuz

ve hayat gibi de haklı

sesini, insan yüreğinin

çıkarmakta nasıl da zorlanıyorum! ...” (2009: 13).

“... karanlıkta, iğneye iplik geçirir gibi,

getirmekte zorlanıyorum dilimin ucuna, ...” (2009: 13).

Yaşananlar karşısında kişiyi vicdanıyla baş başa bırakarak sorumluluğumuzu hatırlatır:

“... sormak geliyor içimden:
biz bütün bir insanlık,
cin taifesi, melek taifesi
şeytan ve Yüce Tanrı,
hangi oyunu oynuyoruz bu tiyatroda,
hangi oyunu, onlarca yıldır,
hangi oyunu, böyle kan revan içinde?
bu kadar bebek ölüsüyle,
bu kadar çocuk ölüsüyle, bu kadar anne ölüsüyle,
bu kadar seyirciyle
ve bu kadar sessizlikle...” (2009: 15)

“Şair, körelen vicdanları açığa çıkarır:
“... ama bunlar, haklılığın gücünden çok,
senin ve dostlarının çaresizliğini
düşündürebilir katillere.

Ve Gazze bombalarla dövülürken
kameralarla, monitörlerle,
yanan Gazze’nin ışığında
gece piknik yapmaya gelen
İsrailli sivillerin seyir zevkini artırır bir de.

ve sessiz kalmalarını haklılaştırır,
vicdanlarına serpecek su arayan
daha uzaklardaki seyircilerin...” (2009: 45).

Şair, şiir boyunca “Gazzeli Yusuf, oğlum” diye seslendiği çocuğa “sana getirsin sesimi!” diyerek vicdani konumlanmasına bazı tanıkları dâhil etmektedir. Bunları vicdanları onaracak bir yaşanmışlıkla ele almaktadır:

“... bu keder ve umut taşıyan rüzgâr,

...

zeytin ağacının, incir ağacının,

hurma ağacının içinden geçip, sana getirsin sesimi! ...” (2009: 47).

Bununla sınırlı kalmaz bu tanıklıklar. Peygamberler; Mahmut Derviş, Edward Said; Auschwitz’de yakılan Jacop, Josef, Benjamin; Serebzenitza, Amerika, Vietnam, Çeçenistan, Irak, Kabil... diye dizeler arasında sıralanır (2009: 47-49).

Cahit Koytak’ın vicdani bir duyusuyla kaleme aldığı şiirler, yoğunluklu olarak *Cazın Irmakları* (2012) kitabında bizleri karşılar. Amerika siyahîlerinin talihsiz geçmişlerinin, acılarının dışavurumu olarak görülen caz müzik, hayata karışan neşe ile kederin bir uyumu şeklinde şiirsel bir hakikate işaret eder. Uzaktaki acıyı duyumsayarak, onunla özdeşlik kurmamızı sağlayan en insani eylem olarak caz, bu kitapla okuyucunun acısı olur ve okuyucuyu kuşatan bir hâl alır. Bu duyumsama biçimi vicdan ekseninde şiirleşir:

“... ve rüzgâra ve yağmura ve toprağa

ve kendine ve Tanrına,

caz iyi gider, caz iyi!

caz iyi gider, caz iyi!

...

sözcüklerden daha iyi,

kavramlardan daha iyi,

kuramlardan daha iyi,

yasalardan daha iyi!

...

hırıltılı bir sesle söyle bunu, a ruhum,

a kuzum, a beyaz fare,

genizden geçerken baygınlaşan

hırıltılı bir sesle:

caz iyi gider, caz iyi!

caz iyi gider, caz iyi! ...” (2012: 11).

Başka bir şiirde şair, dizeleriyle siyahîlerin aslında hiçbir zaman kölelikten kurtulamadıklarına dikkat çekmek ister. Bu, vicdan sayesinde gerçekleşen bir fark edıştır:

“Yasalara göre kölelikten kurtulduk
Kurtulmasına, ama
Dikenli tellere dikkat, Edi,
Gözle görülmeyen
Dikenli tellere dikkat! ...” (2012: 19)

“Kısa Tarihi Bluesun” şiirinde iki siyah yolcunun diyalogları, vicdani bir duyarlılıkla aktarılır:

“Yük katarında, pamuk balyaları arasında,
İki siyah yolcudan biri,
Bak anlatayım, Sam, diyor, ötekine,
Bak anlatayım sana:
...
Yolda öyle bağırmak, çağırmak,
Öyle haykırmak geldi ki içimden,
Taşlarla, ağaçlarla, bulutlarla
Öyle uzun uzun konuşmak, konuşmak,
Ağlaşmak, gülüşmek...” (2012: 22,24).

“Çık Çık Çık, Zenci!” şiirinde ise acı duygular, yaşanmışlıklar yalın bir dille şiirleşir:

“Çık çık çık zenci,
Kilisenin kulesinde
Çığır şarkını!
...
Çık çık çık zenci,
Kilisenin kulesinde
Anlat öykünü

...

Çık çık çık zenci,
Kilisenin kulesinden
Boşalt içini

...

Sokaktan geçenlere,
Meydandan geçenlere,
İçinden geçenlere!

...

İçinden geçenleri,
Aklından geçenleri,
başından geçenleri!” (2012: 37).

Yeni Başlayanlar İçin Metafizik (2011) adlı şiir kitabında yer alan “Çalgı” şiirinde şair, içimizde yer alan çılgının, acının paylaşılmasından yana bir telkinde bulunur. Vicdanın söz konusu olabileceği bu dizeler, paylaşarak insan kalabilmenin önüne açmak ister:

“Ara sıra konuş, çalgına üfle;
Bir taş, bir ağaca,
Ne olursa, kim olursa,
Birine aç içini!

...

içini aç, içini havalandır ki,
kursağında çılgının
Çürüyüp kurtlanmasın
Yahut sertleşip taşlaşmasın ...” (2011b: 46).

Ölüme Çare ya da Şen Maneviyat (2013) adlı şiir kitabında şair, yaşamın en onulmaz acılarını yaşamış yaşlı bir kadınla özdeşlik kurularak yaralarına ortak olmaktan bahseder. Bu dizeleri de vicdanın bir yansıması olarak görebiliriz:

“... arayıp bulabilir misin
onları yaralarıyla,

katman katman
 gönül yıkıntılarının altından
 bulup çıkarabilir misin?
 sonra eğilip öpebilir misin yaralarını? ...” (2013: 289).

Şair, “Kalk Şair!” başlıklı şiirinde kendine görev addettiği paylaşımı, sağaltımı vicdani bir tutumla ortaya koyar:

“Kalk şair, kalk, örtülerini at üzerinden!
 Bir elini, güvercin uçurur gibi,
 Omzunun üzerine kaldır ve oku
 Sana okunanları
 ...
 Her sözcüğün sağaltıcı bir öpüş olsun,
 Meneviş renkli bir tüy, Simurg’un kanadından,
 Usulca, yârence kondurduğun
 Yaralarımızın üzerine! ...” (2010a: 44).

Bu şiiri takip eden “Kalk Yürü” şiirinde de benzer bir tavra tanık oluruz:

“... Sonra “kalk yürü!”
 Diyorum ona,
 Kalk yürü, insanların
 Arasına karış,
 Öteki yalnızların arasına...” (2010a: 46).

Şair, şiiri hem umut hem de insanlık hâllerinin olumsuzluklarını ortaya koyan dengeleyici bir tavırla anlar, işler. Bu örneklerde, umut ve yergiyi oluşturan bir saik olarak vicdani söz konusu edebiliriz:

“şiir bitmedi, hayır, şiir sanatı ölmedi,
 atların nesli kesilmedi henüz;
 ...
 ama bundan sonra yazılanların çoğu,

yalnızca dünyanın her yerinde
kemirilip bitirilen cenneti değil,
alevleriyle yüzlerimizi yalamaya başlayan
cehennem de hatırlatacak bize,
cehennemden yükselen neşideleri...” (2010c: 17).

“sesi çiçeklerin sesi,
uçurumların ağzında açan
yabani sümbüllerin,
yaseminlerin sesi.
...

içi mucizelerle dolu, ama dilsiz ve tutuk” (2010b: 22).

Cahit Koytak’ın şiirlerinde, vicdanın bazen eleştirel bir tutumla ortaya çıktığı da görülür. Şairin, yaşamda bütün olup bitenleri anlamlandırma uğraşı olarak okuyabileceğimiz çoğu şiirinde, Koytak, eleştiri/özeleştiri üzerinden vicdani yoklamalarda bulunmamızı sağlar. “Ne Var Ne Yok” adlı şiirini, daha çok şairin bir muhasebesi olarak okumak mümkünse de, olması gerekenleri işaret eden vicdani tını gözlerden kaçmaz:

“Ne var ne yok, ruhum?
nasıl gidiyor oyun:
eshan-ı hayat,
imal-i sanat
trük, tulûat?
...
söyle, n’eyledin,
neler becerdin?
göğeren sırların, sükûtlarınla;
çömlekçi sessizliğin,
yontucu dalgınlığın,
duvarcı suskunluğunla
başını göğ e erdirecek

zarif bir kule mi yükselttin?

...

yoksa, kırıp döktüklerinle,

tükettiklerinle

altına gömüldüğün

bir çöp dağı mı? ...” (2014:236).

4.2.1.2. Adalet

Adalet, sözlükte herkesin hakkına riayet etme, hakkını verme, zulüm ve eziyet etmeyip herkes hakkında doğru hüküm vererek hakkı yerine getirme, adillik (Doğan, 2011: 355) olarak geçmektedir. Dikkat edilirse kavramın “hakk” kelimesiyle anlam bağı olduğu görülmektedir. Bu bakımdan kavramın dinsel bir doku taşıyarak yaşam içinde ilahî ödevin bir gereği olduğu anlaşılabacaktır. Zaten kavram, Kur’an’da birçok ayette de anahtar kavramlardan biri olarak geçmektedir. Bunlardan biri A’râf suresinin 181. ayetidir: “Yarattığımız insanlar arasında kimi topluluklar da vardır ki insanlara hak ve hakikati gösterir, hakka bağlılıkla adaleti gerçekleştirirler” (Öztürk, 2011: 237). Başka bir araştırmacıya göre de, Kur’an’ın genel mesajı özetlendiğinde karşımıza iki kavram çıkacaktır: Tevhid ve adalet (Zülaloğlu, 2010: 47).

Kavram dini eksen dışında, sosyal hayatta da insan ve ilişkileri bağlamında oldukça önemli bir kullanıma sahiptir. Yönetimsel bir anlam odağına sahip olan kavram, günlük yaşantıda iyilik ve doğruluk ekseninde anlam genişlemesine uğramaktadır. Bu konuda Ahmet İnam’a ait şu sözler oldukça anlamlıdır:

“Adalet öteki insanla ilişkimizde çok temel bir kavramdır. Bizden bambaşka olan öteki dediğimiz insanın hakkını yememek, zulmetmemek ve ona saygıyla onun karşısında durmakla ilgilidir. Bu da ikimizin birlikte yaşadığı dünyaya ve kâinata saygıya ilgili bir kavramdır diye düşünüyorum. Adaletin temelinde hayata, insana, varlığa biçilen en yüksek değeri görüyorum. Zaten adil olmayan durumlar insan yaşamına, doğaya, toplum hayatına zulmetmekten, saygı göstermemekten başka nedir ki?” (2008: 93).

Aliya İzzetbegoviç’in “Güç ve kanun sadece adaletin vasıtalarıdır. Adaletin kendisi insanların kalplerinde mevcuttur, aksi takdirde adalet yoktur” (2013: 53) sözleri, kavramın insanın özünde olan ve her şeye ruh veren bir anlama sahip olduğunu

göstermektedir. Bu özsel anlama başka bir katkı da Hayati Hökelekli tarafından yapılmıştır. Yazar, adaletin bütün erdemlerin başı ve en önemlisi olduğunu belirterek yokluğunda değerlerin değer olmaktan çıkacağı fikrindedir (2013: 76).

Şiiri, yalnızca estetik bağlam içerisinde düşünen yaklaşımların, adalet veya benzer kavramların dahil olduğu bir poetikadan kaçındıkları görülür. Yalnız bu, genelde edebiyatın özelde ise şiirin aslı fonksiyonlarına karşı bir özelleşme ve yaşam dışılık riski taşımaktadır. Bu bakımdan dengeleyici bir tutum içerisinde yaşama ve yaşamsal olan kavramlara şiirin açılması gerekmektedir. Çünkü “nitelikli sanatçı hem zulme, zorbalığa ve haksızlığa bulaşmak istemeyen hem de aslında kötülüğün kalesini kalemiyle, sözüyle, sanatsal enstrümanlarıyla kazan insandır” (Değirmenci, 2008: 38). Cahit Koytak şiirinin bu durumu özümsemiş bir şiir olduğu açıktır. Koytak’ın şiirindeki bu yönü Metin Önal Mengüşoğlu, şu şekilde açıklamaktadır:

“Bu şiir büyük bir şiir, bu ses farklı ve muazzam bir ses, bu çağrı hayırlı ve hikmetli bir çağrı. Bu davette süfli temayüllere yer yok. Bayağı duygulara gem vurulmuş. Münafık ve riyakâr bir dünyaya kafa tutan, zalimlerle çarpışan, batılın belini yere getiren, Allah adının anıldığı bütün mekânları yücelten bu sese kulak tıkanamaz” (2012c: 11).

Şairin şiirlerinde adalet değerine ilişkin birçok karşılık bulunmaktadır. “Gazze Risalesi” adlı şiir, bunun için iyi örnekler barındırmaktadır. Aşağıdaki dizeler, adaleti insanî bir değer olarak yüceltmektedir:

“...
bunca kurban verdikten sonra,
yalnızca Filistin’i değil,
dediğim gibi, yeryüzünü iste,
sınırlarla bölünmemiş dünyayı,
yerin ve göğün tamamını,
bütün çocuklar için,
bütün yoksullar için! ...” (2009: 36).

Yine, aşağıdaki dizeler, her zaman ve şartta adalet değerinin vazgeçilmez olduğunu ortaya koyan önemli bir kayıt olarak karşımıza çıkar. Şair, Gazzeli Yusuf’a seslenerek bütün mazlumluğuna rağmen adaleti ayakta tutması gerektiğini ileri bir hamle olarak dile getirir:

“... ”

zafer, ‘düşman’ın resmini bulunca, resmini,
postunu bulunca, postunu,
kendisini bulunca da kendisini
yakmak değildir, sanırım, Yusuf, oğlum,

zamanın kapısını açmaktır, zafer,
zamanın kapısını, özgürlüğün ve erdemın önünde,
herkes için ama, ayırım yapmadan,
düşmanların için de,
ve mümkünse onlarla birlikte...” (2009: 46).

Şair, “Ara Sözler” şiirinde adalet değerini ortaya koyarak şiirin fark gözetmeksizin iyileştirici etkisini göstermesi gerektiği üzerinde durur. Adaletin diriltici bir etki göstereceği, “yağmur yağdırmak” şeklinde tezahür eder:

“... ”

iyi şiirin yapmak istediği nedir?

...

çobana ve bilgene, azize ve katile,
insanın içine, hayatın içine,
ateşe ve küle,
bağa bahçeye ve mezara
yağmur yağdırmak,
yağmur yağdırmak,
yağmur yağdırmak!” (2010c: 15).

Koytak, “Epilog” şiirinde de şairler için adilâne bir yaklaşımı işaret eder. Şairin ürettiği değer olarak söze, sahibinin hakkını vererek varması gerektiği adilce ortaya konur:

“biz şairler ve yoksullar, konuşacaksak eğer,
söz, eskilerin uykuya yattığı yerden,
yedi uyuyanların başlarının altından,
tabii, onları uyandırmadan, almak

ve Sözü'n Büyük Sahibi'ni şükranla,
 çömezce bir saygıyla anarak
 yola koyulmak yakışır bize ...” (2010c: 403).

Şair, “Caz Üzerine Dervişçe Tezler” başlıklı şiirinde cazı, birçok unsurla ilişkilendirerek anlatmaktadır. Aşağıdaki dizeler, caz ve adalet değeri arasında şiirsel bir buluşmayı sağlamaktadır. Şair, caz ve ses üzerinden yeryüzünün egemenlerine protest bir çıkışla kalkışmaktadır:

“...
 Caz nedir, caz, halkın sesine, hakkın sesine,
 Yerin sesine, göğün sesine
 Ve yeryüzüne uyum, adalet, ezgi ve ritim
 İndiren meleklerin
 Kanat titreşimlerine kulak tıkayan
 Ceoların, gangsterlerin, siyaset ağalarının,
 Parti sekreterlerinin kulaklarının dibinde
 Bir megatonluk şiir patlatmaktır, babalık,
 Bir megatonluk şiir patlatmak! ...” (2012: 143).

4.2.1.3. Merhamet

Merhamet, başkalarının durumu karşısında duyulan şefkat hissi, acıma (Doğan: 2011: 1185); şefkat gösterme, acıma, birini esirgeme (Devellioğlu: 2008: 621) anlamlarına gelmektedir. Kavram, görüldüğü gibi daha çok insanın başkalarıyla ilişkilerinde söz konusu olmaktadır. Bu açıdan merhamet, insani ilişkilerimizin temelini oluşturan önemli bir değerdir. Çünkü yaşamda insan, iyi hâllerle karşılaşabileceği gibi olumsuz hâllerle de karşılaşabilir. Olumsuz hâllerle karşılaşan insanlara karşı, bir çıkış kapısı olarak merhamet eli uzatılmalıdır. Bu, insanları birbirlerine yaklaştırarak insanî bağların güçlenmesini sağlayacaktır.

Allah'ın Rahim isminin insandaki yansıması olan merhamet yalnızca insandan insana yönelik bir duyarlık değil, insanla birlikte bütün canlıları kuşatacak bir duyarlıktır.

Dünyada yaşanan birçok olumsuzluktan dolayı yokluğunu hissettiğimiz değerlerin başında merhamet gelir. Arsızlığın, kaba kuvvetin, öfkenin, ihtirasın, kan içiciliğin zaferinin; yeryüzünde güvenin, insanın insana duyabileceği yakınlığın, insan kardeşliğinin yenilgisi olduğunu düşünen Kemal Sayar, Koytak'ın Felluce için yazdığı şiirinde geçen “Büyük hayaletin: insanlığın sessizliği”, “ölümün sesini şehvetle titreten sessizlik” dizelerinin tanıklığına başvurur (2010: 75). Bu dizelerin merhametin yokluğunu yahut onu yitirdiğimizin acı sonucunu haber verdiği açıktır. Sayar'a göre ıstırap, kendisini en çok sessizlikte ifade eder ve dilin ötesinde bir yerde gerçekleşir, normal bilme biçimleriyle nüfuz edilemeyen, sözün ihata etmediği bir yerde olup biter (2010: 74). Aynı eserinde yazar, merhamet kavramı için önemli başka noktalara da işaret eder: “Merhamet sahipleri ötekinin acısıyla acı duyan ve onun ıstırabını dindirmeye soyunan soylulardır. Ve adalet ancak merhametle kaimdir”; “Bütün sözcüklerin anlamsız kılan bir bebeğin ölü gövdesidir”; “Zulüm ve merhamet birbirinin antitezi. Merhamet, diğer insanlar, diğer canlılar için dünyayı emin bir yer kılmaktır. Onların hürriyet içinde gelişip serpilmesine omuz vermektir. Zulüm, kendisinden saymadığını yok etmek, onun acısına kayıtsız kalmak, onun acısından haz duymaktır”; “Merhamet, ötekinin acısını tahayyül edebilmektir” (2010: 71-81). Merhamete ilişkin bu açılımlar, kavramın değişik boyutlarını bizlere göstermektedir. Dolayısıyla kavramın insan yaşamında tuttuğu yeri göstermesi açısından oldukça önem arz etmektedir. Dadi Janki'nin “Tanrının sizin için olan merhametini kabul ettiğiniz zaman hayatınıza bakışınız değişir” (2005: 57) sözleri de, yaşamı değiştiren önemli bir güç olması bakımından merhamete yönelik başka bir tanıklıktır.

Merhamet hakkında benzer ifadelere Hayati Hökelekli'de de rastlarız. Hökelekli, merhametin, kişinin herhangi bir muhasebe yaparak muhatabına yaklaştığı bir şey olmadığına; aksine bu yaklaşmanın insanın fitratından gelen bir şey olduğuna dikkat çeken önemli bir vurguda bulunur: “Merhamet, başkasının ıstırabını paylaşmaktır. Başkasının ıstırabını paylaşmak, onu onaylamak ya da acı çekmesinin iyi ya da kötü nedenlerini paylaşmak demek değildir”; “Merhamet, insanı adaletli olmaya ve başkalarına iyilik yapmaya sevk edici bir güce sahiptir” (2013: 188, 190).

Şairin, farklı anlamlar çıkarılacak şiirlerinden biri olan “Bir Avuç Dolusu Aspirin İçen Kızlar İçin Kanto” şiirinde, merhametin izlerini buluruz. Merhamet ve

adalet duygularımızın bir kız üzerinden anlatıldığı bu şiir, yitip giden insanlığımızı bizlere hatırlatan dizeler içermektedir:

“... Yaşamak için bir şal
Çürümüş omuzlarına kızın
Tanrı’nın koyduğu
Ve kız onu her gece
Düşürüyor sahnede

Alkış kamçı ve para
Yağıyor geceye ...” (2011a: 35).

Dikkat edilirse bu dizelerde “sahne, şal; “Tanrı ve kız”ın anlam belirleyen kelimeler olduğu görülür. Tanrı’nın güzel ve iffet dolu bir yaşamı bahsettiği kızın “şal” ile ön plana çıktığı ve fakat bunun “alkış, kamçı ve para”yla her gece “sahne”de insanlar tarafından düşürüldüğü izlenir. Bu şiirin, bunun gibi zorla ya da yapılan yanlışlarla içine düşülmüş kötü bir yaşamın, merhamet duygusunun yitirilmesinden kaynaklandığını gösteren bir anlama sahip olduğu görülmektedir. Koytak, bu “kız” özelinde elinden tutularak temiz ve doğru bir yaşamı hak eden birçok kızın olduğunu bizlere hatırlatmaktadır. Bu şiir, Koytak’ın şiirlerinde muhatap kitlesini ne kadar geniş tuttuğunun bir kanıtıdır. Yine şair, “Mezmurlar” şiirinin alt başlıklarından “Kurtlar İçin Kuzular İçin” alt başlığını taşıyan şiirinde, merhameti herkes için istenilen bir değer olarak işlemektedir:

“... Herkes için ağlayabilirim
Serseriler için, sokak köpekleri için
Surların içindekiler için
Barbarlar için
Uyuyan kurtlar için, kuzular için ... “ (2011a: 155).

Şair, “Mezmurlar” şiirinde “Eyyüb Eyyüb’ü Bekliyor” alt başlığıyla merhamet değerini ön plana çıkaran kullanımlara imza atmaktadır:

“Gel artık
Gel artık al bunları ben kurtulayım

Aklımı dindireyim
 Zırhımı ikiye böleyim
 ...
 Seni armonikasıyla bekliyor
 Yaralı geometrisi şehrin
 Dumanlı varoşları

Gel artık
 Meydanda oturan fili kaldır
 Kimin bülbülü ölmüşse aramızda
 Çıkarıp ceplerinden
 Yaşayan bülbüller dağıt ...” (2011a: 147, 148).

Şair, “Meyhanede Yazı Dersi” şiirinde şaire seslenerek şiirin yapması gerekenleri telkin eder. Bu telkini merhametin vuruşları olarak okumak mümkündür. Aşağıdaki dizeler, şiiri bir uğraş olarak merhametin taşıyıcısı kılar:

“...
 yanaklarımızı serinletsin gölgesi
 o bin pare kanadın!
 sinelerimizi serinletsin rüzgârı,
 harabelerimizde uğuldasın,
 gönlümüzün tellerini tınlatsın,
 rüyalarımızı döllesin!
 ve hafıften hışırdatsın- sayfalarını
 gün gün çevirip geçtiğimiz
 yaşamak kitabının!

...
 yunus sürüleri gibi geçsin mısraların, bazen de ...” (2013:68).

Şair, “Düşüş” şiirinde merhamet değerini vahyî karşılıklar eşliğinde işler. İnsanın yeryüzü tecrübesinin “düşüş”le başladığına yapılan atıf, yaşamın kurgusal boyutunu ele verir. İnsanın karşılaştığı olumsuzluklar karşısına Tanrı’nın merhameti yerleştirilir:

“... ”

ama suyu ve susuzluğu,
tutkuyu doyumsuzluğu,
gölmeyi, ağlamayı yaratan,
sözcüklerle oyunlar oynamayı,
demiri dövmeyi, taşı yontmayı,
kan dökmeyi ve kavram üretmeyi
insana öğreten Ulu Tanrı
o gün kuluna acıyacak ...” (2011b: 17).

Şair, “Şiir ‘Bugün’den Geçiyor Ebedi Yoksunluk Zamanından” başlıklı şiirinde, şiirin türlü hâlleri ve özellikle değer yitimine uğradığını şiirleştirir. Bu şiirde, şiirin onarıcı gücü aranılır. Aşağıdaki dizeleri, kaybolan bir değer olarak şiir için yükseltilmiş merhamet eli olarak okuyabiliriz:

“... ”

bazen de bütün metropollerin
dış mahallelerine yağın
bir bahar yağmuru gibi genç,
ürkek, özgüvensiz
ve fazla yufka yürekli” (2010b: 21).

Şair, “Sabahın Erken Saatlerinde” şiirinde merhamet değerini zamansal bir kullanımla ortaya koyar. Merhamet, Tanrısal bir oluşla gerçekleşir:

“İnsanın kalbi sabahın erken saatlerinde
merhametle dolar, rikkatle dolar.
Çünkü melekler kucak kucak
Tanrının kayrasını indirirler o vakitlerde,
Tanrının yaratma suflesini...” (2010b: 277).

4.2.1.4. Şefkat

Acıyarak ve koruyarak sevmek, sevecenlik (www.dildernegi.org.tr Erişim: 02.07.2014) anlamlarına gelen şefkat, merhametle sıkı bir anlam bağına sahiptir.

Yukarıda belirtildiği üzere, merhamet başkalarına; şefkat ise daha çok yakın ilişki içerisinde olunanlara karşı duyulmaktadır. Merhametin insandan bütün varlıklara, şefkatin ise daha çok insandan insana yönelik bir duygu olduğu, bir başka açıdan merhametin her yaşta herkesin her canlıya gösterebileceği bir duyarlık olmasına karşın şefkatin daha ziyade büyükten küçüğe dönük bir duygu olduğu da söylenebilir. Bu iki değeri, keskin bir şekilde ayırmak mümkün olmasa da, aralarında ince bir fark vardır.

Şefkat, diğer insani değerlerde olduğu gibi hayatın vazgeçilmez bir parçasıdır. Onsuz bir yaşamın, insanlıktan yana bir anlam taşıması mümkün değildir. “Şefkat duygusal olgunluğun son ifadesidir. Kişi, kendini anlamanın en derin noktalarına ve zirvesine, ancak şefkat sayesinde ulaşabilir (Hökelekli, 2013: 200). Bu yüzden şefkatli olma yüceltilen bir özellik olmuştur.

Koytak, Cahit Zarifoğlu için şiirler kaleme almıştır. Bu şiirler, Cahit Zarifoğlu’nun ölümüyle Koytak’ın şaire duyduğu vefayı gözler önüne sermektedir. Koytak’ın kaleme aldığı şiirlerin ilkinde, Cahit Zarifoğlu’nun karakterine ve şiirine yönelik önemli belirlemelerde bulunur. Aşağıdaki dizeleri, Zarifoğlu’nun şiirlerine göndermede bulunan dizeler olarak almamız mümkündür. Özellikle “çocuklara ahenk” dizesinin şairin çocuk şiirlerine işaret ettiği ve şefkat değerini ön plana çıkaran bir dize olduğu söylenebilir:

“Kırk yıl ve yedi yıl
Seni kuğular çağırdı yolu bitirdin
Sen güvey müthiş kanatlı
Çocuklara ahenk
Ve sancı dağıtan geyik
Ormanı gezmeye çıkan ağaç
Büyük kardeş ...” (2011a: 137).

Şairin “Sokağın Küçük Oğlanları Küçük Kızları” şiirinin “Küçük Kızların Güneşi” alt başlıklı şiiri, şefkatin yoklanabileceği örnekler içermektedir. Özellikle şairde “melek” kavramının, şefkatin ve merhametin taşıyıcısı olarak birçok yerde işlendiği söylenebilir:

“... Kış günlerinin nazlı güneşi
Saçlarına küçük meleklerin taktığı

Beyaz güller takmış
 Buzda açan ve yüzyıl solmayan
 Göğün kırmızı meşininden
 Parlak iskarpinler geçirmiş ayaklarına
 Sokak oğlanlarının yüreklerine
 Sivri ve hain yüreklerine
 Sığacak kadar küçük
 Küçücük kızların güneşi” (2011a: 208).

“Futbol Oynayan Çocuklar” şiirinde, yukarıdaki örnekte olduğu gibi, şairin müşfik bakışının tasvir ettiği dizelere rastlarız. Şiirde meleklerin de maça dahil oldukları, safiyetin ve şefkatin yansımalarını içermektedir:

“... Yağmurlu bir gün
 Dışarda futbol oynuyor çocuklar
 Top yukardayken uyukluyorlar
 Tempo o kadar ağır
 Ve çekilmez ki
 Hakem düdüğüyle durmadan
 Oyuna çağırıyor düşenleri
 Ve yardıma melekleri ...” (2011a: 11).

“Sokağın Küçük Oğlanları Küçük Kızları” şiirinin “Onun Pantolonun Cebinde Elleri Benimki Yelek Cebimde” alt başlıklı şiiri de müşfik bakışın ürünü olarak okunabilir. Göğün aşkın bir unsur olarak hayata renk katıcı taraflarıyla anne şefkati ilişkilendirilmiştir:

“... Som sevinçler ve mucizeler sofrası
 Göğün tertemiz ipeğinden
 Meleklerin ışıklı elleriyle büktüğü
 Sonsuz iplikler halinde inen
 Genç annelerin yüzü ...” (2011a: 213).

“Sokağın Küçük Oğlanları Küçük Kızları” şiirinin “Serin Yorgan ve Boş Beşik, Ninni” alt başlıklı şiirinde şair, çocuk ölümünü hazin bir şekilde gözler önüne serer. Şefkat duygusu, buruk bir hâl içinde aktarılır:

“... Çılgınca koşuyor şimdi
Bilmem hangi yıldızda hangi
Karlara savurarak
Soğuyan dünyamıza
Bembeyaz bir küheylan
Tanrı’ya sunmak için
Sımsıcak bir yüreği

Küçük kardeş uyuyor, ninni
Serin yorgan ve boş beşik, ninni” (2011a: 215).

“Sokağın Küçük Oğlanları Küçük Kızları” şiirinin “Millerce... Millerce Öteden” alt başlıklı şiirinde, anne sevgisi ve şefkatinin sınır tanımazlığı işlenir:

“Kış günleri,
İkindi güneşi vurduğu zaman
Karlı yollara
Esrarlı resimler çizerek uzaklaşan
Küçük bir oğlanla
Küçük bir köpeği
Seyreden annenin
Genç bir annenin gülümseyişi
Millerce, millerce öteden,
Görülebilir” (2011a: 224).

Şair, “Sabahın Erken Saatlerinde” şiirinde şaire seslenerek bazı telkinlerde bulunmaktadır. Aşağıdaki dizeler, müşfikliği de barındıran bir anlama sahiptir:

“...
Gör bak, yazdıkların, o zaman
gül tüveyçleri gibi hafif,

ana kucağı gibi sıcak
 ve yarin yanağı gibi
 gamzeli, parlak
 ve diri olacaklardır” (2010b: 277).

Gazze Risalesi (2009) adlı yapıtında Koytak, Gazzeli Yusuf’a müşfik bir dille seslenir. Aşağıdaki dizeler, merhamet ve şefkatin önemli değerler olarak kullanıldığını gözler önüne sermektedir:

“...
 bu keder ve umut taşıyan rüzgâr,
 zeytin ağacının, incir ağacının,
 hurma ağacının içinden geçip,
 sana getirsin sesimi! ...” (2009: 47).

4.2.1.5. Hikmet/Bilgelik

Bilgi, üstün ilim ve anlayış anlamlarını taşıyan hikmet kavramı, farklı anlama biçimleri yanında kişinin vahyi anlama ve yaşama yeteneği olarak anlaşılmaktadır (Gündüz, 1998: 171). Kavramın, bir bütünlük içinde değerlendirildiğinde doğru düşünme, doğru pratik ve doğru düşünme kabiliyeti olduğu da söylenebilir (Özsoy, Güler, 2009: 61). Hatta hikmet, Kur’an’ın adlarından biridir (el-Büleyhî, 2006: 206) ve bazı ayetlerde “Kur’anî nasihatler”, “ilmî anlayış”, “nübüvvet” ve “kitap (vahiy) anlamlarına gelmektedir (Zülaloğlu, 2010: 277).

Hikmet, dini bir kavram olarak anlaşıldığı gibi felsefî bir kavram olarak da anlaşılmaktadır. Özellikle kavramda içkin olan bilme ve sırra vakıf olma anlayışının onu tartışma zeminine çektiği söylenebilir. Bunun da yine bilgeliği insanın sahip olması gereken yüce bir değer kıldığı görülmektedir. Çünkü kavram, yaşamın anlamına ilişkin önemli bir etki göstermektedir. Ahmet Arslan, “Bilgelik, en basit anlatımıyla, insan hayatının anlamı ve değerine ilişkin derin bilgidir.” (2001: 18) diyerek bunu destekleyecek bir katkı sunar.

Hikmet ve paralelindeki kavramların insan tarafından sahip olunacak ve geliştirilecek bir özelliğe sahip olduğu akıldan çıkarılmamalıdır. Çünkü insan kendisine

verili olan değerleri muhafaza etmede bir çaba göstermektedir ve ortaya konan çaba onların daha ileriye taşınmasına kapı aralamaktadır. Bu bakımdan hikmet ve benzer değerlerin, kişinin bütün yaşamı içerisinde farklı boyutlarda söz konusu olabilme ihtimali vardır. I. Wallerstein’ın karşılaşılan olayları doğru değerlendirmeye yönelik şu tespiti oldukça önemlidir: “Genelde kökleri derin bir çatışmada ezilenlerin şimdinin gerçeğine bakışı, daha derinlikli ve keskindir. Çünkü var olanı doğru algılamak, idarecinin ikiyüzlülüklerini sergileyebilme noktasında onların lehinedir” (2012: 22). Bu ifade doğrultusunda algı ve bilgi, yaşam tecrübesiyle paralel bir yapıya kavuşmaktadır. Benzer bir yaklaşımı sanatçı için de söylemek mümkündür: “Hikmetli sanatkârların eserleri, eşya ve olayların yüzeyinde kalan amiyane belirtileri değil, aksine onların içerisine nüfuz eden estetik sempatiyi yaratır” (Mengüşoğlu, 2005: 155).

İnsani birçok değeri, Koytak şiirinin katmanları arasında bulmak mümkündür. Ama denilebilir ki vicdanla beraber bilgelik/hikmet, Koytak şiirinin en belirgin vasıflarından biridir. Bu şiir, özlem duyulan vicdanın, hayatın bütün alanları ve zamanlarında yaşanabilir bir değer olması istencindedir. Bu durum, büyük ölçüde şairin şiirlerindeki bilginin hikmete mebni bir tutum göstermesiyle mümkün olmaktadır. Dolayısıyla şairin insanlara telkin ettiği vicdanî onarımın, bilgelik/hikmetle ete kemiğe büründüğü söylenebilir. Mehmet Kurtoglu’nun, Koytak şiiri hakkında söyledikleri bu anlamda oldukça önemlidir:

“Günümüz modern şairlerinden Cahit Koytak’ın şiirlerine baktığımızda şiiri bilgi olarak gördüğünü ve belli bir felsefeye dayanarak şiirlerini yazdığını görürüz. ... Şiiri sırf bir gönül eğlencesi ve zevk olarak görmeyenler, onu dünyanın gidişatını düzeltmeye kalkan bir ideolojinin savunucusu olarak görenler için, Koytak’ın şiirlerinin cezbedici yönü vardır. Zira Koytak, geniş bilgi ve birikimiyle kurduğu mısralar bizi geniş bir coğrafyaya çeker ve kadim dünyanın gizemlerinden, mitolojilerden, dinlerin hikemî ve irfanî boyutundan haber verir” (2012: 6).

Kurtoglu, bunların yanında, şaire yöneltile en büyük eleştirilerden birini şiirini aşırı bilgiye boğmuş olması (2012: 6) olarak görür. Uzun süre şiir yayımlamayan bir şair olan Koytak’ın, yaşam ve şiir arasında kurduğu güçlü bağ, yaşamın bir başka değeri olan bilginin bunlara eklenmesini doğurmuştur. Çünkü Koytak’ta bilgi süreğendir ve yaşamakla zuhur eder. Bunun, şairin en önemli uğraşı olan şiirle sentezlenmemesi düşünülemez. Birçok çeviriye imza atan, kadim kültür, kutsal kitaplar ve politik

meselerle ilgilenen bir şairin; poetikasını bunları mezcetmekle ortaya koymasının başka bir gerekçesi olamaz. Kaldı ki bilgi ve şiir arasında uzak bir ilişkinin daha çok şiire zarar verdiği ve şairi şiirsel soyutlamalara sürüklediği de bir gerçektir. Bu bakımdan Rita Felski, Koytak örneğine teşmil edebileceğimiz bilgi ve şiirsel nitelik birlikteliğine ilişkin oldukça önemli bir belirlemede bulunmaktadır: “Edebiyat, yaratıcı yahut kurmaca yazı sıfatıyla sahip olduğu genel statüden ötürü, bilme pratiklerinden almaktan otomatik olarak alıkonulamaz. ... bilgi ve edebiyatın birlikteliği uygunsuz ya da aykırı bulunamaz” (2010: 130). Başka bir yerde de yazar, “Edebiyatın bilgiyle ilişkisi meselesi, hâlâ tartışmaya açık olmakla beraber, büyük ölçüde bilme edimini nasıl tanımladığımıza bağlı olacaktır kuşkusuz” (2010: 106) demektedir. Dolayısıyla Koytak şiirinin genel amaçları çerçevesinde bilgiye yüklenen anlam ve bunun karşılıklarının bir tutarlık gösterdiği açıktır. Şairin şiirlerine bakıldığında dinsel, hikemî, felsefî karşılıkların ciddi okumalarla peygamberler, filozoflar, müneccimler, çobanlar, dervişler arasında okuyucuyu gezdirerek hakikate yaklaştırdığı görülecektir. Bu yüzden Koytak şiirinin, bilgiye kuşkuyla yaklaşan estetik okumalar için karşı bir okuma örneği olduğu söylenebilir.

Şairin, “Huş Ağacı Hakkında Bilgi Topluyorum” şiiri, bilgeliğin kendini sezdirdiği önemli karşılıklara sahiptir. Şair, bu şiirinde bilginin, bireysel ve toplumsal anlamda yaşanan sıkıntılardan ötürü kendisini derviş kılmaya yönelttiği düşüncesindedir. Doğru olarak bilinen birçok yanlışın, “yakılan kucak dolusu kitaplar”la aktarıldığı bu şiir, “huş ağacı”nın kendisini hakikate yaklaştırdığı ve aynı zamanda yalnızlaştırdığı bir anlama sahiptir:

“ I

Huş ağacı hakkında bilgi topluyorum

Her gün yüzlerce sözlük kazıyorum zihnimden

Bir kucak kitap yakıyorum

Filmi yarıda bırakıp kaçıyorum ...” (2011a: 65).

Devam eden dizelerde şair, edindiği bilgilerle, eleştirel bir bilgelik sergilemektedir. Bu tavır, bilgeliğin bir gereği olarak ortaya konulmaktadır:

“Onlar odun kömür istifliyorlar balkonlarına
 Tanrılarını yarışa sokuyorlar
 Kadınlarını yarışa sokuyorlar
 Çocuklarını yarışa tıkıyorlar
 Çocuklarını yarışa itiyorlar
 Helva pişiriyorlar sevişiyorlar
 Mezar kapışıyorlar ...” (2011a: 66).

Şair, bu şiirin ikinci bölümünde “huş ağacının” kendisine öğrettiği yaşam bilincine işaret etmektedir. Bütün bir tabiatın, uyum içinde ağaçla özdeşleştiği ve ağacın bilgelik nesnesine dönüşerek yüceldiği bir kullanım söz konusudur. Bu örnek üzerinden Koytak’ta, tabî nesneler ve görünümünün öznel anlamlandırmalarla canlandırıldığı ve böylece hakikate uzanma isteğine katılımın gerçekleştirildiği söylenebilir:

“Bugün yine
 Huş ağacının altında oturdum
 Ağacı anladım
 Göğe doğru aşkla saçılan dalları
 Anladım
 Ağaca giren ve ağaçtan çıkan zamanı anladım
 Süt dişleriyle renkleri emen çiçeği
 Yapraklara doğru yükselen çığlığı
 Ağaca götüren uykuyu
 Ağacı getiren uyanıklığı
 Anladım ...” (2011a: 67).

Şair, “Nuh’a Gemi Resimleri” şiirinde, Nuh Peygamber tecrübesinden ödünç alınmış karşılıklar kullanır. Bu tecrübenin günümüze taşınması anlamında şiirsel bir kurgunun olduğu “Nuh’a Gemi Resimleri” şiiri, hikmetin belirdiği güçlü bir arka plana sahiptir:

“...
 Düşünceyi kaptan köşküne koyuyorum
 Hayal gücünü güverteye

Uykuyu yelkenlere
Ve ölümü dümene ..." (2011a: 92).

Bu dizelerde görüldüğü gibi, Koytak şiirinde kelimeler, bilgi yüklüdür ve şiirsel duyumsama içerisinde yerli yerine oturan güçlü bir kullanım bulmaktadır. "Düşünce, hayal, uyku ve ölüm", bir geminin bölümleri içerisinde yaşamın seyrine ve insana ışık tutacak mekânsal görünümlere bürünürler. Bu durum, Koytak şiirinin görsel planda simetrik bir tarza sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca Koytak şiirinin işçiliği hakkında fikir verip şairin kelimeleri fonksiyonel kıldığını gözler önüne sermektedir.

Şair, "Mezmurlar" şiirinin "Neyi ki Çok İstersen" alt başlıklı şiirinde, dize ve kelime kullanımı itibariyle uyumlu bir şekilde hikmetli aktarımlarda bulunmaktadır. Bu şiir, Tanrı'nın eşyaya yüklediği sınama işlevini açık ederek artta yatan hikmeti işlemektedir:

"Neyi çok istersen
Verir sınamak için
Verir sınamak için
Neyi ki çok istersen
....
Koyar sınamak için
Küçülte küçülte
Bir çiğ damlası gibi
İstersen avucuna" (2011a:183).

Şair, "Kazı" adlı şiirinde kişinin kendini anlama çabasını, gerçekleştireceği sorgulamalar ve elde edeceği bulgularla aşamalı bir şekilde işlemiştir. "İç" ve "kendi" kelimelerinin sakladığı anlama ulaşılması için "kazı" eylemi çarpıcı bir şekilde kullanılmıştır. Şair, bilgeliğin sırlarını yalın ve derin bir dille ortaya koymuştur:

"İçini kazmazsan, oymazsan içini
Bir iç'in olmaz, a ruhum;
Bir iç'in olmazsa,
Bir *kendin* olmaz;

Kulağı kapıda
 Bir *kendin* yoksa içerde,
 Kapını çalacak
 Bir tanrın da olmaz” (2013: 17).

“Yol” şiirinde şair, bilgeliğe erme ve hakikati elde etmeyi yolda olmakla özdeşleştirmiştir. Asıl olanın arayış çabasında ve başa gelenleri Allah’tan bilmede olduğu işlenmiştir. Bu bilgelik tavrı, Hz. Yusuf kıssasından karşılıklar taşımaktadır:

“Yolun bittiği gün,
 “Ne güzel yol yürüdüm,
 Ve ne güzel yere vardım!”
 A ruhum, a kuzum, a beyaz fare;

“ne güzel yoldaş oldu!” de,
 “ne güzel yol gösterdi bana
 Yollarını uzatan merak” de,
 “Yolları daraltan şüphe!”
 Ve onlarla “önümde
 Yolları döşeyen” de,
 “Ardımda yollar döşeyen” de,
 “İçimde yollar döşeyen” de,

“beni kuyudan çıkarıp
 Kervana katan” de,
 “Mısıra götürüp
 Beylere satan” de!” (2013: 30).

Şairin “Üç Kere Okunacak Şiir” adlı şiiri, hikmet ve bilgelik kavramlarını yoğun bir şekilde okuyucuya hissettiren bir arka plana sahiptir. Başlığın insanı tekrar tekrar okumaya sevk etmesi dahi sözün hikemî boyutunu ve ağırlığını göstermektedir. Koytak şiirinin kelimeleri sakın bir şiirsel yapı içinde güçlü ve kalıcı kılması, omuzladığı derin anlama rağmen çökmemesini sağlamaktadır. Bu aynı zamanda şairin kelime ekonomisini ne kadar iyi gerçekleştirdiğini göstermektedir. Yalınlaşarak derinleşen kelimeler, Koytak şiirinin simetrik boyutu içinde önem kazanmaktadır:

“Şarabın iyisi,
 Bir kere sarhoş eder
 On kere uyandırır seni,
 Sanatın iyisi,
 Bir kere büyüler,
 On kere büyüden çeker çıkarır seni,

 Ölümün iyisi,
 Bir kere öldürür
 Bin kere diriltir seni” (2013: 64).

Şair, kimi şiirlerinde bilgece bazı yönlendirmelerde bulunur. Koytak’ın bu tarz şiirlerinde, aklı hem yücelten hem de onun oyunlarından korunmanın hissedildiği bir denge arayışı söz konusudur. Özellikle Tanrı’nın varlığı ve düşüncesiyle okuyucunun kimi zaman vahye başvurma istenir:

“beyninde sürgün veren huysuz düşüncelerin
 kafasını patlatmak için, sivilce gibi,
 a ruhum, a kuzum, a beyaz fare,
 aç, *Felak* suresini oku!

böyle eşinip duracağına içimde biteviye,
 mantığı düelloya davet et, bu iş bitsin!
 ama bırak, o seçsin istediği silahı
 ve önce o ateş etsin!

sense, ne kılıç, ne tabanca,
 ne kara, ne ince mizah,
 ne kaba, ne zekice alay;
 ince dostluğu yeğle, ipince yoksulluğu...

düşün ve ister yap bunları, ister yapma,
 eksik olmasın ama, dilinin altında,
 ana sütü tadında o Cebrail nefesi;
 o mübarek ve muhteşem *Nas* suresi!” (2013: 52).

“Şişe ve Tıpa” şiirinde ise şaire “aklın bir işe yarasın, şair,/aklın bir işe yarasın!” (2013: 65) şeklinde seslenilerek aklın yüceltilen bir konuma taşındığı görülür. Koytak’ta yukarıda denildiği gibi Tanrı fikrine yaslanan bir düşünce üretimiyle kendisiyle barışık bir sanatkâr profili ve “şen maneviyat” söz konusudur.

4.2.1.6. İnsaniyet

İnsaniyet, sözlükte bütün insanlar, insanlık âlemi; insanlık, insana yakışır davranış, insan olma hâli anlamlarını taşımaktadır (Doğan, 2011: 857). Bu tanım çerçevesinde insaniyetin, insan olma vasfıyla beraber ortaya konan bir değer olduğu görülmektedir. Özellikle “insana yakışır davranış”, “insan olma hâli”yle ön plana çıkan bu kelime, karşılaşılan olumsuz durumların değillenmesinde oldukça yoğun bir şekilde kullanılmaktadır. Bu bakımdan kavramın, yaşamda yüceltilen insanî bir değer olduğu açıktır.

Cahit Koytak’ın şiirlerinde insaniyet kavramının izlerine rastlanır. Şairin bütün bir şiiri, insana yakışır bir hâl olarak gördüğü, ortaya koyduğu şiirlerden anlaşılmaktadır. Okuyucuyu insan, mekân, zaman kavramları etrafında düşündüren şair, gerek şiirlerindeki bilgiler gerekse eleştirel tutumla insanca bir duruşun takibini yapmaya çalışmaktadır. Bu bakımdan Koytak şiiri, bu kavrama dair aktarımların kullanım bulduğu bir özelliğe sahiptir.

Cahit Koytak’ın ilk kitabı olan *İlk Atlas*’ın başında yer alan “Biraz Kum ve Rüzgâr” şiiri, insaniyet değerine yönelik bir sonuçla okunabilir. Şair, bu şiirde kum ve rüzgâr gibi tabii unsurları, insanlığın engelleri olarak gördüğü krallar, ordular ve metropollerin örtecek bir güç olarak anlamaktadır. İnsanlık değerinin geçmişten bu yana değişmeyecek problemlerle karşılaştığını krallar, orduları ve metropollerle zamansal bir çerçeveye almaktadır. Şairin “ilk mısra” olarak sunduğu diriltici güç, ilahî bir donanımla bu karşıt unsurları giderecek bir boyutta işlenir:

“ Çölün yalnız cini
Kusursuz ve dürüst
Akan zaman gibi

Tanrı'nın güzel isimleriyle
 Nakışlı kanatları
 Ve meleklerin mahcup gülüşleriyle
 İlk mısraı bekliyor
 Biraz kum ve rüzgâr
 Yutmak için kralları
 Orduları
 Metropolleri" (2011a: 9).

Bu ilk şiir, Koytak şiirinin insani değerleri yaşatacak bir nidâyla başladığını göstermesi açısından oldukça mühimdir. Çünkü hem söz konusu misyonu hem de bu misyonun arı duru bir dil ve biçimle ortaya konulduğu bir başlangıç şiiridir. Ayrıca Koytak şiirinin, en belirgin biçimsel vasıflarından biri olan kıta bütünlüğünü göstermektedir.

Şairin şiirleri arasında insaniyet değerinin anlamlı bir şekilde kullandığı bir örnek olarak "Memurun Ölümü" şiiri oldukça dikkat çekmektedir. Bu şiirinde Çehov'un meşhur öyküsü "Memurun Ölümü"yle özdeşlik kurmaya çalışan şair, bu öyküde yer alan kuruntulu insan tipini, memurluğun köreltici etkisiyle yeniden işler. Şiirde, insani olan bütün güzelliklerin, mekanik bir yaşamla nasıl yittiğine tanıklık edilir. Zaman ve insan arasındaki önemli bağın, tahrif edilmiş bir şekilde memur yaşantısında kendini ortaya çıkardığı görülür. Dil planında da farklı bir şiir özelliği gösteren bu şiir, Koytak şiirinin genel karakteristiklerinden biri olan gayriinsanî tavrı eleştirmektedir:

"Memur öldü, diyelim,
 Hemen o saat, hemen
 ...
 - Saat dokuzdan önce
 dokuzdan önce saat
 ...
 Saat tam dokuzda tam
 Bütün şehirde ölüm
 Ovmaya başladı mı
 Kâğıttan elleriyle

Alnını memurların

İnanın tereddütsüz

Memurun öldüğüne

- Saat tam dokuzda

- Tam saat dokuzda

- Tam dokuzda saat” (2011a: 117, 118)

Şair, “Mezmurlar” şiirinin “Yol Gösterici” alt başlıklı şiirinde,yağan yağmuru ilahî bir oluş içinde kavrayan hastanın insaniyeti açısından işler:

“Dışarıda dinmek bilmeyen

İnce ılık bir yağmur

Hasta bir an gözlerini açıyor

Ve hafifçe doğrulup yatağında

Umutsuz ruhlar için

Tanrı’ya giden yola

İşaretler döşeyen

Kanatları benekli

Küçük melekleri gösteriyor eliyle

Öteki hastalara...” (2011a: 165).

“Sokağın Küçük Oğlanları Küçük Kızları” şiirinin “Generaller Niçin Sokağa Çıkamaz” ve “Anıt” alt başlıklı şiirleri, insaniyeti yücelten ve bunun karşısında duran olumsuz tavrı yeren dizelere sahiptir:

“... Bütün bunlar ve buna benzer

Nedenlerden ötürü

Generaller sokağa çıkamazlar

Sokağın üstündeki sahanlıktan

Geçip giderler

Helikopterlerle tayyarelerle” (2011a: 218).

“... Niçin mırıldanıp duruyorum rüzgârda

Kime duyurmak için –Hangi

Yolcuya / Hangi yıldıza
Adlarını batan şehirlerin
Katledilen habercilerin? ...” (2011a: 221).

Şair, “Defter” şiirinde yazılan şiirlerin tutarlı bir şekilde bütün yaşamsal mekânı ve zamanı kuşatması gerektiğini ilkesel bir şekilde ortaya koyar. Bu çabada insaniyet değerinin edebî uğraş için önemli bir değer olduğu belirir:

“Sımsıcak insan tütsün, insan,
Rüya, gerçek, ne yaşamışsan
Her sayfasından, her satırından
Rahimden mezara
Parmak izlerinle, dudak izlerinle,
Yürek vuruşlarınla
İnsanların gönlüne yazdıklarından” (2013: 108).

Şair, “İki Yolcu: İnsan ve Su” şiirinde iki karakterin yaşamsal tecrübesini ve elde ettiklerini hikâyeleştirir. Yaşamın anlamı ve değeri için ortaya konan gayretin edebî bir dille anlatıldığına tanıklık edilir. Bu iki karakter sonrasında ortaya çıkan üçüncü kişi gezgin şair lehine insanî bir tavır ortaya koyar:

“Yeryüzünün gündüzü kadar uğultulu,
Gecesi gibi de katman katman korucu paltosunu,
Suyun omuz başında ve onun akışında
Kendi benliğiyle, kendi elleriyle
Ve Tanrının şiiriyle buluşup onunla bütünleşen
O bahtiyar yolcunun, o edep heykelinin,
Gezgin şairimizin üstüne örtüvermiş” (2010b: 27).

Cahit Koytak’ın kendisiyle başka şairler, yazarlar arasında benzerlikler ve farklılıkları konu edinen şiirleri vardır. Bunlardan biri de Kafka’yla kendisi arasında kurduğu yol arkadaşlığı olan “Kafka: Çocukluk Arkadaşım” şiiridir. Bu şiirin aşağıdaki dizelerini insanî bir ilişkinin güçlü soluğu olarak okumak mümkündür:

“var mısın, kıyamet günü, Jozef,
 herkes kalkmadan, biz ikimiz
 mezarlarımızdan kalkalım,
 kemiklerimizi
 birbirine katıp karıştıralım,
 sonra bir sana, bir bana,
 bir sana, bir bana,
 bölüşelim onları,
 sonra kemik torbalarımızı
 sırtımıza vuralım
 arkamıza bakmadan
 yolu gerisin geri kat edelim beraber;

ikimiz de aynı Tanrının krallığına,
 sen kendi çocukluğuna,
 ben kendi çocukluğuma,
 ama aynı şehre,
 aynı sokağa,
 aynı zamana...” (2010b: 40).

4.2.1.7. Yücelik

Yüce olma hâli, yükseklik, ululuk, ulviyet olarak anlam bulan yücelik (Doğan, 2011: 1863); din, felsefe ve estetiğin önemli kavramlarından biridir. Estetikte “güzel” problemiyle beraber önemli değinilerden birinin “yücelik” olduğunu belirten İsmail Tunali, güzelin aşıldığı durumlarda yücelik kavramına başvurulduğunu söyler (2011: 226, 233). Dabney Townsend de, yüce kavramını, “estetikte geniş, büyük ya da heybetli konuların ve temsillerin ortaya çıkardığı etki; korku ve acıya yaklaşan bir huşu durumu” (2002: 345) olarak karşılar.

Cahit Koytak’ın şiirlerinde eğildiği temalara bakıldığında, özellikle metafizik ve ölüm temlerinde, yücelik kavramının söz konusu olduğu görülür. Okuyucuyu, kimi zaman Tanrı fikriyle baş başa bırakan, kimi zaman da düşünce ve bilginin doruklarına çıkarmaya çalışan şair; bu vasfıyla yücelik dolayımında bir şiire sahiptir. Bu duygu hâli

içinde keşiflerde bulunarak farkındalığı artan okuyucunun, yücelik değeriyle hemhâl olma fırsatı bulduğu söylenebilir. Yücelik, aynı zamanda soyut karşılıklara açık bir kavram olması hasebiyle, Koytak şiirinde tadılmaya çalışılan estetik bir değer olarak bizleri karşılar. Kenan Çağan'ın “Bazen sanat yaratımının en yüce biçimi olarak algılanan şiir, felsefe gibi varoluşun anlamının belirginleştirilmesi konusunda felsefe ya da bilimlerden farklı ama önemli bir katkıda bulunur. Bu katkı verili gerçeklerin ardında gizli olanı sezmeye yönelik metafizik bağlamda düşünülmesi gereken bir katkıdır” (2010: 431) şeklindeki sözleri, oldukça önemlidir. Dolayısıyla, şiirin yüce bir sanat olarak okuyucuya soyut kavramlar ve meseleler hakkında bir sezim bahşettiğini söyleyebiliriz. Hem şiir türü hem de Koytak şiirlerinin bu söz doğrultusunda belli karşılıklara sahip olduğu görülmektedir.

Şair, “Daktilo Kıza Caz İçin Nihavent” şiirinde, daktilonun vuruşlarını müzikal bir duyumsamayla algılamakta ve yazmayı da gerçeklerin kaydı olarak görmektedir. Koytak şiirindeki idealin izlerini bu şiirde sürebiliriz. Bütün olumsuzlukların karşısına konumlandırılan “daktilo kız”, iyiliğin ve yüceliğin devam ettiricisidir:

“... Yüzleri, yüzleri ve maskeleri
Silik kopyaları bırak yaşayanlara
Sen sessiz ölümlerle
Zırhlanan gerçeği yaz
Ve hazin güz yağmuru görünümünde
Yağan ebediyeti ...” (2011a: 13).

Şair, “Mezmurlar” şiirinin “Yunus Peygamber’in Mezmuru” alt başlıklı şiirinde, yaşamsal kirlerden arınmaya çalışan bir özne olarak yücelmeye çalışmaktadır. Aşkınlığın ön plana çıkarıldığı bu şiir, Yunus Peygamber’in deneyimleriyle hakikati seslendirmektedir:

“... Öksürerek atacağım içimden
Dua ve yakarış olmayan her şeyi;
Köşeden bir kucak gazete alacağım
Günlük hayatı yırtmak için
Ve dağları aşan bir gemi ...” (2011a: 181).

Şairin aşağıdaki dizelerini, yücelik fikri çerçevesinde ele almak mümkündür. Arayış ve çabanın ortaya koyduğu “ebediyet fikri” bilinmesi ve tadılması gereken bir bilgi olarak sunulur:

“...

sonra da o bağları, bahçeleri
onun keyfi için yaktırır, yıktırır,
tarumar ettirir size,
o bir testi şarap, o bir testi ateş,
bir testi abıhayat ki, a be yoksullar,
onunla sarhoş olunca, dile gelir de,
bülbul gibi konuşmaya başlar *Ebediyet...*” (2013:74).

Şairin “Yol Türküsü” adlı şiiri, yücelik değerinin ön plana çıktığı bir şiirdir. Şair, bu şiirinde kendini de merkeze alarak aşkın olanın arayışına koyulanlara seslenir ve yücelik karşısındaki acziyeti ve hayreti ortaya koymaya çalışır. Aşağıdaki dizeleri ötelere sesleniş olarak okumak mümkündür:

“Ah biz kazıp duranlar kendi içlerini,
Ah biz derin dalıcılar;
Zilzurna sarhoş dalıcıları sözün,
Dalıp dalıp çıkıyoruz
Vakitli vakitsiz böyle,
Kaderin dümen izinde varlığın sularına.

Emelimiz inciymi, elmastı, yakuttu, fakat
Elimiz boş dönsek de,
Dilimizin altında yalancı meme gibi
Emilmiş çakıllarla değil,
Koynumuz, koltuğumuz, tuğla gibi
Kitaplarla dolu çıkmak istiyoruz
Kıyısına, Bilinmeyen’in;” (2013: 80).

Şair, “Tanrı’nın Yolu” başlıklı şiirinde Tanrı fikrinin başlangıç ve bitiş zamanlarında gelinecek bir fikir olduğunu belirterek söz konusu fikri her zamanın doğrusu olarak ortaya koyar. Bu işleyişin insanı yücelik değerinden kopmayacak bir ilişki içine sevk ettiği açıktır:

“bir tanrıbilim hocası,
 “vidayı, fermuarı, rulmanı bulmak için
 nasıl ilham ve sezgi gerekmişse,
 hem tanrı’ya götüren yeni yolları,
 hem Tanrı’nın kendisini
 her çağda yeniden,
 yeniden bulmak için de
 ilham ve sezgi gerekir.”
 diye başlıyor derslerin ilkine;
 ve aynı sözle bitiriyor
 derslerin sonuncusunu da” (2013: 113).

Koytak’ta yücelik değerinin takibi, tatmin olunmuş bir eda içinde dile getirilir. “Yol Türküleri” şiirinde bunun izlerine rastlanır:

“...
 ve bu da yetiyor gözümü doyurmaya, ama
 yine de, ne göğün derinliği, ne yerin kederi,
 yalnızca zamanın ruhu,
 binyılların tozuyla yolları örten
 o büyük şiirin uğultusu
 doldursun istiyorum, kulağımı,
 kafamı, ruhumu, koynumu koltuğumu” (2013: 121).

Şairin birçok şiirinin başlığını taşıyan “Sol Elle Yazılanlar” şiirinde yücelik fikrinin belirdiği görülür. Bütün devasa görünüm ve varlıkların insana hissettirdiği ululuğun “en büyük oyuncak ustası” olarak görülen Tanrı karşısında azaldığı izlenir. Bu “sınırsız bir bütünde” müşahade edilir:

“...

böyle böyle, en büyük oyuncak ustası
 öteki bütün ustaları,
 en büyük ustalık, öteki bütün ustalıkları,
 en büyük oyuncaklar kümesi,
 irili ufaklı öteki bütün kümeleri
 ve tek tek bütün oyuncakları kapsıyor
 sınırsız bir bütünde ...” (2013: 149).

Şair, “Katlanabilir misin, Ebediyete?” şiirinde de yücelik değerini “güzel sözler”in deneyimlediği tatlar eşliğinde yoklar. “Her gün başka yüzüyle” beliren ölümsüzlük şaire yücelik değerini bahşeder:

“ve dön tasarlanmış cennetlerine yine,
 güzel sözlerin, her şiirde bir başka biçimde,
 bir başka gökten indirdiği has bahçelere!
 ve oralarda devam et, her gün bir başka yüzüyle
 denemeye, ölümsüzlüğü ...” (2013: 166).

Şair, “Aynı Nehirde” şiirinde insanın Tanrı’ya akıp durduğunu söyleyerek yücelik değerini ortaya koymaktadır. Bu tabii unsurların eşlik ettiği bir çerçeve içinde sunulur:

“bir karganın, bir yılanın
 yahut bir dağ keçisinin
 öyle saflıkla bazen
 dönüp de bakması gibi
 insana uzun uzun

bilinmeyenin de
 seçilmiş anlarda
 durup da bakacağı tutar
 öyle bir süre, sarhoş gözlerle
 sizdeki bilinmeyene ...” (2011b: 32).

Şair, “Yüreğe Yapılan Dövme” şiirinde insanın yaşamdan sanata uzanan yücelik değerini ortaya koyar:

“...
sen sözün açtığı yarasın varlıkta,
ey insan,
ey insan kalbi, sen yaraların en derini,

en kızılı, en güzeli,
sen, yaraların,
hayatı aşıp sanata *evrileni*!” (2011b: 48)

4.2.1.8. Özgecilik (Diğerkâmlık)

Sözlüklerde diğerkâmlık olarak da geçen özgecilik, özgeci olma hâli, başkalarını düşünme, bencil olmama (Doğan, 2011:386) şeklinde anlam bulmaktadır. Özgeciliğin, elseverlik ve îsar olarak da bilindiğini belirten Hayati Hökelekli; kavramı, ‘ben’in ötesine geçerek, başkası için bir eylemde bulunmak (2013: 243, 244) olarak tanımlar. Hökelikli’nin işaret ettiği üzere kavram îsar olarak da bilinmektedir. Bu kavram Kur’an’da geçmekte olup kendinden vermek; dünyevi bir karşılık beklemeden Allah için fedakârlık yapmak (Zülaloğlu, 2010: 365) anlamını taşımaktadır. Fevzi Zülaloğlu kavrama ilişkin önemli tespitlerde bulunur: “İsâr, israf değil, katsayısı sonsuzluk olan sevap kaynağıdır”; “İsâr, sadece empati değil, aynı zamanda sempattir de” (2010: 366).

Süleyman Tuğral, isâr kavramını, “kardeşlikte son nokta” olarak görür ve Seyyid Şerif Cürcanî’nin “faydanın ulaşmasında, zararın uzaklaştırılmasında başkasını kendine tercih etmek” şeklindeki açıklamasına yer verir (2008: 211). Bu açıklamalar üzerinden kavramın, insanî ilişkilerde ne kadar büyük bir öneme sahip olduğu görülmektedir. Kavram, âdeta diğerkâmlığın katmerli biçimidir. Fakat günümüzde bu değer insanlığın ruh dünyasından bir çekilme yaşadığı görülmektedir. Yaşanan bunca yıkımın, insanlığın bu değeri yitirdiğinden başka bir açıklaması yok gibidir.

Koytak’ın şiirlerinde özgecilik, farklı ilişkiler çerçevesinde kendini göstermektedir. Şair, “Nuh’a Gemi Resimleri” şiirinde, özgeciliği şöyle ortaya koyar:

“... Uykuyu çocuklara ayırıyorum

Gençliği anne babalara
 Umudu gemiden bakanlara bırakıyorum
 Korkuyu kıyıda bakanlara
 Tufanı kendime ve biletsiz yolculara ...” (2011a: 93).

Aslında şair, bu dizelerde eleştirel bir tutum sergilemektedir. Kendisiyle beraber “biletsiz yolcuları”, “tufan”ı hak etmekle ele almakta ve diğer insanlara dair genel bir bilgelik örneği ortaya koymaktadır. Fakat dikkat edildiğinde, insana dair “aldanma” durumlarını ortaya koyan şairin, kendini bu durumdan bağımsız kılmayarak karşılaşılacak sonlardan en olumsuzunu (tufan) üstlendiği görülür. Özellikle son dizeyi diğerkâmlık örneği olarak okumak mümkündür.

Şair, *İlk Atlas* (2011) kitabında “Okuyucuya” başlıklı bölümde şair, şiir ve okuyucuya dair önemli belirlemelerde bulunur. Şiiri tanıttığı üçüncü bölümde özgeciliği şiirin tanımını içinde değerlendirir:

“...
 Bir prens olduğu da doğrudur
 Çünkü gün olur üleştirmeye kalkar
 ‘İki kanadını üç arkadaşa’ ...” (2011a: 233)

Şair, “Meyhanede Yazı Dersi” şiirinde şiirin olması gereken özelliğini ortaya koyarken özgeciliğe işaret eder:

“...
 ne çarık, ne postal, ne artistik paten
 giyinsin mısraların!
 buz, köz ya da diken üstünde
 çıplak ayakla yürümeyi öğrensinler;
 dikenden, buzdan, közden
 süt emmek için, süt,
 gül dermek için, gül!” (2013:67).

Cahit Koytak, Cahit Zarifoğlu için şiirler kaleme almıştır. Bunlardan birinde şairi, tam bir diğerkâmlık kahramanı olarak resmeder:

“ah bir bilsek, bir batında kaç Yakup
 ve kaç Yusuf’a bölündün,
 kaç Musa’yla Sina’ya,
 kaç İsa’yla Galgota’ya yürüdün,
 kaç Hamlet’i oynadın,
 kırk yıl ve yedi yıla sığan
 kısacık hayatında, ...” (2010b: 107).

Şair, “Çömezın Notları” şiirinde şiire duyduğu ilginin kendisini yaşamın başka yönlerinden uzaklaştırdığını belirtir. Bu bir diğerkâmlık örneğidir. Bu değeri ortaya koymanın ödülü de şiirde dile getirilmektedir:

“şiire duyduğum bağımlılık
 dünyaya kör olmama yol açtı.
 ama şiire gösterdiğim bağımlılık,
 taşların altını, kuyuların dibini,
 kitapların özünü,
 insanların içini
 görmeyi öğretti bana” (2010b.: 130).

Şair, yukarıdaki şiiri takip eden “Cihangir” şiirinde de bir diğerkâmlık örneği sergiler:

“su ver avuçlarınla bana, şair,
 su ver şırıldayan o çeşmeden!
 ...
 sen atıyla işe gidip gelen,
 ve yolda vitrinleri,
 müzikholleri,
 sinemaları fetheden
 bir cihangir olursun,
 ben de senin seysisin.
 körlüğe, sağırılığa karşı
 ikimiz de koşulsuz

hazırlıklı oluruz
 biraz körlerle kör,
 sağırarla sağır
 ve bütün iyi oyuncular gibi
 ikimiz de yapayalnız” (2010b: 133).

4.2.1.9. Tevazu (Alçak Gönüllülük)

Tevazu, insanlara karşı alçakgönüllü ve yumuşak davranarak böbürlenmekten kaçınma anlamına gelen bir ahlak terimidir (Toksarı, 2006: 2029). “Alçak gönüllü kimse bütün insanları kendisi ile eşit sayar. Bütün insanlığı bir ve aynı Yaratıcının eseri, ortak bir ailenin çocukları olarak görür” (Hökelekli, 2013: 282). Bu bakımdan kavram, yüceltilen bir insani değer olarak karşımızdadır.

“Alçakgönüllülük hakikate duyulan sevgiden kaynaklanır ve bu sevgiye boyun eğer. Mütevazı olmak hakikati kendinden çok sevmektir” (Hökelekli, 2013: 282). Bu ifade de göstermektedir ki, tevazu, diğer birçok insani değerde olduğu gibi aşkın bir kavramla nedensellik ilişkisi içerisinde. Yani tevazu, hakikatin bir gereği olarak ortaya çıkmaktadır.

Cahit Koytak, “Mezmurlar” şiirinin “Tanrı’nın Nefesiyle Dolup Taşarak” alt başlıklı şiirinde, ağaran bir günün hissettirdiği Tanrısal yaratımın görünümüne yer verir. “Uyku, balçık, belkemikleri, Tanrı’nın nefesi, ruh” kelimeleri, şiirin dokusunu sağlarken “kusurlar” kelimesi de mütevazı bir kulu işaret eder:

“... Benimle kim uyanacak, Tanrım!
 Ki örterek kusurlarımı
 Bana da ruhundan üflediğini
 Haykırabileyim” (2011a: 168).

Şair, “Mezmurlar” şiirinin “İlk Atlas” alt başlıklı şiirinde, kulluk bilincine ermenin tevazuunu ortaya koymaktadır. Bilgelik, Tanrı karşısında haddini bilmeye tevazu değerini gerektirmektedir.

“... Ama yıllar kör olduğumu gösterdi bana:
 Dünya ışığına çıkınca

Göğü deldiğini sanan
Genç bir solucan gibi” (2011a:186)

Koytak, *Ölüme Çare ya da Şen Maneviyat* (2013) adlı yapıtının giriş şiiri olan “Prolog”da yaşamın anlamını, bütün gereksizliklerden sıyrılmış büyük bir uyumun mayası sadedinde olan “safılık”ta bulmaktadır. Bu “safılık”ın aşkın bir tevazua işaret edip “Yüce Sanatçı”nın “hilkat”e bahşettiği önemli bir değer olduğu izlenir:

“... karmaşık bilgileri
evde bıraktı ‘Yüce Sanatçı’,
hilkatın ilmihal kitabında...

yalnızca saflığı aldı yanına,
yaratırken kullandığı saflığı,
bir çiçekte, bir bulutta, bir tırtılda
değişmeden devam eden saflığı,
dağın, derenin, ormanın ve çöllerin saflığını.” (2013:10)

Şairin “Ev Türküsü” adlı şiirinde, evini bilginin mekânı hâline dönüştürdüğü ve bunu şen bir hava içinde mütevazı bir yaşamın anahtarı olarak gördüğü izlenir. Bu şiirde bizleri, yalın, şen ve Tanrı fikrinden, varlığından memnun mütevazı bir şair karşılar. Felsefî atıfların yer aldığı şiirde, bilgi ve tevazu uyumlu bir ikili olarak işlenir:

“ şairim ben, varlığın evinde oturuyorum,
düzgün ve temiz tutuyorum onu,
her gün silip süpürüyorum,
havalandırıyorum, serâzat rüzgârla.
buna karşılık, *Ev sahibim* de
kira almıyor benden.

... sonra tarlaları suarmaya gidiyorum,
çayırıları biçmeye,
kendi küçük göğümde;

ikindi üzeri, serin gölgeleriyle
perçemlerinizi, yüreklerinizi yalayan.

göçmen kuşlarla dolduruyorum ıssız sahillerimi,
 sonra kendim de karışıp onların arasına
 alçak uçuşlarla, sizin göklerinizde
 kendi küçük kanatlarımı deniyorum; ..." (2013: 41).

“Sıradanlığın Metafiziği” adlı şiirinde şair, aşkı ve aşkın karşısında değersiz kıldığı unsurları karşılaştırır. Sıradanlığın ve aşkın yüceltiildiği bu şiirde tevazu bir değer olarak yükselir:

“sade ama pahalı kostümler,
 ucuz ama markalı dostluklar,
 paneller, ödüller, tv söyleşileri,
 ve alkış ve övgü ve boya
 görünmez kılar insanı

aşksa içini gösterir kişinin

...

bakar ve anlarsınız hemen,
 bakar ve anlarsınız,
 aştır içi görünen adam ..." (2013: 54).

Şair, “Değişim” şiirinde yalın ve mütevazı tercihlerini Tanrısal bir katılımı aktarır. Ona göre bu tevazu, kişiyi yaşamsal değerin istenilen yollarına vordırmaktadır:

“ana yollarını bıraktım,
 yayalar için değil o yollar;
 ruhuyla yola dokunmaktan
 hoşlananlar için değil

keçiyollarını yeğliyorum ben
 ve keçiyolları içinde de,
 Tanrı’nın kalbime
 kalbimdeki evine,

kalbimdeki bekar evine
 gelip giderken kullandığı,

bütün gönüllerin içinden geçen
o gizli patikayı arıyorum,” (2013: 102).

Koytak, “Şeylerin Dili” şiirinde “odadaki nesnelerden biri”nin dillenenek insana nasihatte bulunduğunu işler. Tevazu değerinin izlendiği bu dizeler şunlardır:

“odadaki nesnelerden biri
...
“bak insanoğlu, diyor,
kendini yiyip bitirme öyle,
insanın kendisi de dahil,
fani olan hiç kimse, hiçbir şey
bu kadar derin kazmaya gelmez,
deliniverir” (2011b: 36).

Şair, Yoksullar ve Şairlerin Kitabı II’de (2010) yer alan “Sol Elle Yazılanlar” başlıklı şiirinde şiirin nasıl olması gerektiğini ortaya koymaya çalışır. Aşağıdaki dizeler, şiir ve tevazu ilişkisi üzerinden bir şairin şiirinde yer alması gereken önemli bir özelliğe işaret etmektedir:

“...
Ama yalınayak bir yolcunun hafifliği
Ve içtenliği olsun istiyorsun şiirinde,
Sıfatları azaltmalısın!

Sözün gıcırtılı çizmelerini çıkarmalı,
Onları kösele kemirmeye meraklı fareler için
Yolun kenarına bırakmalısın!

Az yemeli, az içmeli, az uyumalı
Ve hepsinden önemlisi
Az konuşmalı şiirin! ...” (2010b: 8).

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Değerler, birey ve toplum yaşamında oldukça önemli bir görev üstlenmektedir. Bu anlamda değerleri, eğitsel faaliyetler için bir hareket noktası kılmak ve böylece birey ve toplum yaşamının daha sağlıklı olması için onlardan istifade etmek gerekir. Bu kabul, değeri, birey ve toplum yaşantısı için eğitsel bir unsur kılar. Birey ve toplum yaşamının vazgeçilmez değerleri olan vicdan, adalet, merhamet, şefkat, bilgelik/hikmet, insaniyet, yücelik, özgecilik ve tevazu bu mantık içerisinde büyük önem taşımaktadır. Cahit Koytak'ın geniş katmanlı şiirlerinde söz konusu olan bu değerler “yüceltilmiş insana özgü” davranışlar olması bakımından okuyucuya önemli telkinlerde bulunulmasını sağlamaktadır. Bu açıdan şiir türünün imkânları doğrultusunda, estetik yargıların renk kattığı edebî esere yöneldiğimizde Cahit Koytak'ın şiirlerinin oldukça elverişli örnekler olduğu görülmektedir. Şiirin değerlere, değerlerin de şiir türüne kattığı niteliği, söz konusu şairin şiirlerinde görmek, takip etmek mümkündür. Bu anlamda, değer aktarımı konusunda karşılıklı bir etkileşim söz konusudur. Cahit Koytak, şiirlerinde yaşam ve şiir arasında kurduğu sıkı bağlarla sıralanan değerlerin önemli bir işleve sahip olduğunu ortaya koymuş ve eserleriyle değerlerin geri planda bırakıldığı bir yaşamın olumsuzluğuna işaret etmiştir. Dolayısıyla birçok değerın kaynağı niteliğinde başta vicdan olmak üzere, adalet, merhamet, şefkat, bilgelik/hikmet, insaniyet, yücelik, özgecilik ve tevazu farklı anlamlarla şiirlerde bir mantık örgüsü kurmuştur. Bu değerler, kimi zaman doğrudan kimi zaman da dolaylı bir şekilde şairin şiirlerinde yer alarak estetik bir boyut kazanmıştır. Dünyada yaşanan savaşlar ve yıkımlar; insanlığın geçmişteki acı yaşanmışlıkları; hayata dair bazı hâller; bilgi ve inanç; sanat ve metafizik gibi birçok kavram ve mesele değerler ekseninde şiirleşmiştir. Böylece değer ve şiir kavramlarının kurduğu ilişkide, sıralanan değerlerin öznesi olarak yüceltilmiş insan ön plana çıkmış ve okuyucunun şiirsel sağaltımın muhatabı olarak onu örnek alması sağlanmaya çalışılmıştır.

5.2. Öneriler

1. Değerler, eğitsel bir unsur olarak eğitim-öğretim faaliyetlerinde işlenmelidir.
2. Eğitim-öğretim faaliyetlerini ileri boyutlara taşıyacak kuramsal çalışmaların merkezinde değer kavramı ve bileşenleri olmalıdır.
3. Değer, farklı disiplinlerle ilişkili olarak ele alınmalı ve ortaya çıkan sonuçlar tartışılmalıdır.
4. Değer aktarımında sanat ve edebiyatın rolü ön plana çıkarılmalıdır.
5. Birçok değerın somutlaşma imkânı bulduğu edebî metinler önemsenmeli ve bir aktarım unsuru olarak irdelenmelidir.
6. Cahit Koytak'ın şiirleri değerler temelinde okunmalı ve bu okuma biçimi başka şair ve yazarlar için de yaygınlaştırılmalıdır.
7. Cahit Koytak'ın şiirlerinde amaçlanan bireysel ve toplumsal iyileştirmenin merkezinde olan “yüceltilmiş insan”a odaklanılmalıdır.
8. Cahit Koytak'ın şiirlerinde yer alan değerlerin öznesi “yüceltilmiş insan” rol-model teşkil edecek belirlemeler doğrultusunda tanıtılmalıdır.
9. Cahit Koytak'ın şiirleri, tematik olarak çeşitli başlıklar altında incelenmeli ve elde edilen bulgular yorumlanarak bilimsel bir çerçeve içinde sunulmalıdır.

KAYNAKÇA

- Adıyan, A. (2012). Cahit koytak şiirinde öteki'nin beriki'leşmesi, *İstanbul Bir Nokta (Cahit Koytak Özel Sayısı)*, S.126.
- Adorno, T.W. (2004). *Edebiyat yazıları*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Akarsu, B. (2002). Değişen dünyada bilim ve değerler, *Bilgi ve Değer (Bilgi ve Değer Sempozyumu Bildirileri)*. Ankara: Vadi Yayınları.
- Altun, S. A. Eğitim yönetimi ve değerler, *Değerler Eğitimi Dergisi (Journal of Values Education-Turkey)*, c.1, S.1, 7-18.
- Akbaş, O. (2008). Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış, *Değerler Eğitimi Dergisi*, c.6, no.16.
- Akıncı, A. (2005). Hayata anlam vermede dinî değerlerin ve din öğretiminin rolü, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3 (9), 7-24.
- Akkanat, C. (2010). *Edebiyat hayat memet*. İstanbul: Okur Kitaplığı.
- Akkanat, C. (2012). *Gelenek ve İkinci Yeni şiiri*. İstanbul: Okur Kitaplığı.
- Aktaş, Ş., Gündüz, O. (2011). *Yazılı ve sözlü anlatım/Okuma-dinleme, konuşma-yazma*.(15. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Aktaş, Ü. (2010). *Aklın hakikati aşkın şiiri*. İstanbul: Okur Kitaplığı.
- Aktaş, Ü. (2012). *Edebiyat, ideoloji ve poetika*. İstanbul: Okur Kitaplığı.
- Altıntaş, R. (2002). *İslam düşüncesinde tevhid ve estetik ilişkisi*. İstanbul: Pınar Yayınları.
- Altuntaş, Y. E. <http://www.haberkultur.net> adresinden 27.05.2014'te alınmıştır.
- Aristoteles. (2010). *Poetika*. İstanbul: Can Yayınları.
- Arslan, A. (2001). *Felsefeye giriş*. Ankara: Vadi Yayınları.
- Arslan, Z. Ş., Yaşar F. T. (2007). Yükselen “değer” kavramı üzerine eleştirel bir yaklaşım. *DEM Dergi*, Y.1, S.1.
- Atlansoy, H. (2003).Dağın öteki yüzüne çizilen büyük atlas, *Hece*, Y.7, S.82.
- Aytaç, G. (2009). *Edebiyat yazıları 2000-2010*. Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Bağlı, M. (2010). *Modernizme direnen estetik*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Baş, G., Beyhan, Ö. (2012). Türkiye’de değerler eğitimi konusunda yapılmış lisansüstü tezlerin farklı değişkenler açısından değerlendirilmesi, *Değerler Eğitimi Dergisi*, c.10, no.24, 55-77.
- Benjamin, W. (1995). *Son bakışta aşk*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Berendt, J. E. (2010). *Caz kitabı / Ragtime'dan Fusion ve Sonrasına* (3. Bs.) (çev. Neşe Ozan). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Berfe, S. (2003). Cahit Koytak'ın olmadığı yoksul antolojiler diyarı, *Hece*, Y.7, S.82.
- Bilgiz, M. (2007). *Kur'an açısından vicdan ve değeri*. İstanbul: Beyan Yayınları.

- Bulaç, A. (2007). İslâm dünyasında eğitim, sivil bir hareket olmalı (haz. Ramazan Akkır), *DEM Dergi*, Y.1, S.3.
- Büyükdüvenci, S. (2002). Değer'in değeri üzerine, *Bilgi ve Değer* (Bilgi ve Değer Sempozyumu Bildirileri), Ankara: Vadi Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Celep, M. (2012). Cahit Koytak'ın Defter şiiri üzerine, *İstanbul Bir Nokta* (Cahit Koytak Özel Sayısı), S.126.
- Cevizci A. (2002). *Felsefe sözlüğü*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Çağan, K. (2010). Hakikati ifade biçimi ya da hakikatin bilgisi olarak şiir (2. bs.), *Hece* (Türk Şiiri Özel Sayısı), S.53-54-55.
- Çağrıncı, M. (1989). *İslam Düşüncesinde Ahlâk*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.
- Çınar, A. (2006). Modern zamanların değer arayışı: varlık-bilgi-değer birliğinin önemi, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 4, (11), 53-68. Değerler Eğitimi Merkezi.
- Çotuksöken, Y. (2012). *Türkçe dil ve edebiyat terimleri sözlüğü*. İstanbul: Papatya Yayıncılık.
- Değirmenci, A. (2008). *Yozlaşma ve baskı ortamında sanat*. İstanbul: Ekin Yayınları.
- Demirezen, İ. (2007). Hikâyeler ve ahlâk tasavvuru, *Değerler ve eğitimi* (Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu 26-28 Kasım 2004-İstanbul), İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.
- Devellioğlu, F. (2008). *Osmanlıca-Türkçe ansiklopedik lûgat* (25. bs.). Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- Dil Derneği. <http://www.dildernegi.org.tr> adresinden 02.07.2014'te alınmıştır.
- Doğan, D. M. (2011). *Doğan büyük Türkçe sözlük*. Ankara: Yazar Yayınları.
- Durman, N. (2012). İlk Atlas ile yakınlık kurduğum şiir, *İstanbul Bir Nokta* (Cahit Koytak Özel Sayısı), S.126.
- Elbir, B., Bağcı, C. (2013). Değerler eğitimi üzerine yapılmış lisansüstü düzeyindeki çalışmaların değerlendirilmesi, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 8/1, 1321-1333.
- el-Büleyhî, S. İ. (2006). *Kur'ân isimleri antolojisi*. İstanbul: Pınar Yayınları.
- Emre, A. (2006). Şiir: Dilin En Güzel Gemisi, *Hece*, Y.10, S.110.
- Erdoğan, M. (2010). Şiir-hayat ve şiir-ahlak ilişkisi üzerine, *Hece* (Türk Şiiri Özel Sayısı), S.53-54-55.
- Felski, R. (2010). *Edebiyat ne işe yarar?* (çev. Emine Ayhan). İstanbul: Metis Yayınları.
- Feyzi, M. (2012). Cahit Koytak ile söyleşi, *İstanbul Bir Nokta* (Cahit Koytak Özel Sayısı), S.126.

- Fidan, N., Erden, M. (1998). *Eğitime giriş*. Ankara: Alkım Yayınevi.
- Gündoğan, A. O. (2007). Ben ve öteki: değerler dünyasının gerginliği, *Değerler ve eğitimi* (Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu 26-28 Kasım 2004-İstanbul), İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.
- Gündüz, Ş. (1998). *Din ve inanç sözlüğü*. Ankara: Vadi Yayınları.
- Hacıkadiroğlu, V. (2002). Değerlerin temellendirilmesi, *Bilgi ve değer* (Bilgi ve Değer Sempozyumu Bildirileri), Ankara: Vadi Yayınları.
- Hece(2003). Cahit Koytak: ‘Şiiri hep fonunda sessizlikten ve derin bir mavilikten başka bir şeyin görünmediği bir çift büyük beyaz kanat imajı ve o kanatların hışırtısı olarak düşünmüşümdür.’ Y.7, S.82.
- Hökelekli, H. (2013). *Psikoloji, Din ve Eğitim Yönüyle İnsani Değerler*. İstanbul:Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.
- Illich, I. (2013). *Okulsuz toplum* (çev. Mehmet Özay). İstanbul: Şule Yayınları.
- Işık, İ. (2004). *Türkiye yazarlar ansiklopedisi c.2*. Ankara: Elvan Yayınları.
- İlbak, Ü., Acar, Z., İlhan, A. (2014). Cahit Koytak şiiri ekseninde bir sohbet (Metin düzenleme, yazım: Zafer Acar), *Dil ve Edebiyat Dergisi 2013 Şiir Yıllığı*, (haz. Zafer Acar). İstanbul: TDED Yayınları.
- İmamoğlu, A. (2010). Vicdan kavramının psiko-sosyal tahlili, *Akademik İncelemeler Dergisi*, Sakarya Üniversitesi SBE, c.5, S.1, 127-144.
- İnalçık, H. (2011). *Şair ve patron*. Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- İnam, A. (2008). Değerler hayatımızın kendisidir. Değerler biziz (Röportaj: Ömer Faruk Ocakoğlu). *DEM Dergi*, Y.2, S.5.
- İzzetbegoviç, A. (2013). *İslam deklarasyonu*. İstanbul: Fide Yayınları.
- Janki, D. (2005). *İnsani değerler*. İstanbul: Okyanus Yayınları.
- Kaplan, M. (2012). *Şiir tahlilleri 2-Cumhuriyet devri Türk şiiri*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Karakoç, S. (1997). *Edebiyat yazıları I/Eğik ehramlar*. (3. Baskı). İstanbul: Diriliş Yayınları.
- Karataş, T. (2004). *Ansiklopedik edebiyat terimleri sözlüğü*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Karatay, H. (2011). Karakter eğitiminde edebi eserlerin kullanımı, *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 6/1, p. 1398-1412.
- Karcı, M. R. (2003). Cahit Koytak şiiri, *Hece*, Y.7, S.82.
- Kaygana, M., Yapıcı, Ş., Aytan, T. (2013). Türkçe ders kitaplarında değer eğitimi, *The Journal of Academic Social Science Studies International Journal of Social Science*, Volume 6 Issue 7, 657-669.
- Kenan, S. (2009). Modern eğitimde kaybolan nokta: değerler eğitimi, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri / Educational Sciences: Theory & Practice* 9 (1), 259-295.

- Kocaoluk, O. H. (2011). *Türkçe atasözleri ve deyimler sözlüğü*. İstanbul: Kocaoluk Yayın Evi.
- Koytak, C. (2009). *Gazze risalesi*. İstanbul: Pınar Yayınları.
- Koytak, C. (2010a). *Yoksulların ve şairlerin kitabı 1* (2. Baskı). İstanbul: Timaş Yayınları.
- Koytak, C. (2010b). *Yoksulların ve şairlerin kitabı 2*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Koytak, C. (2010c). *Yoksulların ve şairlerin kitabı 3*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Koytak, C. (2011a). *İlk atlas*. (2. Baskı). İstanbul: Timaş Yayınları.
- Koytak, C. (2011b). *Yeni başlayanlar için metafizik*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Koytak, C. (2012). *Cazın ırmakları*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Koytak, C. (2013). *Ölüme çare ya da şen maneviyat*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Koytak, C. (2014). *Dudakta bekletilen şarkılar (Zamanı bekleten şarkılar 1)*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Kuçuradi, I. (2003). *İnsan ve Değerleri*, Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları.
- Kurtoğlu, M. (2012). Bilginin şairi: Cahit Koytak, *İstanbul Bir Nokta (Cahit Koytak Özel Sayısı)*, S.126.
- Leirvik, O. (2007). Hoşgörü, vicdan ve dayanışma: ahlâk ve din eğitiminde küreselleşen kavramlar, *Değerler ve eğitimi* (Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu 26-28 Kasım 2004-İstanbul), İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.
- Lekesiz, Ö. (2003). Cahit Koytak için bir terceme-i hâl, *Hece*, Y.7, S.82.
- MEB, (2006). İlköğretim Türkçe Dersi (6-7-8. Sınıflar) Öğretim Programı. Ankara. <http://ttkb.meb.gov.tr/www/ogretim-programlari/icerik/72> adresinden 19.08.2014'te alınmıştır.
- Mengüşoğlu, M. Ö. (2005). *Vahiy ve sanat*. İstanbul: Pınar Yayınları.
- Mengüşoğlu, M. Ö. (2012a). *Bir kelime mesafesi*. İstanbul: Okur Kitaplığı.
- Mengüşoğlu, M. Ö. (2012b) *Kalbim mühürlenmeden* (haz. Asım Öz). İstanbul: Okur Kitaplığı.
- Mengüşoğlu, M. Ö. (2012c). Cahit Koytak şiiri (Türkçede bir milat), *İstanbul Bir Nokta* (Cahit Koytak Özel Sayısı), S.126.
- Moran, B. (2012). *Edebiyat kuramları ve eleştiri*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Müftüoğlu, A. (2010). *Yeni bir zamanı başlatmak*. Ankara: Hece Yayınları.
- Okay, O. (1998). *Sanat ve edebiyat yazıları*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Oktay, A. S. (2007). İslam düşüncesinde ahlakî değerler ve bunların global ahlaka etkileri, *Değerler ve eğitimi* (Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu 26-28 Kasım 2004-İstanbul), İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.
- Örs, A. (2008). Direnen edebiyat, *Tasfiye*, Y.4, S.16.
- Öz, A. (2012). Cazın ırmakları, Cahit Koytak, *Varlık*, Y.79, S.1254.

- Özdenören R. <http://yenisafak.com.tr/yazarlar/RasimOzdenoren/cazin-irmaklari-ya-da-ritim-ve-melodi/36033> adresinden 28.06.2014'te alınmıştır.
- Özensel, E. (2003). Sosyolojik bir olgu olarak değer, *Değerler Eğitimi Dergisi (Journal of Values Education-Turkey)*, C.1, S.3, 217-239.
- Özsoy, Ö., Güler, İ. (2009). *Konularına göre Kur'an (Sistematik Kur'an fihristi)* (13. bs.). Ankara: Fecr Yayınevi.
- Öztürk, M. (2011). *Kur'an-ı Kerim meali-Anlam ve yorum merkezli çeviri*. İstanbul: Düşün Yayıncılık.
- Öztürk, Z. (2005). On Beşinci yüzyıl şairlerinden Akşemseddinzade Hamdullah Hamdi'nin Yusuf ve Zeliha mesnevisinde işlenen değerler, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3 (10), 41-72.
- Poyraz, H. (2007). Değerlerin kuruluşu ve yapısı, *Değerler ve eğitimi* (Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu 26-28 Kasım 2004-İstanbul), İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.
- Sağlık, Ş. (2003). Cahit Koytak'ın hece dergisinde yayımlanan bazı şiirlerini göndermeler/metinlerarasılık bağlamında okuma denemesi, *Hece*, Y.7, S.82.
- Said, E. (2005). *Hümanizm ve demokratik eleştiri*. İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Sayar, Kemal (1995). *Hüzün hastalığı*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Sayar, K. (2010). *Merhamet/Kalbe dönüş için son çağrı*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Schopenhauer, A. (2005). *Okumak-yazmak ve yaşamak üzerine* (çev. Ahmet Aydoğan). İstanbul: Şule Yayınları.
- Soykan, Ö. N. (2007). Genel geçer bir ahlâk olanaklı mıdır?, *Değerler ve eğitimi* (Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu 26-28 Kasım 2004-İstanbul), İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.
- Sönmez, V. (2008). *Eğitim felsefesi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Su, H. (2005). Yazı, söz ve edebiyatın gücü, *Hece*, Y.9, S.102.
- Şakar, C. (2010). *Yazının gizledikleri*. İstanbul: Okur Kitaplığı.
- Şakar, C. (2011). *Edebiyatın sırça kulesi*. İstanbul: Okur Kitaplığı.
- Şakar, C. (2012). *İmge, gerçeklik ve kültür*. İstanbul: 2012.
- Şimşek, T. (2010). Masaldan destana: Dağlarca'nın şiiri, *Hece* (Düşüncede, Edebiyatta, Sanatta Yerlilik Özel Sayısı), S.162-164.
- Tagore, R. (2008). *Rusya'dan mektuplar*. İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Tahir Gürçağlar, Ş. (2011). *Çevirinin ABC'si*. İstanbul: Say Yayınları.
- Tamgüç, R. (2012). Varoluşçu bir poetika oluşturmak: Cahit Koytak deneyimi, *İstanbul Bir Nokta (Cahit Koytak Özel Sayısı)*, S.126.
- Tepe, H. (2002). Değerler ve değer bilgisi, *Bilgi ve değer* (Bilgi ve Değer Sempozyumu Bildirileri). Ankara: Vadi Yayınları.
- Timaş Yayınları (Yayınevinin tanıtım bilgilerinden). <http://www.timas.com.tr> adresinden 18.06.2104'te alınmıştır.

- Todorov, T. (2008). *Poetikaya giriş*, İstanbul: Metis Yayınları.
- Toksarı, A. (2006). *İslam'da inanç, ibadet ve günlük yaşayış ansiklopedisi* (Ed. İbrahim Kâfi Dönmez). İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.
- Tosun, N. (2005). Değer yitiminin doğal sonucu, *Hece*, Y.9, S.102.
- Townsend, D. (2002). *Estetiğe giriş*, (çev. Sabri Büyükdüvenci). Ankara: İmge Kitabevi.
- Tuğral, S. (2008). *Kur'an'da değerler sistemi*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları.
- Tunalı, İ. (2011). *Estetik*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Türinay, N. (2006a). Doksan sonrası şiir ve Cahit Koytak şiiri, *Hece*, Y.10, S.110.
- Türinay, N. (2006b). Cahit Koytak şiiri, *Hece*, Y.10, S.112.
- TDK. <http://www.tdk.gov.tr/index> adresinden 02.06.2014'te alınmıştır.
- Utku, G. (2005). Gösteri çağında edebiyatın gücü, *Hece*, Y.9, S.102.
- Utku, G. Y. (2010). Çıkınımızda ne var?, *Hece* (Düşüncede, Edebiyatta, Sanatta Yerlilik Özel Sayısı), Y. 14, S.162-164.
- Yapı Kredi Yayınları (2003). *Tanzimat'tan bugüne edebiyatçılar ansiklopedisi c. 2*. İstanbul.
- Yavuz, Ş. (2007). Değerlerin şeceresi, doğası, sınırı ve devamlılığı: değerlerin dini ve sosyal karakteri ve sürekliliği, *Değerler ve eğitimi* (Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu 26-28 Kasım 2004-İstanbul), İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.
- Yazıcı, M. (2013). Toplumsal değişim ve sosyal değerler, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 8/8, p. 1489-1501.
- Yener, A. G. (2005). Edebi metin ve politik iktidar. *Hece*, Y.9, S.103.
- Wallerstein, İ. (2012). *Modern dünya sistemi*. İstanbul: Yarın Yayınları.
- Zarifoglu, C. (1986). *Bir Değirmendir Bu Dünya*. İstanbul: Nehir Yayınları.
- Zülaloğlu, F. (2010). *Yolumuzu aydınlatan Kur'anî kavramlar*. İstanbul: Ekin Yayınları.

EKLER

EK 1. Cahit Koytak'la Yapılan Görüşme

Görüşme tarihi: 15.06.2014-17.06.2014

Görüşme ortamı:e-posta

Görüşmeyi yapan: Ferhat ÇİFTÇİ

15.06.2014 tarihinde şaire e-posta yoluyla sorular yöneltilmiştir. Yöneltilen sorulara şair, 17.06.2014 tarihinde cevap vermiştir.

Şaire Yöneltilen Sorular

1. Çalışmamızda, bildiğiniz üzere şiirlerinize yönelik değer kavramı ekseninde bir yoklamada bulunduk. Özellikle ön plana çıktığını düşündüğümüz bazı değerler; vicdan temelinde adalet, merhamet, şefkat gibi kavramlar oldu. Siz bu değerleri nasıl tanımlıyorsunuz ve bu kavramların şiirlerinizde yer alma durumu nedir?
2. İnsan, yaşam içinde birtakım eylemlerde bulunur. Bu, çoğu zaman doğru bildiklerinin ortaya konulmasıyla sonuçlanır. Size göre değer yüklenecek ve iyi-kötü yargısında bulunulacak davranışların ölçüsü nedir? Bunlar kişiden mi, yoksa daha aşkın bir varlık/durum/düşünceden hareketle mi belirlenmelidir?
3. Şiir, genel anlamda söz, anlam ve estetiğin buluştuğu bir sanat olarak anlaşılmıştır. Bunlardan herhangi birine yöneldiğimizde şiirin hassas terazisinde bazı kaymalar gerçekleşiyor. Bu anlamda şiirde terazinin dengesini değil de mantığını kuran bir öz/değerden bahsetmek mümkün müdür? Neler söylersiniz?
4. Birçok şairin şiirinde yüceltilmiş veya hedeflenen bir insan modeli karşımıza çıkar. Kimi şairler, sembol isimlerle genel olarak varmak istediği dünya/düşünce/ideali daha da somutlaştırmak istemişlerdir. Sizin şiirinizde ise insanî bir duyuş tarzıyla kabullerin genişlediği bir durum söz konusu. Bu anlamda şiir kahramanına yüklenen idealin sizde peygamberler, filozoflar, şairler, yazarlar... tarafından paylaşılmış olduğunu görüyoruz sanki. Neler söylersiniz, bu tespitin doğruluk payı var mıdır?

5. Şiirlerinizde yer alan “güzel sözlerin cini”, “a kuzum” a beyaz fare” kullanımlarına nasıl yaklaşmamız gerekir. Bu seslenişlerin muhatabı okuyucu mu, şairin kendisi mi? Bunlarla söz konusu olan telkinler nelerdir?
6. İnsan, iyi-kötü ayrımında sorumlu bir varlık olarak tercihleriyle değerlendirilecek bir konuma sahiptir. İlahi eksende insanın karşılığı genel olarak böyledir. Bu anlamda insanın yüceltilmesi problemlili bir başlangıç mıdır? “Yücelik” vasfı, insanla nerede, nasıl buluşmaktadır?
7. Şiirlerinizin anlaşılması bağlamında yerlilik-evrensellik tartışmalarının söz konusu edildiği görülüyor. Bu bağlamda hakikate dair olanı nerede aramalıyız? Yerlilik ve evrensellik bir çatışma durumu içinde mi, yoksa bir buluşma zemininde mi anlaşılmalıdır? “Biz” kavramını kültürel, mekânsal karşılıklar mı, yoksa daha aşkın kavramlar mı oluşturmaktadır?
8. Genel olarak İslam dünyasında, Batı’ya ve modernizme karşı her zaman için bir karşıtlık durumu söz konusu olmuştur. Bu durum, “yaralı bilinç”lerin savunması anlamında gür sesli, hakikati karşı tarafa haykıran bir üslubu doğurmuştur. Şiir dilinde de bu “yaralı bilinç”in örneklerine rastlamak mümkündür. Sizin şiirinizde genel olarak tepkisel/delişmen bir dil yerine dingin ve doğruyu içselleştirmiş bir dile rastlıyoruz. Bu anlamda, özellikle sosyal meselelere ilişkin şiirlerinizde, karşıtlığın bu naif dil ekseninde hem içsel hem de dışsal bir muhatabı var. Dolayısıyla şiirinizin bir ötekisinden bahsedilecek olsa bu nedir/kimdir ve buna söz konusu ettiğimiz dille yaklaşılmasında nasıl bir fayda gözetilmektedir?
9. Şiirinizin niceliksel bütünlüğü konusunda bazı eleştiriler söz konusu. Bu durum, şiirin varlık bulmasında alışlagelen sözü kırpma, eksilterek anlamı gizleme ve şiiri mecaz planında imgesel kılma kabullerinden ileri geliyor. Oysaki siz, genel olarak şiirin bu şekilde anlaşılmasız kılınmasıyla kendi doğal mecrasından uzaklaştığı kabulüne sahipsiniz ve bu anlamda şiirselliğin yaygınlaştırılmasından yanasınız. Bu konuda çok yazan başka şairleri örnek göstererek yaptığımız işi doğru kılmaya çalışanlar da var. Fakat bu durumda pek ikna edici bir karşılığa sahip bulunmamaktadır. Yaptığımız okumalar sonucunda, öncelikle amaçlamış olduğunuz şiir külliyyatıyla bireysel ve toplumsal sağaltımın gerçekleşmesi

peşinde sözü kendi özsel karşılığında yücelttiğiniz ve bunu yaygınlaştırmaya çalıştığınız izlenimini edindik. Bu anlamda şiir yekûnunuzun, yitirdiğimiz birçok değerın yeniden onarımına yönelmenin doğal bir karşılığı olarak külliyatlaştığı fikrine vardık. Bu durum, “çok yazıyor olmak”tan önce “ne ve ne için yazmak”la ikincil bir planda kalıyor ve kendi şiir mantığının tutarlılığı açısından çok yazdığınız olumsuzlamasını yersizleştiriyor. Belki de günümüzde büyük anlatıların varlığına ilişkin şüpheler böyle bir düşüncenin oluşmasına olanak sağlıyor. Biz, genel olarak bu kanaatlere vardık. Siz bu konuda neler düşünüyorsunuz?

10. Son olarak şiirlerinize ilişkin belirlemelere müdahil olmadığınız konusunda birçok tanıklığa rastladık. Şiiri, sanatı hakkında konuşan bir sanatçı/şairin durumu nedir? Sanatçının sözcüsü eserleri midir?

Çok teşekkürler... Ferhat ÇİFTÇİ

Cahit Koytak'ın Cevabı

“Sevgili Ferhat,

O güzel, anlamlı, derinlikli ve insanı uzun uzun cevaplar yazmaya kışkırtan sorularını okudum, sonra düşündüm, düşündüm ve mailine vereceğim en iyi ve doğru cevabın, pek çok şiirsevere, araştırmacıya, tez öğrencisine yaptığım şeyi yaparak, sana ilişkideki şiiri göndermek olacağına karar verdim. Beni anlayacağına ve mazur göreceğine inanıyorum.”

AĞACA, RÜZGÂRA, YAĞMURA
POETİKALARI SORULSA...

Badem ağacına çiçeğinden sual olunsa,
“Baharı bekleyin
ve bunu saka kuşuna sorun!” diyecektir.

Yağmurdan kendini anlatması istense,
“Tohum olun
ve bunu toprağa sorun!” diyecektir.

Bir kayadan bilgi sorulsa, suskunluğuna dair,
 “Kulaklarınızı tıkayın
 ve bunu kalbinize sorun!” diyecek
 sonra tutup daha derin bir sessizliğe gömülecektir.

Şairden de konuşması istenecek olursa, *şiiir* hakkında
 kimi şair saatlerce, belki günlerce konuşur size.
 İyi olan da budur belki.
 Çünkü böyle biri, konuşa konuşa, şiirin gökçe haritasını
 avucunun içi gibi serebilir gözlerinizin önüne.

Size su çektiği kuyuları,
 tırmandığı burçları gösterebilir.
 Elinizden tutup, meleklerle ya da cinlerle
 çene çaldığı gök katlarını
 ya da mağaraları gezdirebilir size.

Ne mutlu bunu yapabilen şaire!
 Ve ne mutlu onu dinleyenlere!

Ama kimi şair de konuşmayacaktır sizinle.
 Çünkü bakın, konuşmasını sevmeyebilir böyleleri;
 belki beceremez de.

Ve kendisine *şiiir* hakkında sorulduğunda,
 “Rüzgârı dinleyin! der; geceyi dinleyin,
 denizi dinleyin! der.
 Şehirlerin uğultusuna kulak verin!
 Şehirlerin, ormanların, mezarların uğultusuna...

Kulağınızı toprağa, ağaca, yastığa,
 aşıkların kalbine, meczupların beynine,
 hamile anaların karınlarına dayayın ve
 Varlığın sesini oralarda dinleyin! der.

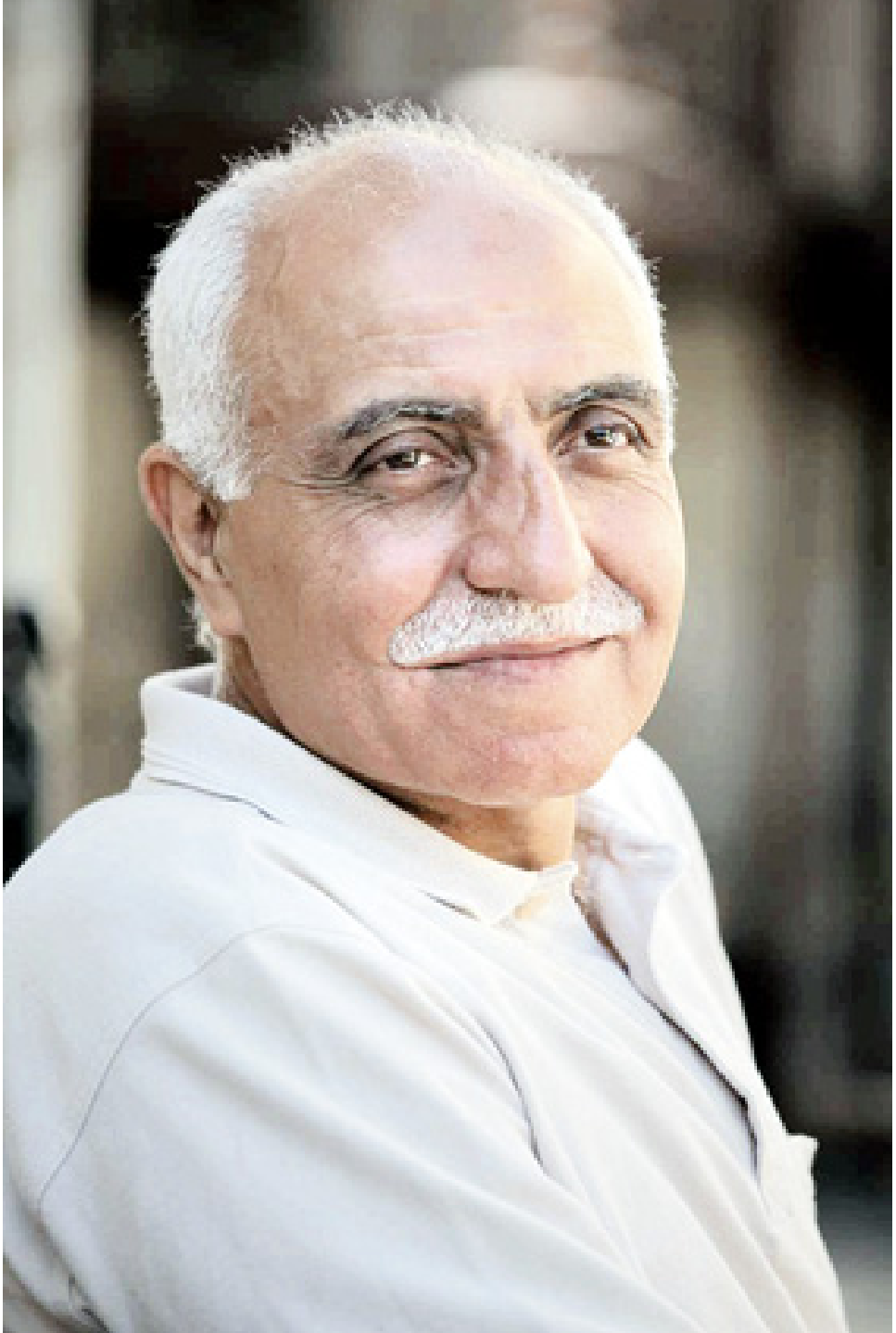
Bunları söyler ve susar;
belki ötesini bilmediği için,
belki sorulardan korktuğu için,
belki de, yalnızca şiirin sesi duyulabilsin diye
bunları söyler ve susar.

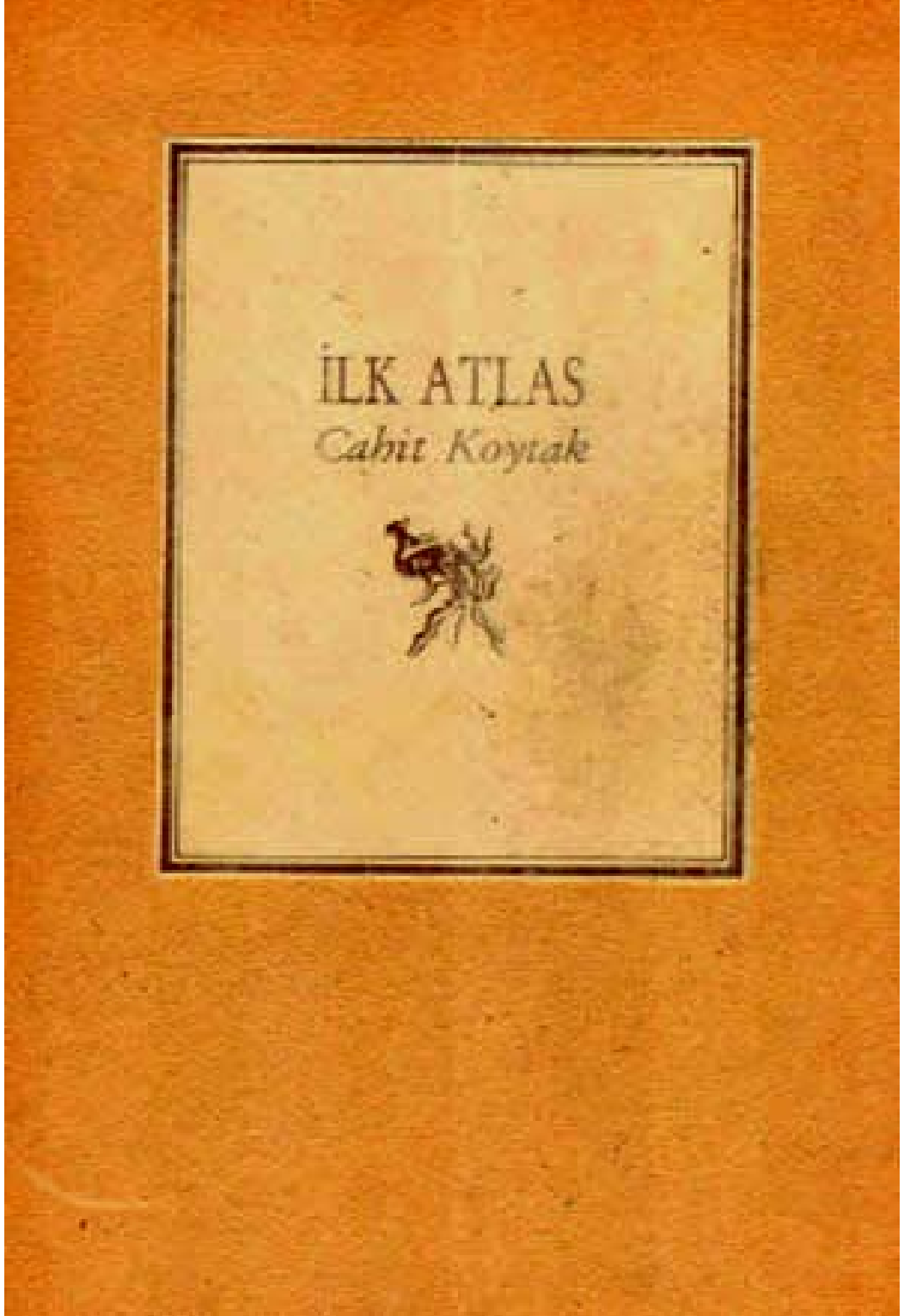
Evet, bunları söyler ve susar
kanatlarının hışırtısı duyulabilsin diye, şiirin,
Rüzgârın, gecenin, denizin,
kalemin, fırçanın ya da mızrabın sesi,
sessizliğin sesi,
uyumun ve kaosun sesi...

Ve olabilir ki, yeterince sessiz,
yeterince dingin bir anda,
Tanrı'nın sesi
duyulabilsin diye,
tutar daha derin, daha büyük,
daha dokunaklı
ve daha konuşkan
bir sessizliğe gömülür.

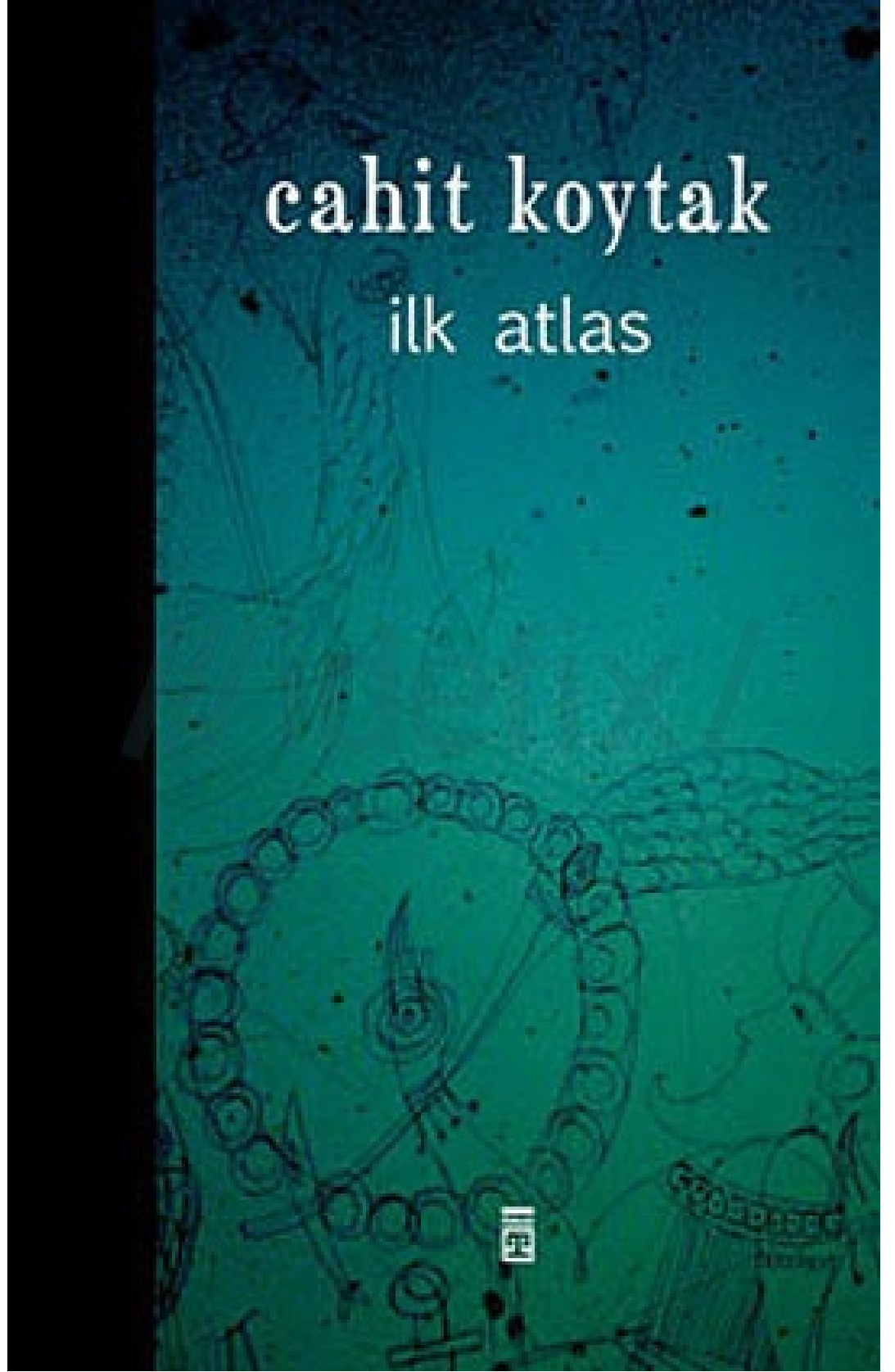
Cahit KOYTAK

'Yoksulların ve Şairlerin Kitabı' 3. Cilt

EK 2. Cahit Koytak'a Ait Bir Fotoğraf

EK 3. Cahit Koytak'ın Şiir Kitaplarının Kapağı

(1. Baskı, 1991)

(2. Baskı, 2011)

şiir

gazze risalesi

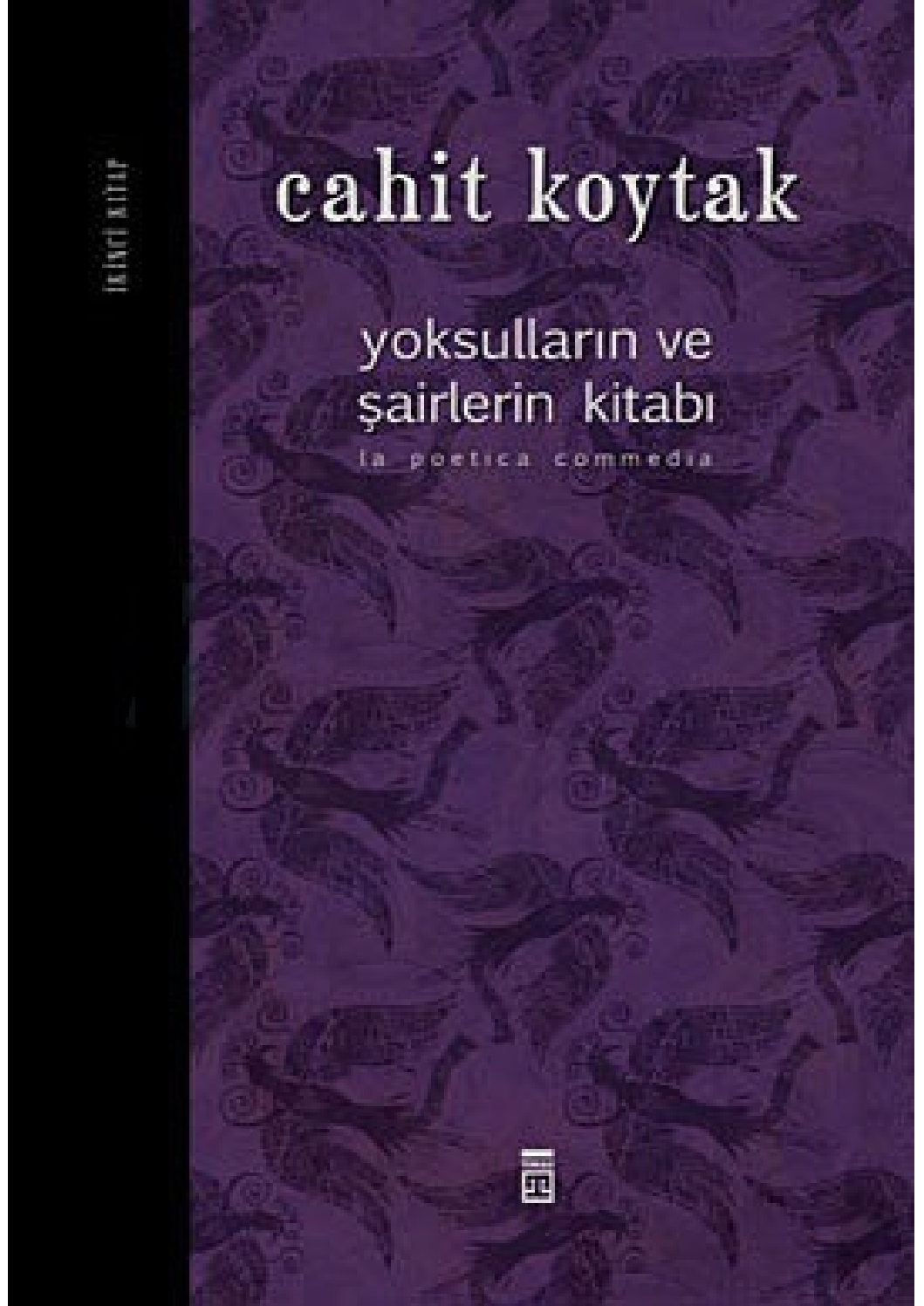
cahit koytak

PINAR YAYINLARI

UÇUNCU KİTAP

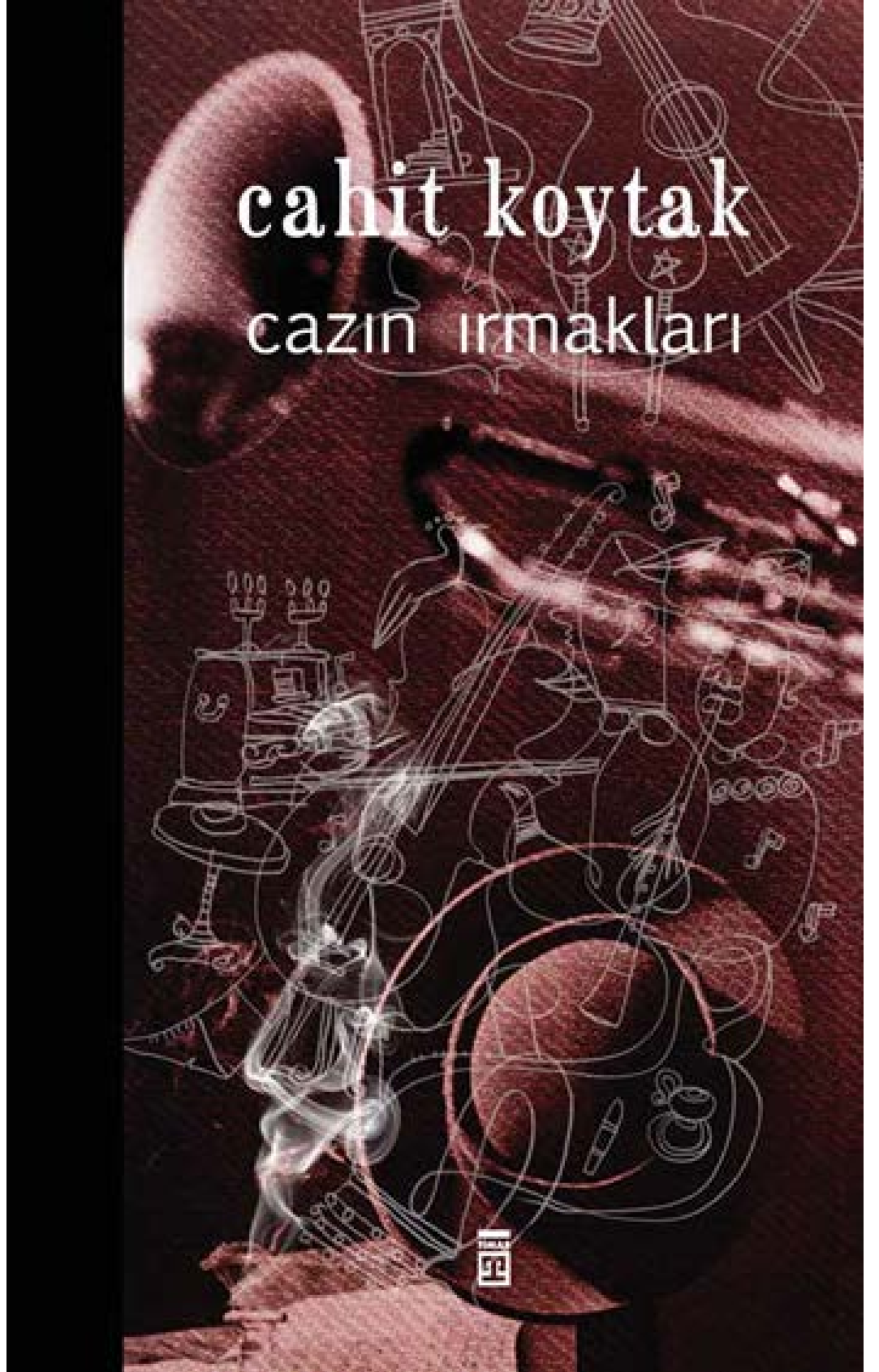
cahit koytak

yoksulların ve
şairlerin kitabı

la poetica commedia

cahit koytak

ölüme çare

ya da
şen maneviyat

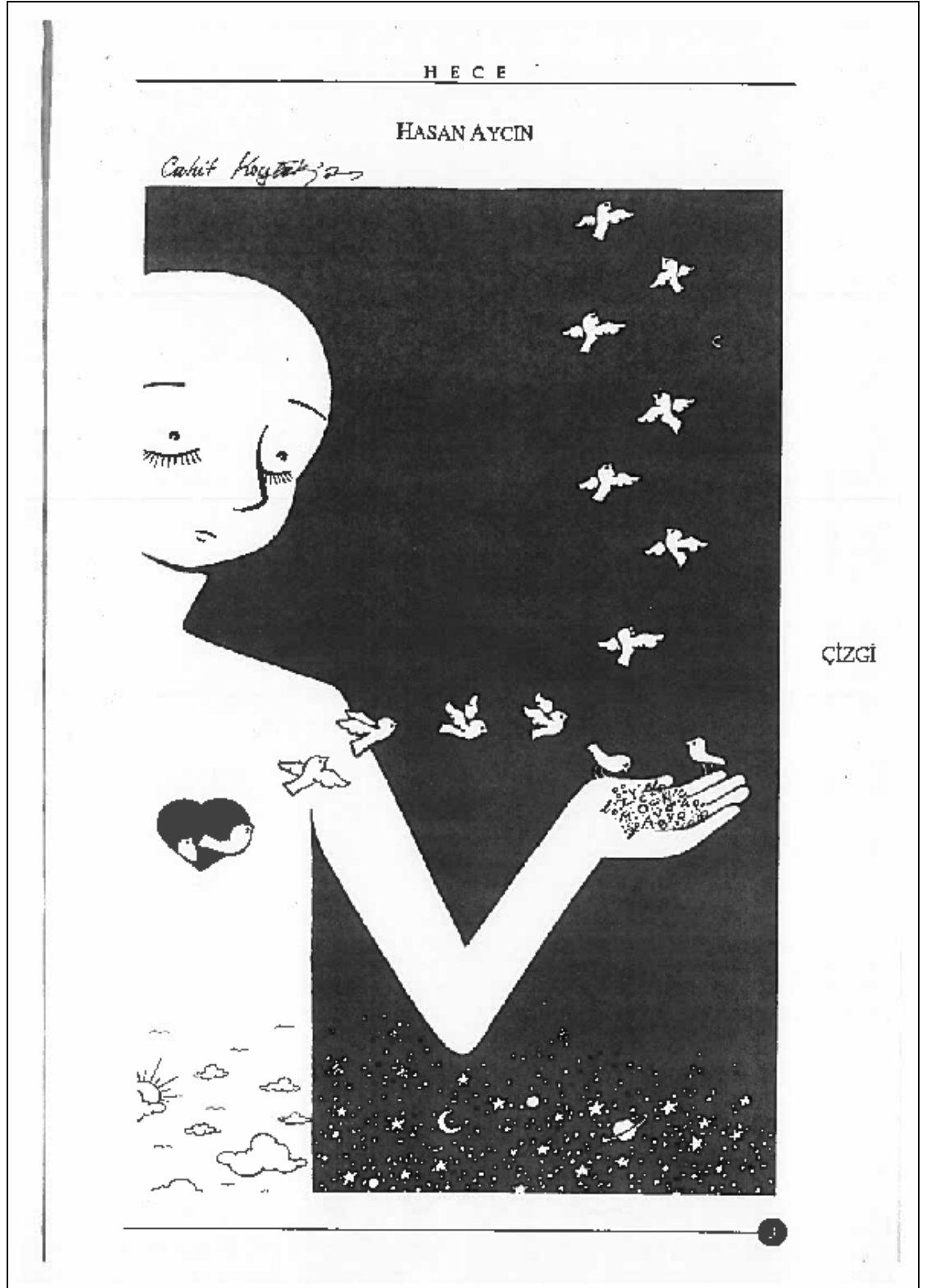
CAHİT KOYTAK

DUDAKTA
BEKLETİLEN
ŞARKILAR

ŞİİR/ROMAN

EK 4.Hasan Aycın'ın Cahit Koytak Çalışması

(Hece dergisi, Y.7, S.82, 2003)

ÖZGEÇMİŞ

1982 yılında Bingöl’de doğdu. İlk ve orta öğrenimini aynı ilde tamamladı. 1998 yılında girdiği Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümünden 2002 yılında mezun oldu. Bir süre Türkçe öğretmenliği yaptıktan sonra 2012 yılında Muş Alparslan Üniversitesinde okutman olarak göreve başladı. Hâlen aynı kurumda çalışmakta olup evli ve bir çocuk babasıdır.